Ukraińskie Pismo Podlasia

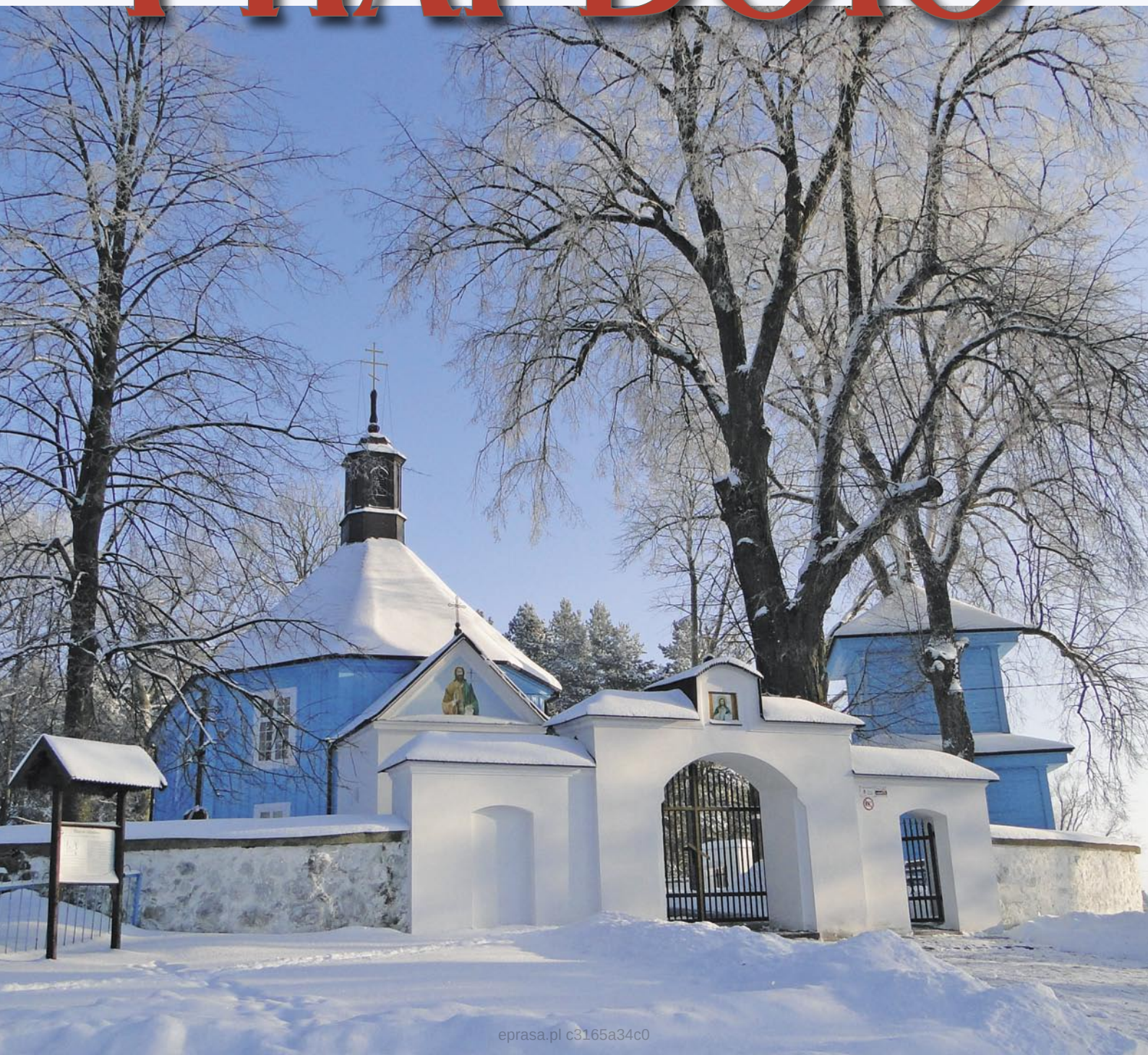
6 (190) 2023

Cena 6,00 PLN VAT 5%

NAD BUHOM I NARWOJU

www.nadbuhom.pl

НАД БУГОМ І НАРВОЮ



eprasa.pl c3165a34c0



НАД БУГОМ І НАРВОЮ

NAD BUHOM I NARWOJU

№ 6 (190) ЗИМА 2023 ✹ Nr 6 (190) ZIMA 2023

ЗМІСТ НОМЕРА ❖ SPIS TREŚCI

РеД, *Етнос у петлі історії* 1
(ят), *Урочисте вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік* 2
L. Łabowicz, *Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi* 4
«Пудляська осень» знов до Більська завітала. Фоторепортаж Ю. Гаврилюка 9
Г. Купріянович, *Підляська українська наукова конференція «Роль міст в минулому Підляшшя»* 11
Ju. Hawryluk, *Michał Bobrowski — odkrywca Kodeksu Supraskiego* 16
(юг), *Супрасльский збірник XI ст. — з-під болгарського чи руського пера?* 17
J. Plewa, *Tradycyjna gospodarka w podlaskich wsiach* 18
ЛХ, *Григорій Квітка-Основ'яненко* 23
РеД., *Тут православни живут і по-нашому говорат. (Картографічна цікавинка з-перед 55 років)* 24
Л. Лабович, *У Гайнівці «Пішемо по-свойому»* 26
Ю. Плєва, *Жаворонок в Америку поїхав* 27
L. Łabowicz, *Spotkanie literackie laureatów konkursu „Piszemo po swojomu" w Dubiczach Cerkiewnych* 32
Л. Саєвич, *Білі будні, білі свята, било...* 34
Historia Kleszczel w fotografiach 36
(ред.), *З організованого життя над Бугом і Нарвою* 41

НАША ОБКЛАДИНКА

Підляшшя у зимовій красі: I: Церква Усікновення глави Св. Івана Хрестителя в селі Щити (XVIII ст.). **II:** Духовно-адміністративний центр 500-річних Кліщель: перетворена на каплицю дзвіниця церкви Св. Миколи (XVIII ст.), а за нею будинок управління міста та ґміни. **III:** Церква Успіння Пресвятої Богородиці в Кліщелях (XIX ст.). **IV:** Монастир Благовіщення Пресвятої Богородиці (і Св. Івана Богослова) в Супраслі, де зберігався унікальний церковнослов'янський рукопис XI ст., знайдений у 1823 році Михайлом Бобровським. *Фото Ю. Гаврилюка.*

eprasa.pl c3165a34c0

Етнос у петлі історії

Початок грудня – найтемнійшого і найсумнійшого місеця року. Одного дня однак світило сонцє й була можлівость вирушити на фотографованє околиці Більська й Кліщель у першому зімовому снігові. На дорозі опинилася й Вулька, якую колісь звалі Ваганувською, потум переназвалі на Вигонувську, а ще потум на інформаційних табліцях з'явілась «Волька Выганоўска». Буде тут однак не про зміни і маніпуляції зв'язани з назвою села, а про рефлєксію троху огульнійшого характеру. З'явілась вона в мене вже раній, алє поштовхом до її висловлєня на паперові стала інсталяція, котору побачив на цвінтарові волянської церкви Св. Михаїла Архістратига. Йдеться про недавно поставляни паметни знак, якій присвячани т.зв. Супрасльському збурникові, отже, мінеї – церковнуй книзі з читанями про святих, переказами і поучанями на дні кождого місеця, в сьому випадкові березня (по церковному – мартъ, од латинського і грецького Martius/Μάρτιος). У 1823 рокові книгу, спісану по-церковнослов'янському на пергаментові у XI ст., знайшов у Супрасльському монастирові о. Михайло Бобровські, уроджани у Вульці, в сім'ї тутешнього греко-уніятського пароха Кірила Бобровського. Елємєнтом інсталяції є оригінальни каменни паметник, котори у 1825 рокові своюй матери, паніматці Ганні Бобровськуй, поставилі Михайло і йогін брат Йосиф (дивись статтю «Pobożnej Matce – smutni synowie», «НБіН», 2007, № 5).

Напис на тому, чуть не двохсотлітньому паметнікові зробляни був польською мовою, бо в той час єдиною мовою культури і едукації, а наветь церковної проповіді, була польська, адже успадкована з княжої доби руська книжна мова одишла в минуле ще у першуй половині XVIII ст. У другуй половині XIX ст. польську мову в сакральнуй сфери заміниła російська, так як польонізовану руську (українсько-білоруську) унію замініло російськє православ'є. Знаком сєї епохі є каменни й бетонни хрести «за здоров'є» і «за спасінє», у XX ст. поставляни кругом волянської церкви. Напіси на їх російськомовни, хоч і з некоторими елємєнтами української мови парафіян – українською прикметою, якая в сіх напісах пробівається найчастій, є «ї» (йотоване «і»), записуване як «ійі/іиі» («О здравійі и спасеніиі»), або «шифроване» у формі «ий» («О здравий Р. Б. ... Евфалий, Евдокий, Марий» – значиться «О здравії Рабов Божих ... Євфалії, Євдокії, Марії»; «во Царствій Твоем» – «во Царствії Твоєм»); трапляється й тверда вимова, запісувана буквою «ы»: «сору[жон] И. Якубовычом»).

І ось коловорот історії зробив повни оборот – напіси на боках каменного аналою, на якому лєжит супрасльська четья мінея, знов зробляни польською мовою. Отже, незалєжно од інтенцій ініціяторув, з'явилось ще одне *signum temporis* – знак часу, в якому маємо справу вже не з одмовою од чогось застарілого й бульш чи менш мертвого (як колісьня книжна мова), або чужого (як російська мова), алє з одреченьом од того, що найживійше – своєї мови. В добу Бобровського «прости народ» надалі говорив посвойому, а й вун сам, ставши настоятельом православної парафії у містечкові Шерешово, проповіді в неділі і свята говорив українською мовою. В другуй половині XX ст. пришлі зміни, через якії вже й всьой наш народ завіс у туй петлі історії, котора в горлах нових поколінь задавлює рудну мову...

РеД



Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl c3165a34c0



Урочисте вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік

8 жовтня 2023 р. в Міській публічній бібліотеці в Більську відбулося урочисте вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік. Метою нагороди є промоція української мови та культури Підляшшя шляхом вшанування та нагородження людей, які відіграють важливу роль у функціонуванні, дослідженні та розвитку української культури та мови Підляшшя. Була вона встановлена минулого року Підляським науковим інститутом та Союзом українців Підляшшя. У 2023 р. Підляська науково-літературна нагорода була присуджена вдруге, а її лавреатами стали: Євгенія Жабінська (категорія «Літературна творчість»), проф. Василь Назарук (категорія «Наукова діяльність»), д-р Мирослав Степанюк (категорія «Популярно-наукова діяльність»), Юрій Місіюк (категорія «Публіцистична творчість»).

В урочистому врученні Підляської науково-літературної нагороди, крім лавреатів, взяли участь члени Капітули, близькі лавреатів, офіційні гості, журналісти та члени української громадськості Підляшшя. Українську державу представляв на урочистості третій секретар Посольства України в РП Василь Мельничук – представник Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Польща Василя Зварича. Серед офіційних гостей присутні були також: депутат Сейму РП і головний редактор місячника «Przegląd Prawosławny» Євген Чиквін, бургомістр міста Більська Ярослав Боровський, секретар міста Більськ Тамара Корицька, секретар Кліщель Валентина Сидорук, голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик, колишній голова Міської ради Більська Петро Кондратюк, директор Міської публічної бібліотеки в Більську Івона Бєлєцька-Влодзіміров, власники фірми «Arhelan» Олена та Мирослав Бужинські.

Урочистість почав д-р Григорій Купріянович, директор Підляського наукового інституту і, водночас, член Капітули Нагороди, який нагадав мету Нагороди та її історію, а також привітав присутніх. Капітула урочисто проголосила своє рішення про присудження Нагороди за 2023 р. – фрагменти протоколу засідання Капітули зачитав член



eprasa.pl c3165a34c0









Капітули д-р Андрій Єкатеринчук. Згодом члени Капітули виголосили лавдації на честь Лавреатів та відбулося врочисте вручення Нагород Лавреатам, які дістали статуетку, грамоту та матеріальну нагороду у формі подарункових карт на суму 4 тисяч злотих.

Зі зворушливими і глибокими словами до присутніх звернувся кожен із Лавреатів: Євгенія Жабінська, проф. Василь Назарук, д-р Мирослав Степанюк, Юрій Місіюк. Тоді прозвучало Многоліття Лавреатам у виконанні Українського ансамблю пісні і танцю «Ранок». Нагороджених привітали офіційні гості: Василь Мельничук – представник Надзвичайного і Повноважного Послав України в Республіці Польща Василя Зварича, депутат Сейму РП Євген Чиквін, бургомістр міста Більськ Ярослав Боровський, голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик.

Після привітань учасники урочистості мали можливість насолоджуватися концертом Українського ансамблю пісні і танцю «Ранок» під керівництвом Єлизавети Томчук. Пролунали прекрасні підляські українські пісні у знаменитому виконанні молодих артистів. На завершення врочистого вечора директор Підляського наукового інституту висловив подяку всім, хто був причетний до встановлення і присудження Нагороди та доклав зусиль у всіх організаційних питаннях і підготовці урочистості вручення. Згодом учасники події мали нагоду поспілкуватися під час урочистого почастунку.

Організатором заходу був Підляський науковий інститут, партнером – Союз українців Підляшшя, підтримку для проведення події дала Міська публічна бібліотека в Більську. Заснування та присуджування Нагороди є однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується з коштів Національного інституту свободи – Центру розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки. **(ят)**

Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl c3165a34c0

Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi

BIELSK PODLASKI. 2-3 października w Przedszkolu Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim w ramach programu „Ku tradycji” wszystkie przedszkolaki wzięły udział w warsztatach garncarskich. W sali języka ukraińskiego odbyły się zajęcia z Pawłem Piechowskim, który uczył dzieci robienia na kole garncarskim takich przedmiotów, jak gliniane dzbanki, talerze, miseczki i kubeczki.

Praktyczne zajęcia poświęcone różnym elementom tradycji ludowej Podlasia już od ponad ćwierćwiecza odbywają się w przedszkolu w ramach lekcji języka ukraińskiego, na których jest realizowany program „Ku tradycji” opracowany przez Fundację Muzyka Kresów z Lublina. Projekt zakłada naukę tradycji bezpośrednio w kontakcie przedszkolaków z mistrzami – twórcami ludowymi, którzy uczą wyszywania, wyplatania koszyków ze słomy, wypiekania „busłowych łap”, garncarstwa i innych rzemiosł ludowych. Zajęcia nieprzerwanie cieszą się dużym zainteresowaniem i zachęcają rodziców do zapisywania maluchów na zajęcia języka ukraińskiego w przedszkolu.

DUBICZE CERKIEWNE. 7 października w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych odbył się wernisaż wystawy w ramach projektu „Nasze Perebory z sunduka i szafy”. Prezentowano na nim piękne kapy, obrusy, ręczniki i inne tkaniny wytkane techniką pereborów (перебори) ze wsi w gminie Dubicze Cerkiewne (*na foto*).

Tkane narzuty pochodzą ze wsi: Tofiłowce, Grabowiec, Witowo, Werstok, Czechy Orlańskie, Wiluki, Dubicze Cerkiewne, Koryciska, Jelonka, Rutka i in. Łącznie w ramach projektu udało się zgromadzić aż 72 tkaniny. To najczęściej kilkudziesięcioletnie narzuty, będące prawdziwym bogactwem rękodzieła ludowego Podlasia. Na jednej z nich widnieje rok „1939”, wskazujący na datę powstania, jednak w zgormadzonej kolekcji mogą się też znajdować starsze okazy.

Cały projekt „Nasze Perebory z sunduka i szafy” był realizowany od **1 czerwca** do **17 listopada 2023 r.** Jego celem było nie tylko zebranie i zaprezentowanie na wystawie jak największej liczby tkanin z terenu gminy wytkanych techniką podbieraną – w gwarze ukraińskiej *płachty w perebory* (плахти в перебори), ale też poznanie wzorów i kolorystyki oraz zapisanie co najmniej sześciu wzorników do tkania pereborów z określeniem nazwy wzoru. Ponadto w ramach projektu rozstawiono krosna i pokazano od podstaw zakładanie osnowy i technikę tkania pereborów dawnym sposobem.

Podsumowanie całego projektu odbyło się **18 listopada** w GOKSiR w Dubiczach Cerkiewnych.

Projekt realizowała Grupa Nieformalna Klub Rękodzieła, działająca przy GOKSiR w Dubiczach Cerkiewnych. Dofinansowano go ze środków programu „Działaj Lokalnie” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce oraz Ośrodek Działaj Lokalnie w Hajnówce.

BIAŁYSTOK – NOWOBEREZOWO. 11 października w Pałacu Branickich w Białymstoku odbyła się konferencja prasowa poświęcona jednemu z największych w ostatnich latach odkryć w dziedzinie historii sztuki w województwie podlaskim – odnalezieniu na strychu cerkwi św. Jana Teologa w Nowoberezowie ponad 20 elementów ikonostasu z XVII w. To najstarszy na Podlasiu tego rodzaju obiekt, nie mający analogii na dawnych ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego w granicach dzisiejszej Białorusi i Litwy. Niemal wszystkie ikonostasy pochodzące z XVII i XVIII w. zostały zniszczone w XIX w. lub w okresie późniejszym.









eprasa.pl c3165a34c0





Odkrycia dokonali podczas terenowych badań pracownicy Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Na konferencji prasowej opowiedzieli oni o znaczeniu odnalezienia ikonostasu w badaniu dziejów sztuki w tej części Europy.

Zestawienie odnalezionych fragmentów z archiwaliami pozwoliło na opracowanie rekonstrukcji niemal całej struktury ikonostasu. Na razie znalezisko, które potrzebuje gruntownego remontu, nie będzie udostępniane szerszej publiczności. Z fotograficzną dokumentacją oraz pierwszymi wnioskami badaczy można zapoznać się w publikacji Instytutu Sztuki PAN.

POLSKA. PODLASKIE. 15 października w Polsce odbyły się wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. W tegorocznym wyścigu po miejsca w parlamencie znaleźli się kandydaci odwołujący się do społeczności prawosławnej. Startowali oni z różnych ugrupowań. Żadnemu z nich nie udało się zdobyć wystarczającej liczby głosów, która pozwoliłaby na wejście do parlamentu.

W województwie podlaskim startowali m.in.:

— Aleksander Wasyluk, prezes stowarzyszeń Orthnet i Ośrodek Białowieża, redaktor portalu edukacyjnego o fotografii Szeroki Kadr; współtwórca portali internetowych cerkiew.pl i orthphoto.net; aktywista i społecznik, od ponad 30 lat działający w organizacjach pozarządowych, m.in. w Bractwie Młodzieży Prawosławnej w Polsce. Kandydował z Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Trzecia Droga Polska 2050 Szymona Hołowni – Polskie Stronnictwo Ludowe. Z pierwszych sondaży wynikało, że ma szanse na miejsce w sejmie, ostatecznie uzyskał 3 249 głosów. Do uzyskania mandatu zabrakło mu jedynie ok. 240 głosów.

— Eugeniusz Czykwin, pochodzący z Orli polityk, dziennikarz, działacz społeczności prawosławnej i mniejszości białoruskiej, redaktor „Przeglądu Prawosławnego". Kandydował z Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Koalicja Obywatelska PO, Nowoczesna, Inicjatywa Polska i Zieloni. Z pierwszych sondaży wynikało, że ma szanse na miejsce w sejmie, ostatecznie uzyskał 8 332 głosy, najwięcej spośród wszystkich kandydatów prawosławnych z województwa podlaskiego. Aby wejść do sejmu, zabrakło mu ok. 740 głosów.

— Jarosław Borowski, polityk, ekonomista, burmistrz miasta Bielsk Podlaski – kandydował z Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Koalicja Obywatelska PO, Nowoczesna, Inicjatywa Polska i Zieloni. Uzyskał 2 246 głosów.

— Lucja Nimierowicz, pedagog z 33-letnim stażem, od 2002 r. pełniąca funkcję dyrektora białostockich przedszkoli – najpierw Przedszkola Samorządowego Nr 14 w Białymstoku z oddziałami białoruskimi, a od roku prawosławnego przedszkola przy Niepublicznej Szkole Podstawowej św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku, wieloletnia działaczka Bractwa św. św. Cyryla i Metodego. Kandydowała jako niezależna kandydatka z Komitetu Wyborczego Prawo i Sprawiedliwość. Uzyskała 1 053 głosy.



— Adam Musiuk, dr inż. adiunkt na Wydziale Architektury Politechniki Białostockiej oraz wykładowca Uniwersytetu w Białymstoku. W latach 2010-2014 Radny Rady Miasta Białystok, od 1998 r. związany z Monasterem w Supraślu jako osoba odpowiedzialna za prowadzenie prac konserwatorsko-budowlanych oraz pozyskiwanie dotacji finansowych. W latach 2002-2007 doradca ds. inwestycji Muzeum Podlaskiego w Białymstoku przy tworzeniu Muzeum Ikon w Supraślu. Od 2009 r. prowadzi autorską audycję w Radiu Akadera „Płyty z Górnej Półki". Reprezentant Forum Mniejszości Podlasia. Kandydował z Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Koalicja Obywatelska PO, Nowoczesna, Inicjatywa Polska i Zieloni. Uzyskał 3 419 głosów.

— Mikołaj Janowski, inżynier rolnictwa, jeden z liderów Polskiego Stronnictwa Ludowego na Podlasiu. Obecnie zasiada w sejmiku. Kandydował z Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Trzecia Droga Polska 2050 Szymona Hołowni – Polskie Stronnictwo Ludowe. Uzyskał 1 600 głosów.

Ponadto działacze prawosławni oraz odwołujący się do społeczności prawosławnej w województwie podlaskim startowali z takich komitetów, jak Komitet Wyborczy Nowa Lewica, czy też posądzany o prorosyjskie sympatie Ruch Dobrobytu i Pokoju.

eprasa.pl c3165a34c0

W okręgu nr 24 obejmującym Białystok i województwo podlaskie prawo głosu ma 876 940 wyborców. Frekwencja była rekordowa i wyniosła aż 70,29 proc., a w Białymstoku 77,63 proc. (przy rekordowej frekwencji 74,38 proc. w całym kraju).

Wraz z wyborami parlamentarnymi odbyło się ogólnokrajowe referendum. Wzięło w nim udział zaledwie 40,91 proc. społeczeństwa. Aby zostało ono uznane za wiążące, głos musiała oddać więcej niż połowa uprawnionych. Tylko w jednym województwie – podkarpackim – frekwencja przekroczyła 50 proc. W województwie podlaskim wyniosła ona 46,15 proc.

ORLA. 22 października w Gminnym Ośrodku Kultury w Orli odbył się jubileusz 25-lecia zespołu śpiewaczego „Malinki" z Malinnik. To jedna z nielicznych grup folklorystycznych, która kultywuje tradycje śpiewacze swojej wsi, prezentując publiczności dawne pieśni obrzędowe i liryczne w ich tradycyjnym nieopracowanym wykonaniu. „Malinki" mają również w swoim repertuarze liczne scenki obrzędowe, takie jak wesele, stawianie *perepelici*, czy też kiszenie kapusty na wesele, prezentowane chociażby podczas tegorocznego festiwalu „Dżereła – Ukraińskie Tradycje i Transformacje" w Czeremsze. Grupa od lat współpracuje ze Stowarzyszeniem Dziedzictwo Podlasia, zwłaszcza z Julitą Charytoniuk, dzięki czemu śpiewaczki ludowe z Malinnik prowadzą liczne warsztaty, przekazując pasjonatom folkloru dawny repertuar, a także z powodzeniem występują na koncertach i konkursach w całej Polsce.

Zespół powstał w 1998 r. z inicjatywy nieżyjącego już Stefana Kopy, muzyka, folklorysty, animatora kultury, nauczyciela, popularyzatora kultury muzycznej. Kierownikiem zespołu nieprzerwanie od lat jest Wiera Niczyporuk, jedna z najwybitniejszych śpiewaczek z Podlasia, laureatka II Ogólnopolskiego Festiwalu Muzyki Ludowej „Jawor – u źródeł kultury".

Na jubileuszu 25-lecia „Malinek" wystąpili nie tylko jubilaci. Zaprezentowały się również inne grupy z gminy Orla: „Werwoczki" i „Orlanie" z Orli, a także „Nowina" z Moszczony Królewskiej i „Żemerwa" ze Studziwód. Były podziękowania i życzenia dalszych owocnych występów i wielu lat w zdrowiu.

CZEREMCHA. 20 i **27 października**, a także **3** i **24 listopada** w Gminnym Ośrodku Kultury w Czeremsze odbywały się warsztaty pisania ikon. W spotkaniach brali udział uczestnicy w różnym wieku – i dzieci, i dorośli. Była to wyjątkowa okazja, aby poznać tajniki ikonopisania oraz spróbować swoich sił w tej technice. Kolejne warsztaty zostały zaplanowane na grudzień.

BIELSK PODLASKI. 24-26 października w Bielskim Domu Kultury w Bielsku Podlaskim odbywała się 24. edycja Konkursu Recytatorskiego „Trójgłos Poetycki", skierowanego do dzieci i młodzieży z przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz osób dorosłych.

Celem konkursu jest wzajemne poznanie i próba zrozumienia odmiennej kultury dzięki pośrednictwu uniwersalnego języka – języka poezji. Dlatego też rokrocznie uczestnicy przygotowują na „Trójgłos Poetycki" dwa wiersze – jeden po polsku, a drugi w wybranym języku mniejszości narodowej – białoruskim lub ukraińskim. W tym roku w zmaganiach wzięli udział recytatorzy w Bielska Podl., Hajnówki, Orli, Augustowa i Białegostoku, w tym także deklamatorzy poezji ukraińskiej.

Tradycyjnie już konkurs rozpoczął się „Trójgłosikiem" dla najmłodszych – przedszkolaków. W tej kategorii III miejsce zdobyła Julia Frankowska z Przedszkola Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim. Inne dzieci z przedszkola recytujący poezję ukraińską otrzymały wyróżnienia.

Z wierszami ukraińskimi prezentowali się również uczniowie Szkoły Podstawowej nr 4 im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim. W kategorii klas I-III pierwsze miejsce zdobyła Nina Iwaniuk z klasy IA, drugą nagrodę otrzymała Natalia Białokozowicz z klasy IIIA. Nadia Sofia Waszkiewicz z klasy IA otrzymała w tej kategorii wyróżnienie.

W kategorii klas IV-VI pierwszą nagrodę otrzymała Nikola Hołodok z klasy VA, a drugie miejsce wywalczyły uczennice klasy VIA: Anna Reszetnikow i Julia Monachowicz. Nela Karczewska z klasy VIA oraz Pola Filimoniuk z klasy VA otrzymały wyróżnienie.

W kategorii klas VII-VIII Maja Jermałowska z klasy VIIIA otrzymała trzecie miejsce, a Ewa Giza wyróżnienie.

BIAŁYSTOK. 28 października w „Spodkach" Podlaskiego Instytutu Kultury odbyło się spotkanie śpiewacze „Żegnam cię mój świecie wesoły – podlaskie pieśni żałobne" (*na foto*). Jego gośćmi byli: Wiera Niczyporuk i Walentyna Troc z zespołu „Malinki" z Malinnik w gm. Orla oraz Kompania Męska z Kalinówki Kościelnej w gm. Knyszyn. Spotkanie poprowadziła Julita Charytoniuk – śpiewaczka kulturoznawczyni, badaczka folkloru, od wielu lat współpracująca ze śpiewakami ludowymi.

W pierwszej części rozbrzmiewały pieśni żałobne z tradycji prawosławnej i rzymskokatolickiej, które wykonuje się podczas czuwania przy zmarłym, na pogrzebie, po pochówku, a także przy wspominaniu zmarłego. Śpiewaczki z Malinnik zaśpiewały utwory w języku cerkiewnosłowiańskim, a także w rodzimej gwarze ukraińskiej, m.in. dawne, coraz rzadziej już dziś wykonywane pieśni „Każut lude, szczo ja





eprasa.pl c3165a34c0

umru, a ja choczu żyty” oraz „Naszczo brate, druha sudysz”. Z kolei Kompania Męska z Kalinówki Kościelnej zaśpiewała pieśni w języku polskim. Śpiewacy opowiadali o tym, jak obecnie wygląda tradycja śpiewów pogrzebowych oraz jakie są zwyczaje związane ze śmiercią charakterystyczne dla wsi w gminie Orla i w okolicy Kalinówki Kościelnej.

W drugiej części spotkania wszyscy jego uczestnicy uczyli się i pod przewodnictwem śpiewaków ludowych zaśpiewali wybrane pieśni pogrzebowe.

Spotkanie śpiewacze „Żegnam cię mój świecie wesoły…” odbyło się w ramach cyklu EtnoNurty, prezentującego zespoły czerpiące z melodii tradycyjnych i folkowych.

KOŻYNO. 3 listopada zmarła Maria Denisiuk (1928-2023), utalentowana śpiewaczka ludowa z Kożyna, uczestniczka licznych projektów muzycznych oraz prowadząca warsztaty śpiewu. Od 2010 r. aktywnie współpracowała z Julitą Charytoniuk ze Stowarzyszenia Dziedzictwo Podlasia, z którą brała udział w wielu projektach związanych z zachowaniem tradycyjnej kultury muzycznej Podlasia. Dzięki niej zachowało się wiele tradycyjnych pieśni ludowych z Kożyna, zarówno obrzędowych, jak i lirycznych, ale też religijnych.

11 marca 2023 r. Maria Denisiuk skończyła 95 lat.

BIAŁYSTOK. 8 listopada w Centrum Nowoczesnego Kształcenia Politechniki Białostockiej odbyło się doroczne spotkanie delegacji rektorów narodowych konferencji Polski i Ukrainy. Przybyli na nie przedstawiciele Związku Rektorów Uczelni Ukrainy (ZRUU) oraz władze rektorskie krajowych ośrodków akademickich zrzeszonych w Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP). Rozmowy dotyczyły dalszego zacieśniania współpracy między KRASP i ZRUU, a także dobrych praktyk w działaniach narodowych konferencji w Europie. Przedstawione zostały propozycje kodeksu dobrych praktyk dla uczelni ukraińskich, z uwzględnieniem doświadczeń KRASP. Obrady zakończyły się opracowaniem i przyjęciem wspólnego stanowiska, w którym zawarto wnioski i rekomendacje dotyczące funkcjonowania konferencji rektorów w obu krajach.

GREGOROWCE. 9 listopada na linii kolejowej z Białegostoku do Czeremchy odbyło się oficjalne otwarcie nowego



przystanku PKP Gregorowce Południowe (*na zdjęciu*). Dzięki tej inwestycji okoliczni mieszkańcy będą mogli w kilkanaście minut dojechać do Czeremchy lub Bielska Podlaskiego.

Komfort podróży zapewnia nowy peron o wysokości 76 cm, co ułatwia wsiadanie do pociągów. Zainstalowano oznakowanie i tablice informacyjne, wiatę chroniącą przed opadami, ławki oraz ekologiczne oświetlenie LED. Na potrzeby mieszkańców łączących podróż rowerem i koleją przygotowano stojaki. Dostęp osobom o ograniczonej mobilności zapewnia pochylnia. Nawierzchnia na peronie jest antypoślizgowa.

Inwestycja jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców. Dotychczas korzystali oni z peronu na stacji Gregorowce, znajdującego się na terenie miejscowości Gredele-Kolonia. Nowy przystanek zbudowano koło wsi Gregorowce (*Ryhoruwci*).

Z nowego przystanku podróżni korzystają od **12 listopada**. W ciągu doby zatrzymuje się tam 11 pociągów. Tuż obok peronu został też zmodernizowany przejazd drogowo-kolejowy.

Inwestycja za 2,2 mln zł została zrealizowana w ramach „Rządowego programu budowy lub modernizacji przystanków kolejowych na lata 2021-2025”. W województwie podlaskim programem tym objęto 15 lokalizacji. Trzy kolejne inwestycje, dla których zostaną ogłoszone przetargi, to nowy przystanek Repczyce Zalew między Kleszczelami a Czeremchą, dzięki czemu mieszkańcy zyskają możliwość dojazdu koleją do popularnego miejsca wypoczynku nad zalewem na rzece Nurzec, a także modernizacja przystanków w Podbielu na trasie Kleszczele – Bielsk Podlaski oraz w Kamionce Nowej na odcinku Sokółka – Suwałki.

BIAŁYSTOK. 13 listopada w Operze i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku odbył się koncert „Prime Orchestra” – muzycznego projektu, stworzonego w 2014 r. w Charkowie. To oryginalne połączenie tradycji i innowacji – największych światowych hitów rockowych, popu i elektronicznej muzyki tanecznej w niezwykłej symfonicznej interpretacji, która nadaje dobrze znanym kompozycjom nowy wydźwięk.

„Prime Orchestra” składa się z instrumentalistów z Charkowa, którzy musieli się ewakuować w wyniku agresji Rosji na Ukrainę, bo ich miasto od początku wojny znajduje się pod obstrzałem. Zespół koncertuje po całej Europie – promuje kulturę ukraińską i prowadzi działalność charytatywną. Podczas występów muzycy nie tylko grają, ale też opowiadają europejskiej publiczności o własnych przeżyciach, okropnościach wojny, pokazują filmy i proszą o pomoc dla Ukraińców, którzy nadal walczą o swój kraj. Za zarobione na koncertach pieniądze kupują m.in. karetki pogotowia czy generatory prądu.

BIAŁYSTOK. 17-22 listopada w kinie „Forum” odbywały się projekcje filmów w ramach „8. Ukraina! Festiwal Filmowy | Białystok”. To jedno z najważniejszych wydarzeń kulturalnych, promujących ukraińskie kino i twórców. W jego programie znalazły się nowe filmy fabularne i dokumentalne, a także nagradzane na festiwalach dzieła filmowe z ostatnich lat. W Białymstoku można było obejrzeć osiem produkcji filmowych: ukraiński film dokumentalny „Nie znikniemy” («Ми не згаснемо») w reżyserii Alisy Kowalenko (Аліса Коваленко), dramat produkcji ukraińsko-szwedzkiej „Do you love me?” («Ти мене любиш?») w reżyserii Toni Nojabrovej (Тоня Нояброва), polski film

eprasa.pl c3165a34c0

dokumentalny „W Ukrainie” w reżyserii Piotra Pawlusa i Tomasza Wolskiego, dramat Iryny Ciłyk (Ірина Цілик) „Kamień. Papier. Granat” («Я і Фелікс»), polski film dokumentalny Kariny Będkowskiej „Moja Ozerna”, film dokumentalny w koprodukcji polsko-francusko-ukraińskiej „Skąd dokąd” w reżyserii Maćka Hameli, kolejny film dokumentalny „Wschodni front” (Litwa, Ukraina, Czechy, USA), a także ukraiński komediodramat „Luksemburg, Luksemburg” («Люксембург, Люксембург») w reżyserii Antonia Lukicza (Антоніо Лукіч).

BIAŁYSTOK. 19 listopada zespół „Czeremszyna” z Czeremchy wystąpił z koncertem w Studiu Rembrandt Polskiego Radia Białystok. Była to okazja, aby świętować 30-lecie istnienie grupy, która jest bez wątpienia najpopularniejszym zespołem folkowym z Podlasia, wizytówką regionu w Polsce i za granicą.

„Czeremszyna” została założona w 1993 r. z inicjatywy Barbary Kuzub-Samosiuk w Gminnym Ośrodku Kultury w Czeremsze. Od początku jej członkowie podkreślają, że są wierni repertuarowi związanemu z miejscem ich pochodzenia, czyli tradycyjnym pieśniom z Podlasia – pogranicza polsko-białorusko-ukraińskiego. Grupa śpiewa w różnych językach, jednak najliczniejsze w jej repertuarze są bez wątpienia pieśni ukraińskie. To nie tylko te najpopularniejsze utwory ludowe, którym zespół nadaje swoje niepowtarzalne folkowe brzmienie, ale też utwory tradycyjne okolic Czeremchy.

WÓLKA WYGONOWSKA. 21 listopada we wsi Wólka Wygonowska odsłonięto pomnik upamiętniający „Kodeks Supraski” – cenny zabytek piśmiennictwa słowiańskiego, wpisany na listę pamięci świata UNESCO. Ten pochodzący z początku XI w. rękopis spisany w języku staro-cerkiewno-słowiańskim na pergaminie, zawierający zbiór żywotów świętych i nauk Ojców Kościoła, jest jedynym na świecie tak obszernym zabytkiem wczesnego piśmiennictwa słowiańskiego. Odkrył go w 1823 r. w bibliotece Monasteru Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Supraślu pochodzący z Wólki Wygonowskiej Michał Bobrowski.

W tym roku wypadają trzy ważne rocznice związane z manuskryptem. To tysiąclecie istnienia tego zabytku piśmiennictwa, jubileusz 500-lecia od momentu, gdy trafił on do biblioteki klasztoru w Supraślu, a także 200-lecia jego odnalezienia przez Michała Bobrowskiego. W związku z tym w regionie trwa Rok Kodeksu Supraskiego i związane z nim obchody. Stanowisko w tej sprawie przyjął sejmik województwa podlaskiego **28 listopada 2022 r.**

Uhonorowaniem tego cennego zabytku piśmiennictwa cyrylickiego oraz języka staro-cerkiewno-słowiańskiego stały się uroczystości w Wólce Wygonowskiej. To właśnie w tej wsi w 1784 r. urodził się Michał Bobrowski (1784–1848), późniejszy profesor Uniwersytetu Wileńskiego. W tym roku przypada jeszcze jedna rocznica – 175 lat od daty śmierci odkrywcy „Kodeksu Supraskiego”.

W uroczystości odsłonięcia pomnika upamiętniającego zabytek wzięli udział m.in. przedstawiciele władz samorządowych województwa podlaskiego oraz Cerkwi, z biskupem siemiatyckim Warsonofiuszem na czele.

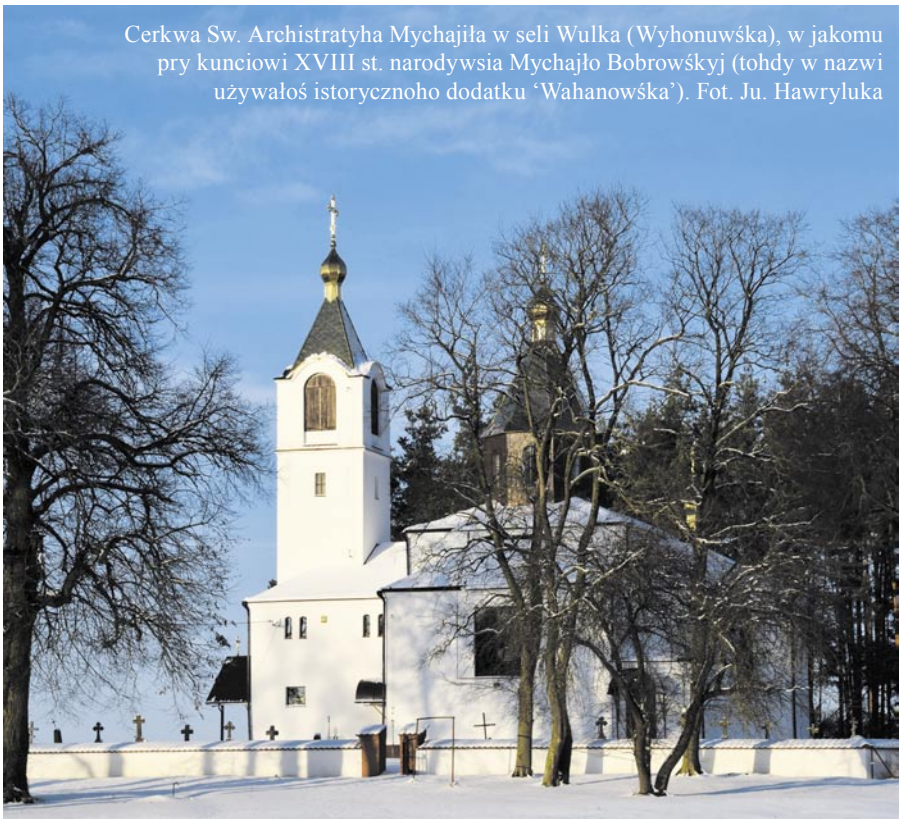
Kamienny pomnik to otwarta księga kodeksu na postumencie. Grawerowane litery i zdobnictwo zaczerpnięto z oryginału tej księgi. Na bocznych ścianach podstawy wypisane zostały rocznice, które upamiętnia pomnik. Dwa miesiące wcześniej taki sam pomnik upamiętniający „Kodeks Supraski” został odsłonięty w monasterze w Supraślu. Do końca roku trzeci identyczny stanie w Białymstoku. Ponadto w ramach obchodów Roku Kodeksu Supraskiego w województwie podlaskim przygotowywane jest tłumaczenie kodeksu na język polski. Prezentacja wydawnictwa Książnicy Podlaskiej i Fundacji Oikonomos planowana jest w grudniu. Wtedy też ma być gotowa książka dla dzieci, która w przystępnej formie będzie opowiadać historię tego cennego zabytku.

BIELSK PODLASKI. 23 listopada w Szkole Podstawowej nr 4 im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim odbyła się zabawa zapustowa dla klas I-III z ukraińskim językiem nauczania. Były gry i zabawy oraz wspólne tańce przed postem filipowym przy muzyce ukraińskiej.

POLICZNA. 26 listopada w Policznej w gm. Kleszczele odbyło się spotkanie „Policzna. Historia wsi i okolic” z Włodzimierzem Pietroczukiem i Urszulą Dąbrowską. Była to okazja do wspólnego odkrywania lokalnej historii, a także dzielenia się opowieściami, fotografiami i dokumentami przez uczestników wydarzenia.

Na spotkaniu Włodzimierz Pietroczuk, który jest rodzinnie związany z Policzną, przekazywał gromadzoną od kilku lat wiedzę na temat historii wsi i jej najbliższej okolicy, którą publikował dotychczas na profilu na Facebooku „Policzna i okolice”. Przybyli do świetlicy mieszkańcy Policznej i sąsiednich miejscowości aktywnie włączyli się w odkrywanie historii lokalnej, dając początek dalszym rozmowom na temat przeszłości przodków.

Ludmiła ŁABOWICZ
Foto L. Łabowicz, Ju Hawryluk, S. Sawczuk



Cerkwa Sw. Archistratyha Mychajiła w seli Wulka (Wyhonuwśka), w jakomu pry kunciowi XVIII st. narodywsia Mychajło Bobrowśkyj (tohdy w nazwi używałoś istorycznoho dodatku ‘Wahanowśka’). Fot. Ju. Hawryluka

eprasa.pl c3165a34c0



«Пудляська осень» знов до Більська завітала

Фоторепортаж
Юрія Гаврилюка







eprasa.pl c3165a34c0



















eprasa.pl c3165a34c0

Підляська українська наукова конференція «Роль міст в минулому Підляшшя»

У днях 17-18 листопада 2023 р. відбулася VII Підляська українська наукова конференція «Роль міст в минулому Підляшшя» (до 500-річчя надання міських прав Кліщелям). Щорічний науковий захід проходив цього разу у двох підляських містах: в Більську та Кліщелях.

Центральною темою VII Підляської української наукової конференції була роль міст в минулому Підляшшя. Приводом для цього став ювілей 500-річчя надання міських прав Кліщелям. Питання ролі підляських міст було представлено на конференції в широкій перспективі, починаючи від археології та історії, через демографічні, економічні, культурні і соціальні процеси, по сьогодення. Помітне місце мало питання функціонування в містах Підляшшя українського етносу у взаєминах з іншими етносами регіону.

Під час конференції особлива увага була присвячена минулому і сучасності Кліщель, які цього року відзначають ювілей 500-річчя надання міських прав. Пів тисячолітня історія цього підляського міста є прикладом функціонування багатоетнічної і багаторелігійної міської спільноти в різні історичні епохи і у складі різних політичних організмів. Характерним для історії Кліщель є те, що український етнос зберіг тут протягом століть свою мову і традицію, а місто відіграло важливу роль в історії українського культурного життя та формуванню модерної української ідентичності на Підляшші. На конференції були представлені різні виміри історії та сучасності Кліщель і навколишніх місцевостей. Звичайно, тематичний обсяг Підляської української наукової конференції залишався різноманітним та охоплював також інші питання.





Головними організаторами конференції були цього року Підляський науковий інститут та Міське управління в Кліщелях. Були також численні співорганізатори: Комісія польсько-українських культурних зв'язків Польської академії наук Відділення у Люблині, Союз українців Підляшшя, Міська публічна бібліотека в Більську, Міський центр культури, спорту та відпочинку в Кліщелях, Товариство любителів Кліщелівської землі, Православна парафія Успіння Пресвятої Богородиці в Кліщелях, Початкова школа в Кліщелях, Міська публічна бібліотека в Кліщелях, Гурток господинь «Мальва» в Кліщелях, Гурток сільських господинь у Добриводі та Гурток сільських господинь у Дашах.

eprasa.pl c3165a34c0

Перший день головного наукового заходу українського середовища Підляшшя відбувся в Міській публічній бібліотеці в Більську. Спочатку учасників привітала як господар – директорка бібліотеки Івона Бєлєцька-Влодзіміров. Згодом відкрив конференцію, накреслив її концепцію та привітав гостей автор цих слів, як директор Підлясього наукового інституту і, водночас, голова Організаційного комітету.

Під час урочистого відкриття зі словом до присутніх звернулися: представник Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Польща Василя Зварича – третій секретар Посольства України в РП Василь Мельничук (онлайн); уповноважений Підляського воєводи у справах національних і етнічних меншин Войцех Пшигонський; бургомістр Більська Ярослав Боровський; бургомістр Кліщель Александр Сєліцький, депутат Підляського воєводського сеймику та голова Церковного Братства Трьох Святителів у Білостоці Славомир Назарук, заступник голови Комісії польсько-українських культурних зв'язків Люблинського відділення Польської академії наук проф. Фелікс Чижевський, генеральний секретар Варшавського наукового товариства проф. Дорота Кристина Рембішевська з Інституту славістики Польської академії наук; заступник голови Союзу українців Підляшшя д-р Андрій Артем'юк. Потім зачитано також вітання учасникам конференції від маршалка Підляського воєводства д-ра Артура Косіцького, віцемаршалка Вармінсько-Мазурського воєводства Мирона Сича, а також слова благословення православного єпископа Лодзінського і Познанського Афанасія. Серед офіційних гостей присутні були також: депутат Підляського воєводського сеймику Миколай Яновський, настоятель Православної парафії Успіння Пресвятої Богородиці в Кліщелях і кліщелівський благочинний о. прот. Славомир Яроцевич, колишня директор Міської публічної бібліотеки в Гайнівці Алла Гриц, члени керівних органів Союзу українців Підляшшя, власник фірми «Arhelan» Мирослав Бужинський, голова Товариства Спадщина Підляшшя д-р Мирослав Степанюк, колишній голова Братства Православної Молоді в Польщі Александр Василюк, лавреати Підляської науково-літературної нагороди.

Під час урочистості відкриття конференції сталася несподівана подія: довголітній член Союзу українців Підляшшя Володимир Якимчук, який родом з Кривої, передав Підляському науковому інститутові подарунок як подяку за діяльність Інституту. Цим подарунком була копія картини відомого польського живописця Юзефа Бранта.

На завершення урочистості відкриття автор цих рядків, як ведучий захід, підкреслив, що конференція відбувається в тіні російської агресії проти України. Учасники хвилиною мовчання вшанували пам'ять захисників України та невинних жертв агресії Росії.

Під час першої сесії «Формування і розвиток міст на Підляшші від середньовіччя по XXI століття», яку вів проф. Ф. Чижевський, виступили з доповідями: проф. Роман Висоцький (Люблин), *Мілейчиці в міжвоєнний період* (онлайн); Даріуш Краснодембський (Варшава), *Формування мережі городів міжріччя Бугу та верхньої Нарви у період з XI по XIV століття*; Ярослав Боровський (Більськ), *Більськ на Підляшші – місто, яке єднає культури та мови*; Мірослав Речко (Більськ), *Заселення підляських міст євреями в XVI-XIX століттях*; Роман Міколаєвич (Мілейчиці), *Кальвінізм у Мілейчицькій землі*; д-р Григорій Купріянович (Люблин – Більськ), *Більський міщанський рід Токаревичів у родинній традиції*; Алла Гриц (Гайнівка), *Історія Гайнівки від лісового урочища до міських прав*; д-р Іван Данелюк (Білосток), *«Заштатні» міста Більського повіту Гродненської губернії в світлі перепису 1897 року*. Під час сесії Роман Миколаєвич передав цінні архівні матеріали для Підляського архіву.

Після закінчення першої сесії відбулася презентація лавреатів Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік. Члени Капітули д-р Григорій Купріянович та Лука Бадовець представили постаті лавреатів Нагороди в окремих категоріях: «Літературна творчість» – Євгенія Жабінська, «Наукова діяльність» – проф. Василь Назарук, «Популярно-наукова діяльність» – д-р Мирослав Степанюк, «Публіцистична творчість» – Юрій Місіюк.

Після перерви почалася друга сесія конференції «Підляські міста та сучасні виклики багатокультурності», яку вів д-р Іван Данелюк. Серед новоприбулих гостей були, зокрема, бургомістр міста Сім'ятичі Пйотр Сінякович, голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик та настоятель Православної парафії свв. Петра і Павла в Райську о. прот. Ярослав Годун. Під час другої сесії були представлені доповіді: Пйотр Сінякович (Сім'ятичі), *Сім'ятичі – сучасність, багатокультурність та перспективи розвитку міста*; від імені бургомістра Гайнівки Юрія Сірака з доповіддю *Гайнівка: багатокультурне місто на краю Біловезької пущі – історія та сучасність* виступила Алла Гриц; проф. Фелікс Чижевський (Люблин), *Специфіка надгробних написів на міських кладовищах Південного Підляшшя (на прикладі православного цвинтаря в Білій на Підляшші)*; проф. Дорота Кристина Рембішевська (Варшава), *Повторюваність і оригінальність у найменуванні вулиць малих міст Підляського воєводства*; д-р Мирослав Степанюк (Пухли), *Пам'ятки архітектури міст і містечок Північного Підляшшя в контексті ландшафтного аудиту*; проф. Дорота Місіюк (Білосток), *Колективна ідентичність та спільнотність в соціальних умовах міста і села*; проф. Міхал Саєвич (Люблин), *Про етимологію кількох прізвищ, записаних сьогодні в Гайнівському повіті* (представила Л. Лабович); Неля Щука (Гайнівка) представила постать довголітнього голови Громадської комісії опіки над пам'ятками церковного мистецтва Богдана Мартинюка (1939-2018), якого п'яті роковини смерті минули цього року.

Традиційно вже конференція стала місцем представлення нових видань. Цього разу першого дня відбулася презентація книжок Юрія Плеви «Чижі, Лущі – королівські села» та збірки оповідань українською підляською говіркою «Наше село, правда і видумане». Розмову з автором про нові публікації повела Людмила Лабович.

Після перерви почалася третя сесія «Історія та культура Підляшшя», яку очолила проф. Дорота Місіюк з Університету в Білостоці. Прибули нові гості, зокрема секретар Кліщель Валентина Сидорук, підляська поете-

eprasa.pl c3165a34c0

са Зоя Сачко. Під час сесії виголошено п'ять доповідей: д-р Рафал Дидич (Сарнаки), *Біла на Підляшші як центр українського руху в 1917-1918 роках*, д-р Вітольд Бобрик (Сідльці), *Віросповідна структура міст Більського повіту в світлі перепису 1921 року*, о. протодиякон д-р Лука Леонкевич (Варшава) говорив про богослужбову практику Православної Церкви на Підляшші середини XIX століття, Віктор Місіюк (Береcть), *Територіальний аспект розвитку національного руху в Поліському воєводстві* (онлайн), Юрій Плева (Курашево), *Створення та занепад Витвурчого кооперативу ім. маршала Костянтина Рокосовського в Чижах*. На завершення сесії відбулася дискусія, в якій взяли участь: д-р В. Бобрик, проф. Ф. Чижевський, д-р Г. Купріянович, проф. Д. К. Рембішевська.

Під час урочистого закінчення першого дня конференції автор цього тексту, як голова Оргкомітету, нагадав організаторів, патронів і спонсорів конференції та висловив подяку всім заангажованим в її організацію. Зі словом до присутніх звернулася також голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик.

Другий день VII Підляської української наукової конференції «Роль міст в минулому Підляшшя» відбувся у місті, ювілей якого став приводом обрання проблематики цьогорічного заходу. Засідання проходили в «Гладишці», тобто Міському центрі культури, спорту та відпочинку в Кліщелях.

Засідання конференції в місті, яке цього року святкує свій ювілей 500-річчя, відкрив бургомістр Кліщель Александр Сєліцький. Голова міста наголосив на значенні ювілею та підкреслив, що це перша така наукова конференція в історії Кліщель. Зі словом до присутніх звернувся також, як голова Оргкомітету і директор ПНІ, автор цих слів. Під час урочистого відкриття другого дня конференції слово взяли також: заступник голови Комісії польсько-українських культурних зв'язків Відділення ПАН у Люблині проф. Ф. Чижевський, генеральний секретар Варшавського наукового товариства проф. Д. К. Рембішевська з Інституту славістики Польської академії наук; заступник голови Союзу українців Підляшшя Лука Бадовець.





Серед гостей присутніх на конференції були також, зокрема, настоятель Православної парафії Успіння Пресвятої Богородиці в Кліщелях і кліщелівський благочинний о. прот. С. Яроцевич, о. митр. прот. Іван Плева, о. прот. Павло Никитюк, о. протодиякон д-р Л. Леонкевич, голова Міської ради Кліщель Олексій Рощенко, голова Міської ради Більська Андрій Рощенко, секретар Кліщель Валентина Сидорук, депутати Міської ради Кліщель, керівники кліщелівських міських установ, солтиси, д-р Микола Рощенко, члени керівних органів Союзу українців Підляшшя, голова Товариства Спадщина Підляшшя д-р Мирослав Степанюк, головний редактор Українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою» Юрій Гаврилюк, лавреати Підляської науково-літературної нагороди.

Художнім акцентом відкриття конференції в Кліщелях став прекрасний концерт двох відомих народних співачок із сусіднього села Добривода Ніни Явдосюк та Валентини Климович. Протягом багатьох років вони співали у місцевому фольклорному ансамблі, який був створений у 1968 р., і став символом збереження музичних традицій Підляшшя. Так склалося, що саме в день конференції В. Климович відзначала своє 80-річчя, з цієї нагоди присутні проспівали її Многоліття. На завершення урочистості відкриття учасники хвилиною мовчання вшанували пам'ять захисників України та невинних жертв російської агресії проти України.

eprasa.pl c3165a34c0

Першим мериторичним пунктом програми другого дня конференції стала презентація монографії Даріуша Краснодембського та Ганни Ольчак «Археологія Біловезької пущі. Історія заселення польської частини Біловезької пущі від кам'яного віку до кінця XVIII ст.». Презентацію повів підляський історик Юрій Гаврилюк, а книжку представив один із авторів Д. Краснодембський з Інституту археології і етнології Польської академії наук.

Під час четвертої сесії VII ПУНК «Історія Кліщель та Кліщелівської землі», яку очолював д-р М. Степанюк, представлено 11 доповідей: Юрій Гаврилюк (Більськ), *Політично-державна приналежність та етно-конфесійний склад Кліщель протягом історії*, д-р Микола Рощенко (Люблин – Кліщелі), *Джерела до історії Кліщель*, Марко Мартинович (Даші), *Православна парафія в Косьнуй*, Іван Мацкевич (Варшава – Піескі), *Що знаємо про кліщелівських євреїв, а що хотіли б ми знати?*, Неля Щука (Гайнівка), *«Реєстр видатків», який вела особа, що опікувалася спадщиною малолітніх дітей у Кліщелях в 1891-1897 роках*, Людмила Кендзєрська (Люблин), *Історія Василевських з Кліщель*, Збігнєв Романюк (Бранськ), *Голландці у Кліщелях в 1943-1944 роках*, Олексій Рощенко (Кліщелі), *Українське громадсько-культурне життя в Кліщелях у XX столітті в моїй пам'яті*, Людмила Лабович (Білосток), *Навчання української мови в Кліщелях в 60-ті роки XX століття*, Славомир Савчук (Білосток), *Як у Кузаві двічі нелегально будували церкву*, проф. Василь Крупич (Білосток), *Добривода та її жителі на межі XIX-XX століть*.

На завершення першої частини кліщелівського дня конференції відбулася презентація результатів Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-свойому». Про конкурс, його ідею та лавреатів розповіла секретар ПНІ і член журі конкурсу Л. Лабович.

Після обідньої перерви засідання конференції почалися урочистістю вручення пам'ятних медалей з нагоди 500-річчя надання міських прав Кліщелям. Акт вручення здійснив бургомістр Кліщель А. Сєліцький. Медалями нагороджено особи з українського середовища Підляшшя, заангажовані у співпрацю з Кліщелями: директора ПНІ д-ра Г. Купріяновича, голову СУП М. Рижик, заступника голови СУП А. Артем'юка, журналіста Радіо Білосток С. Савчука. Меладі вручено також д-ру М. Рощенку та Миколаєві Подлящику.

Після цього урочистого акту відбулася презентація книжки «Люди та події. Кліщелі 1991-2021», яка з'явилася в 2022 р. за редакцією Марії Климович. Книжку запрезентувала заступниця голови Міської ради Кліщель Дарія Марія Сенкевич.

Остання, п'ята, сесія конференції «Культура, мова, традиції та сучасність Кліщель і Кліщелівської землі» складалася з двох частин – у першій були доповіді присвячені культурі та традиції Кліщель, у другій – виступи, присвячені сучасності цього підляського міста. Сесію вів член Наукової ради Підляського наукового інституту проф. Василь Крупич. У першій частині сесії були виголошені доповіді: о. д-р Андрій Конахович (Люблин), *Міські центри на шляху душпастирського служіння православного духовенства родом із Кліщель* (онлайн), Віталій Михальчук (Варшава – Береcть), *Ікони св. Миколая XVI століття з колишньої Володимирсько-Берестейської єпархії: Кліщелі та Береcть*, Славомир Смик (Кліщелі), *Діалоги з натурою*. Другу частину сесії відкрила провідна доповідь бургомістра Кліщель А. Сєліцького *Сучасні Кліщелі – суспільство, економіка, міська структура, багатокультурність*. Згодом у кількох комюніке представлено діяльність окремих установ та структур Кліщель та околиць: о. Славомир Яроцевич, *Православна парафія Успіння Пресвятої Богородиці в Кліщелях – сьогодні*, Анна Котович-Пушкаревич, *Діяльність і роль Міського центру культури, спорту і відпочинку в Кліщелях на тлі культурної спадщини міста*, Анна Щигол, *Міська публічна бібліотека в Кліщелях – діяльність та досягнення*, Славомир Трещотко, *Функціонування Початкової школи в Кліщелях*, Александра Дзем'янчик, *Дитячий садок у Кліщелях*, Дарія Марія Сенкевич, *Соціальний капітал і культурна спадщина. Кілька слів про гуртки господинь, які діють у ґміні Кліщелі*, Андрій Рощенко, *Товариство любителів Кліщелівської землі та його діяльність для збереження місцевої традиції*.

Під час урочистого завершення бургомістр Кліщель А. Сєліцький та автор цих слів висловили слова подяки всім причетним до організації та проведення цьогорічної VII Підляської української наукової конференції «Роль міст в минулому Підляшшя» (до 500-річчя надання міських прав Кліщелям).

Останнім акордом наукового заходу стала театральна сцена на мотивах п'єси Миколи Рощенка «Бувало і нині» у виконанні акторів з Добриводи, підготовлена Гуртком сільських господинь у Добриводі. Театральна сцена була виконана місцевою українською говіркою, не бракувало в ній також гарних музичних акцентів. Всі присутні з зацікавленням подивилися гарний приклад продовження місцевих театральних традицій.

Варто згадати, що під час конференції в Кліщелях учасники могли подивитися в «Гладишці» виставку «Записані в історії Кліщель» (змістове та графічне оформлення МЦКСіВ в Кліщелях), гончарську майстерню, що діє при «Гладишці» та виставку книжок про Кліщелі та Кліщелівську землю, підготовлену Товариством любителів Кліщелівської землі.

Почесний патронат над VII Підляською українською науковою конференцією «Роль міст в минулому Підляшшя» взяли Бургомістр Кліщель Александр Сєліцький, Бургомістр Міста Більськ Ярослав Боровський, Бургомістр Міста Гайнівка Юрій Сірак, Бургомістр Міста Сім'ятичі Пйотр Сінякович, Війт ґміни Більськ на Підляшші Раїса Раєцька. Медіа-патронат прийняли: Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою», Польське радіо Білосток, Польське телебачення Білосток, інтернет-портал bielsk.eu, „Kurier Podlaski – Głos Siemiatycz". Конференція відбулася завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща, за підтримки Бургомістра Кліщель, завдяки підтримці приватних осіб та за підтримки Посольства України в Республіці Польща, Бургомістра міста Більськ, Бургомістра Міста Гайнівка, Війта ґміни Більськ. Спонсорами конференції були: Fundacja Arhelan – Społecznie Odpowiedzialni, Polska Sieć Sklepów „Arhelan", Agencja Wydawnicza „Ekopress", J.W. Zakład Transportowy.

eprasa.pl c3165a34c0



Проведення конференції було можливим завдяки заангажуванню багатьох людей. Особливо треба тут згадати бургомістра Кліщель Александра Сєліцького, який прийняв рішення про проведення конференції спільними зусиллями міста Кліщелі та Підляського наукового інституту, включив конференцію в програму цьогорічних відзначень 500-ліття надання міських прав Кліщелям, а також ангажувався в організаційну підготовку та проведення цього наукового заходу. Основний тягар підготовки впав на членів Організаційного комітету, зокрема треба тут згадати д-ра Андрія Артем'юка, секретаря конференції Людмилу Лабович, Ольгу Купріянович, Луку Бадовця, д-ра Миколу Рощенка, Єлизавету Томчук. У мериторичну підготовку конференції включилися д-р Микола Рощенко, проф. Роман Висоцький, д-р Андрій Єкатеринчук. Наукову підтримку для підготовки конференції дав, як і в минулих роках, проф. Фелікс Чижевський, заступник голови Комісії польсько-українських культурних зв'язків Люблинського відділення Польської академії наук, а в минулому довголітній завідувач Кафедри української філології Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні. Підготовка конференції не була б можливою без великої підтримки і заангажування представників співорганізаторів, треба тут згадати зокрема секретаря Кліщель Валентину Сидорук, директор Міської публічної бібліотеки в Більську Івону Бєлєцькуу Влодзіміров, директор Міського центру культури, спорту і відпочинку в Кліщелях Анну Котович-Пушкаревич, голову Союзу українців Підляшшя Марію Рижик. В підготовку і проведення конференції включилися також Катерина Купріянович, Марія Климович, Марія Купріянович, Йоанна Купріянович, членкині гуртків господинь «Мальва» в Кліщелях, у Добриводі та в Дашах.



Під час конференції представлено загалом 43 доповіді та комюніке, які були виголошені польською або українською мовою (як літературною, так і місцевими підляськими українськими говірками). Виступали дослідники не лише з Підляшшя, але і з різних наукових осередків Польщі та Білорусі. Проведено п'ять сесій, три презентації книжок, дві інші презентації, відбулася також урочистість вручення медалей з нагоди 500-річчя Кліщель, були два художні заходи. У конференції взяли участь дуже численні учасники, які заповнювали зали в Більську та Кліщелях. Цьогорічна конференція була, мабуть, найчисленнішою зі всіх дотеперішніх Підляських українських наукових конференцій. Можна було її також дивитися онлайн на профілях Підляського наукового інституту у Фейсбуці та на Ютюб.

VII Підляська українська наукова конференція «Роль міст в минулому Підляшшя» вже в минулому. Стала вона місцем презентації дуже цікавих розвідок про історію та сьогодення Підляшшя, зокрема в контексті значення міст для нашого регіону. Під час конференційних сесій були заторкнуті різноманітні питання, діапазон тематики доповідей був дуже широким. Різноманітним було також коло доповідачів, які представляли різні середовища. Важливо те, що конференція дала можливість рефлексії над місцем українського етносу, української культурної спадщини в минулому і сьогоденні Підляшшя, показала також українську перспективу бачення історії та сьогодення регіону. Приємно відзначити, що Підляські українські наукові конференції стали постійним елементом не лише наукового життя Північного Підляшшя.

Григорій КУПРІЯНОВИЧ
Фото Ю. Гаврилюк, Л. Лабович

eprasa.pl c3165a34c0

Michał Bobrowski — odkrywca Kodeksu Supraskiego

Odkrywca Kodeksu Supraskiego Michał Bobrowski należał do nielicznej grupy wykształconych podlaskich Rusinów, którym przypadło żyć i działać w ciekawej, ale i bardzo trudnej epoce, gdy po upadku Rzeczypospolitej i wojnach napoleońskich zaczynały się kształtować nowoczesne ruchy narodowe, które w XX w. całkowicie zmieniły polityczną mapę Europy. Seniorem w tym gronie był ks. Antonij Sosnowski (1775-1852), syn ks. Jurija Sosnowskiego, proboszcza unickiej parafii św. Mikołaja w Kleszczelach. Ukończył on szkołę w Bielsku oraz seminarium diecezjalne w Supraślu i w 1800 r. był mianowany proboszczem parafii kleszczelowskiej, którą odziedziczył po ojcu. Później zajmował też wysokie stanowiska w kapitule metropolitalnej w Wilnie i diecezjalnej w Brześciu. Pod jego opieką rozwijała się nie tylko szkółka przy cerkwi w Kleszczelach, ale także szkoły dla wiejskich dzieci w Daszach, Dobrywodzie, Kuzawie, Czeremsze i Suchowolcach, utrzymywane przez mieszkańców tych wsi.

Uczniem szkoły cerkiewnej w Kleszczelach był Michał Bobrowski (1784-1848), syn proboszcza cerkwi św. Michała w niedalekiej Wólce Wahanowskiej, ks. Kiryła Bobrowskiego (1740--1824), który pochodził z kleszczelowskich mieszczan Bobryków (w dokumencie z 1784 r. występuje jako *x. Cyryli Bobryk z Wólki*, właściciel domu, pola i łąki w Kleszczelach). Po ukończeniu nauki w Kleszczelach swą edukację Michał Bobrowski kontynuował w szkole prowadzonej przez zakon pijarów w Drohiczynie, potem zaś, w latach 1804-1806, w utworzonym przez władze pruskie gimnazjum w Białymstoku, które zakończył ze srebrnym medalem i gdzie później przez pewien czas pozostawał w charakterze nauczyciela. Wolne chwile spędzał w monasterze supraskim, w którego bibliotece znajdowała się ogromna kolekcja zarówno rękopisów, jak też starodruków z drukarni Kijowa, Lwowa, Poczajowa, Wilna, Zabłudowa i oczywiście wydań miejscowej drukarni.

W 1808 r. Michał Bobrowski rozpoczął studia w powołanym właśnie przy Uniwersytecie Wileńskim Głównym Seminarium Duchownym, którego zadaniem było kształcenie duchownych grecko-unickich. Naukę w nim zakończył w 1812 r., otrzymując tytuł magistra teologii i filologii, zaś w 1814 r. otrzymał na uniwersytecie tytuł magistra obojga praw (cywilnego i kryminalnego). W 1815 r., po przyjęciu święceń duchownych, ks. Michał Bobrowski został wykładowcą Pisma Świętego (egzegetyki) na uniwersytecie, a później w Seminarium Głównym.

Jednak nie teologia stała się głównym obszarem zainteresowań młodego uczonego, a rozpoczęte już podczas wizyt w Supraślu badania nad dawnym piśmiennictwem narodów słowiańskich. W 1817 r. władze Uniwersytetu Wileńskiego, doceniwszy doskonałą znajomość języka cerkiewnosłowiańskiego i talenty językowe Michała Bobrowskiego, który oprócz rodzimej gwary języka ukraińskiego znał język polski, rosyjski, niemiecki, francuski, włoski, angielski, starogrecki, łaciński, hebrajski, aramejski, syryjski i arabski, wysłały młodego uczonego w kilkuletnią podróż po Europie. Trasa pięcioletniej wędrówki, której celem było doskonalenie znajomości teologii, jak też języków wschodnich i poznanie „dialektów" słowiańskich oraz tworzonej w nich literatury, prowadziła przez Wiedeń, Pragę, Wenecję, Padwę, Bolonię, Rzym, Paryż, Budziszyn. Nie obyło się podczas tej podróży i bez



„momentów narodowych", które były związane z pobytem uczonego w Wiedniu (do maja 1819 r.) i znajomością z ukraińskim duchowieństwem z Galicji.

Do stolicy Austrii Bobrowski przybył 24 października 1817 r., zapisując w dzienniku pod tym dniem m.in.: *Poznanie się z proboszczem ś. Barbary Snigurskim, kanonikiem przemyskim i doznawanie jego pomocy i rady*. Bezpośrednia znajomość z ks. Iwanem Snihurskim trwała do lata 1818 r., gdy ten wyjechał z Wiednia w związku z nominacją na katedrę biskupią (*Przeprowadziłem Snigurskiego, udającego się do Przemyśla na swoją katedrę* – zapisał Bobrowski pod datą 15.VII.1818 r). Tutaj też Bobrowski poznał metropolitę lwowskiego Michała Lewickiego (1774-1858), który w grudniu 1817 i styczniu 1818 r. przebywał w Wiedniu (z dziennika wynika, że był u niego dwukrotnie na obiedzie).

W odróżnieniu od „Litwy", gdzie Rusini (Ukraińcy) i Białorusini w pierwszej połowie XIX w. zdawali się być pod względem kulturalno-narodowym całkowicie zdominowani przez Polaków, w Galicji cały czas tlił się ognik dążenia miejscowych Rusinów do narodowej niezależności, a jego opiekunem było duchowieństwo. Głównym ośrodkiem intelektualnym w pierwszych dziesięcioleciach XIX w. stał się wówczas Przemyśl, gdzie m.in. rozpoczęto wydawanie podręczników dla szkół ludowych w języku zbliżonym do „żywego", chociaż z mnóstwem cerkiewnosłowianizmów (ale na Podlasiu nawet i takich nie było). Kolejnym ośrodkiem, w którym w drugim dziesięcioleciu XIX w. kultywowano tradycje ukraińskie (w ówczesnej terminologii – ruskie), był właśnie Wiedeń, gdzie od 1774 r. działało seminarium dla unitów, od znajdującej się w nim cerkwi św. Barbary zwane Barbareum.

eprasa.pl c3165a34c0

Proboszcz cerkwi św. Barbary Josyf Strilecki był autorem pierwszego podręcznika gramatyki ukraińskiej, używanej na początku XIX w. przez kleryków seminarium wiedeńskiego. On też wprowadził po raz pierwszy zwyczaj wygłaszania kazań w języku ukraińskim, który od 1813 r. kontynuował Iwan Snihurski. W bliskich kontaktach z przebywającymi w Wiedniu duchownymi z Galicji pozostawał też slawista słoweński Jernej Kopitar (1780-1844), który w swej recenzji książki I. Mohilnickiego „Nauky parochialniji" (Buda 1816) podkreślał, że język ukraiński jest to język odrębny zarówno od polskiego, jak i rosyjskiego.

W tym właśnie środowisku znalazł się na prawie dwa lata Michał Bobrowski, co nie mogło pozostać bez wpływu na jego poglądy na kwestię własnej narodowości. Ich manifestację widzimy w dwóch listach wysłanych z Wiednia wiosną 1819 r., pod którymi podpisał się jako *Ruthenus*, czyli Rusin – adresatem był czeski „ojciec słowiaństwa" Josef Dobrovský (1753-1829).

Powróciwszy latem 1822 r. do Wilna, Bobrowski ponownie rozpoczął pracę w uniwersytecie i seminarium. W swych wykładach i kazaniach zwracał uwagę słuchaczy na wypaczenia, których zaznały używane przez Cerkiew unicką księgi liturgiczne, a także obrzędy cerkiewne w stosunku do tradycji przedunijnej (naraził się tym wpływowemu i silnie zlatynizowanemu zakonowi bazylianów, co stało się główną przyczyną jego wydalenia z uniwersytetu w 1824 r.). Jednocześnie dalej prowadził, wspólnie z pochodzącym z podbielskich Hryniewicz Ihnatem Daniłowiczem, poszukiwania starych ksiąg i rękopisów. Owocem tej współpracy było m.in. odkrycie latopisu z początku XVI w., zawierającego dzieje Rusi i Wielkiego Księstwa Litewskiego (Daniłowicz od miejsca znalezienia nazywał go Latopisem podlaskim). Do badań dziejów Kościoła ruskiego włączył się również przedwcześnie zmarły Platon Sosnowski (1799-1827), syn Antonija Sosnowskiego, absolwent Seminarium Głównego, a później wykładowca na uniwersytecie.

W 1824 r. Bobrowski, podobnie jak i Daniłowicz, został wydalony z Wilna. Jako duchowny został wysłany do monasteru w Żyrowicach, gdzie znajdowała się siedziba konsystorza unickiej diecezji brzeskiej. Kontynuując pracę naukową, koncentrował się nad porządkowaniem wyników swych badań prowadzonych podczas podróży po Europie, jak też w miejscowych monasterach, głównie w Supraślu – właśnie wówczas, w maju 1825 roku, w petersburskim periodyku naukowym „Bibliograficzeskija Listy" (№ 14) ogłosił odkrycie XI-wiecznego rękopisu, znanego jako Kodeks Supraski, który odnalazł dwa lata wcześniej. Jednocześnie w swych wystąpieniach Bobrowski podkreślał znaczenie przywrócenia należnej rangi językowi cerkiewnosłowiańskiemu. Było więc rzeczą niejako naturalną, że po przywróceniu w prawach wykładowcy uniwersytetu i seminarium (przez jakiś czas bez możliwości wygłaszania kazań) właśnie Bobrowski został również wykładowcą języka cerkiewnosłowiańskiego. Jednocześnie został też proboszczem wileńskiej cerkwi św. Mikołaja, dbając o przywrócenie dawnych tradycji liturgicznych, zaniedbanych wskutek wpływów łacińskich na obrzędowość Cerkwi unickiej.

Na przeszkodzie dalszej pracy naukowo-dydaktycznej w Wilnie stanęły znowu wydarzenia natury politycznej – powstanie listopadowe 1830/1931 r. i będąca jego następstwem likwidacja Uniwersytetu Wileńskiego w 1832 r., a także zaprzestanie kształcenia duchownych unickich w Seminarium Głównym. W 1833 r. Bobrowski został proboszczem w Szereszowie w pow. prużańskim, na ukraińsko-białoruskim pograniczu językowym. Kazania do wiernych wygłaszał tu, jak świadczą o tym będący w tym czasie pod jego opieką bratanek Paweł Bobrowski i uczeń M. Borowskiego Ostafij-Placyd Jankowski (1810-1872), *w czerwonoruskim lub galicyjskim języku*, a więc ojczystą mową ukraińską, poznaną w dzieciństwie w rodzinnej Wólce (w innym miejscu P. Bobrowski nazywa ten język czarnoruskim lub galicyjskim, podając jako linię jego rozgraniczenia z językiem białoruskim rz. Narew). Możliwe, że korzystał też ze zbiorów kazań, opracowanych i wydanych przez ukraińskich duchownych w Galicji. W Szereszowie Bobrowski pozostawał aż do śmierci w 1848 r., starając się kontynuować tu swe prace z dziedziny slawistyki.

Jurij HAWRYLUK

Супрасльський збірник XI ст. — з-під болгарського чи руського пера?

У збірнику «Хрестоматія з історії української мови X – XIII ст.» (Київ – Житомир 2015) український філолог Василь Німчук (1933-2017) помістив, між іншим, розділ «Супрасльський збірник XI ст.», характеризуючи його, як один із найбільших слов'янських рукописів (285 арк. in folio) XI ст., написаний уставом в одну колонку. Частини манускрипту, який у 1823 році знайшов у Супрасльському монастирі Михайло Бобровський, сьогодні зберігаються в трьох місцях: у Національній бібліотеці у Варшаві (151 аркуш), Національній університетській бібліотеці Словенії в Любляні (початкові 118 аркушів) та Російській національній бібліотеці в Санкт-Петербурзі (16 аркушів). За змістом це четья-мінея на березень та різні «Слова», переважно Івана (Йоана) Золотоуста.



Найновіша публікація пам'ятки, у формі фотокопій оригінальних сторінок, це двотомна книга «Супрасълски или Ретков сборник» (Софія 1983). Василь Німчук, хоч признає, що «досі більшість дослідників відносять пам'ятку до старослов'янських», отже болгарського походження, прихиляється до думки таких славістів, як хорват Ватрослав Ягіч, чех Вацлав Вондрак та Агатангел Кримський, які допускають її руське («давньосхіднослов'янське») походження: «Досліджуючи Супрасльський збірник, ми дійшли висновку, що це пам'ятка перших десятиліть християнства на Русі, коли старослов'янські тексти в нас ретельно копіювали й мало редагували». Саме тому «окремі уривки з пам'ятки, в яких відбилися елементи рідного мовлення Ретка – писця-русина», були поміщені в українській хрестоматії. Детальніше свої висновки український філолог виклав у статті «Про походження Супрасльського рукопису», надрукованій у київському журналі «Мовознавство» (1994 – №6; 1995 – №1). **(юг)**

eprasa.pl c3165a34c0

Tradycyjna gospodarka w podlaskich wsiach

Początek w numerze 3/2023

Dobytok, czyli konie, krowy, świnie, owce, gęsi i kury

Hodowla w międzywojennych realiach przedstawiała się skromnie. Niewielkie gospodarstwa dysponujące małą ilością paszy nie były w stanie rozwinąć większej hodowli.

Najważniejszym zwierzęciem w gospodarstwie był koń, w bogatszych gospodarstwach nawet dwa konie. Dobry koń był powodem do dumy dla gospodarza, a jako podstawowa siła pociągowa był szczególnie ceniony. Otrzymywał on karmę lepszą niż inne zwierzęta, również jego wypasu na pastwisku nie powierzano pastuchowi. Gospodarze wieczorami osobiście z końmi udawali się na pastwisko. Spętane zwierzęta pasły się, natomiast ich właściciele spędzali wieczory na pogawędkach, latem często nawet spali na pastwiskach. Dobry koń był zawsze łakomym kąskiem dla złodziei, stąd pojawiały się przeróżne przemyślne zabezpieczenia stajni. Za najlepsze rozwiązanie uważano budowę domu w taki sposób, aby stajnia przylegała bezpośrednio do komory, jednego z pomieszczeń wiejskiego domu. Wówczas w ścianie rozdzielającej komorę od stajni wycinano okienko, natomiast zamknięcie drzwi w stajni wykonywano w ten sposób, aby z pomocą *druka* (drąga) gospodarz mógł przez okienko zamknąć drzwi do stajni, pozostając w komorze. Takie zamknięcie stajni uniemożliwiało jej otwarcie od zewnątrz.

Pomimo wielkiej troski o konie, los tych zwierząt nie był lekki. Szczególnie w okresie intensywnych prac polowych konie, podobnie jak ich właściciele, pracowały od świtu do nocy. Nie zawsze starczało czasu na porządne ich nakarmienie. Nawet jeśli gospodarz któregoś dnia nie wykonywał prac polowych, koń w tym czasie mógł pracować u sąsiada, jako że biedniejsi gospodarze posiadający po jednym koniu *sprehaliś,* to znaczy wzajemnie wypożyczali sobie konie dla wykonania cięższych prac wymagających użycia pary koni, takich jak chociażby orka.

Drugim po koniu w hierarchii ważności wiejskich zwierząt była krowa, czasem określana mianem karmicielki. Mleko i jego przetwory, takie jak kwaśne mleko, śmietana, maślanka, ser i masło były obok chleba, kaszy i ziemniaków podstawą wiejskiego jadłospisu. Krów w gospodarstwach było niewiele, z reguły jedna lub dwie. Hodowla dużej ich liczby właściwie nie miała sensu, gdyż nie było możliwości sprzedaży większych ilości mleka. Jedynie niewielkie ilości mleka i jego przetworów można było sprzedać na rynku w Hajnówce lub w Bielsku.

W odróżnieniu od koni, krowy pasł na wspólnym wiejskim pastwisku wynajęty pastuch. Zimą na zwołanym w tym celu zebraniu mieszkańcy wsi podejmowali uchwałę, jak ma przebiegać wypas bydła. Postanawiano, kto ma być pastuchem i jak ma być wynagradzany. Pastuch otrzymywał niewielkie wynagrodzenie, a oprócz tego najczęściej był też żywiony przez mieszkańców wsi. Codziennie stołował się on u innego gospodarza, przy czym właściciele większej liczby krów z reguły musieli częściej dbać o jego wyżywienie. Jeśli w którejś ze wsi *pohuon* (wypasane stado bydła) był bardzo duży, pastuchowi pomagała w pracy rodzina.

Istniały dwie metody porannego gromadzenia bydła. W typowych wsiach ulicówkach pastuch szedł wczesnym rankiem przez wieś, wzywając okrzykiem gospodarzy do przekazania mu krów. Z każdego gospodarstwa dołączały, uprzednio wydojone przez gospodynie, krowy. Pastuch prowadził je na *pasowoje* (pastwisko), a właściwie krowy szły tam samodzielnie, ponieważ doskonale znały drogę. Wieczorem odbywał się podobny rytuał, ale tym razem pędzone przez pastucha krowy odłączały się od stada i powracały do gospodarstwa. Nie wymagało to szczególnych zabiegów, ponieważ każda krowa znała drogę do *chliwa* (chlewu) i bez problemów wracała do gospodarza. Inaczej poranne gromadzenie krów wyglądało w Leniewie, które historycznie będąc wsią prywatną, nie miało cech ulicówki. W tej wsi wczesnym rankiem gospodarze prowadzili swoje krowy na *wyhun* (plac) położony w centrum wsi, w miejscu gdzie później stanęły sklep i zlewnia mleka, a następnie *pohuon* (stado bydła) już pod nadzorem pastucha kierowało się na jedno z trzech ogólnowiejskich pastwisk. Czasami jako pastwisko służył także las, wskutek czego wszelka roślinność dna lasu była zjedzona lub stratowana. Krowy pasły się do wieczora, *pohuon* wracał na *wyhun,* po czym gospodarze odbierali swoje krowy.

Problemem z powodu braku odpowiedniej ilości łąk było zgromadzenie siana na okres zimowy. Mieszkańcy niektórych wsi na mocy królewskich lub carskich nadań byli właścicielami łąk w Puszczy Białowieskiej lub na terenach nadnarwiańskich. Na wyprawę po siano cała wieś udawała się zbiorowo. Jednokrotny w ciągu roku zbiór siana na takich podmokłych łąkach odbywał się w okolicy święta *Petra i Pawła* (12 lipca). Koszenie, wynoszenie trawy z bagnistych łąk i suszenie siana przy słonecznej pogodzie trwało około tygodnia. Przez cały ten czas znaczna część mieszkańców wsi mieszkała w lesie lub na łąkach. Zespołowy wyjazd na *sinokuos* (sianokosy) był okazją do rozkwitu w tym czasie bujnego życia towarzyskiego, a wszelkie trudności, jak chociażby problemy techniczne z *żeleźniakami* (wozy drewniane), rozwiązywano wspólnie.

Świnie hodowano dla mięsa, ale przede wszystkim dla słoniny i tłuszczu. Słoninę i tłuszcz ceniono szczególnie, ponieważ były one łatwiejsze do przechowywania niż mięso, a ponadto nawet niewielka ilość tłuszczu zdecydowanie poprawiała smak ziemniaków lub kaszy. Mięso było trudniejsze do przechowywania i trudno było nim tak oszczędnie gospodarować, jak tłuszczem. W oczekiwaniu na dobry efekt, czyli grubą słoninę, hodowla trwała długo, czasem kilka lat. Jako że zboża u gospodarzy było mało, podstawową karmą dla świń stawały się różne zielonki oraz zaparzone gorącą wodą *połowa i zhoniny* (plewy i wszelkie odpady powstające przy młócce i czyszczeniu ziarna). Świniom koszono trawę, jesienią młode żyto, a najczęściej świnie pasły się na *paraninie*, pastwisku lub w lesie, zazwyczaj pod nadzorem dzieci. Zimą świnie otrzymywały gotowane ziemniaki i sparzone

eprasa.pl c3165a34c0



wodą odpady poomłotowe. Ubijano z reguły jedną świnię rocznie, przed Bożym Narodzeniem. Mięso na stole znakomicie podnosiło rangę *Ruzdwa*, a zimowa pora ułatwiała jego przechowywanie.

Świnie hodowano również na sprzedaż. Miejscem, gdzie na wielką skalę odbywał się handel zwierzętami hodowlanymi, był rynek w Bielsku. Osobliwie wyglądał wóz wiozący zwierzę na targ. Przed wyjazdem kilku ludzi musiało świniaka złapać i włożyć go na wóz. Przednie nogi przywiązywano powrozami do przednich *luszni* (kłonic), zaś tylne do tylnych i w tej pozycji, w strasznych mękach świnia rozciągnięta niczym na madejowym łożu docierała na targ. Problem mógł się pojawić, jeśli na targu nie było kupca, zdarzało się, że zwierzę nie przeżywało powrotnego transportu.

Wiele korzyści przynosiła też hodowla owiec. Zwierzę to nie wymagało wysokiej jakości paszy. Z powodzeniem można je było hodować na suchych, ubogich pastwiskach. Owce zabijano na ogół jesienią, kiedy były otłuszczone, a wełna najgęstsza. Skóry z jesiennego uboju najlepiej nadawały się do szycia kożuchów. Baranina, zwłaszcza ugotowana z kapustą, uchodziła za wielki przysmak, a wełna była znakomitym surowcem o wszechstronnym zastosowaniu. Owce można też było bez trudu sprzedać niejedzącym wieprzowiny Żydom.

Gęsi oprócz mięsa dostarczały potrzebnego na poduszki pierza. Hodowla tych ptaków była bardzo prosta. Żywiły się one wyłącznie trawą, a paść je mogły nawet kilkuletnie dzieci.

Kury znosiły bardzo cenione jajka, ale też bywały źródłem niezliczonych konfliktów, najczęściej między gospodyniami. Wolno chodzące kury nie znały granic posesji, więc często wchodziły w szkodę na sąsiednie podwórza, ale też znosząc jajka, niekoniecznie na swoim podwórku i grzebiąc w cudzych ogrodach, prowokowały różnorakie spory.

Hospodarka to nie tylko prace polowe

Męskie obowiązki w gospodarstwie nie ograniczały się do prac polowych i hodowlanych. Zebrane w czasie żniw zboże należało w czasie zimy wymłócić. Najlepsze do młócki były mroźne, słoneczne dni, kiedy to ziarno najłatwiej oddzielało się od kłosów. Po rozłożeniu zboża na gliniany *tuok* (klepisko) stodoły młócono *ciepom* (cepem), a jako że dzień był krótki, czasem, o ile były pieniądze na naftę, również wieczorem w świetle *fonara* (lampy naftowej). Jeden *mołotebnik* (młocarz) w ciągu dnia mógł wymłócić ledwo kopę snopów, więc często pracowano zespołowo, ale wymagało to dobrego zgrania *mołotebników* i bywało niebezpieczne, zwłaszcza w razie urwania się grabowego bijaka od cepa. Po wymłóceniu słomę należało wytrząść, tak aby wybrać najlepsze źdźbła przeznaczane później na pokrycie dachów.

Zhoniny, czyli wymłócone zboże, zawierało dużo zanieczyszczeń, więc z pomocą *szopelki* (szufelki) rozrzucano je kolistym ruchem na *tuok* (klepisko w stodole) i dzięki sile odśrodkowej ziarna zboża leciały dalej niż *połowa* (plewy, resztki kłosów i inne zanieczyszczenia). W latach międzywojennych u bogatszych gospodarzy zaczęły się pojawiać pierwsze *wiejałki* (wialnie). Zebrane ziarno przenoszono do zamykanego dla ochrony przed złodziejami na solidną kłódkę *szpicheryka* (mały spichlerz) i przechowywano je w wydrążonych z pni drzew *kadłubach* lub w lnianych workach.

Zimą ze słomy rżnięto sieczkę, która po zmieszaniu z owsem stanowiła obrok (karmę dla koni), natomiast po sparzeniu wodą, podobnie jak wspomniana wcześniej *połowa,* służyła do karmienia świń. Wieczorami, w sieniach, przy świetle łuczywa lub rzadziej *gaznika* (lampy naftowej) mielono we dwie osoby zboże w *żornach* (żarnach) oraz tłuczono kaszę w *stupach* (stępach).

Niezmiernie ważnym zimowym obowiązkiem było zgromadzenie opału i ewentualnie drewna budowlanego, jeśli była taka potrzeba. Niewielu gospoda-

eprasa.pl c3165a34c0

rzy miało własny lub wspólnotowy las. Większość po drewno udawała się do Puszczy Białowieskiej. Nigdy nie wybierano się do lasu w pojedynkę, w grupie łatwiej było wykonać cięższe prace i radzić sobie wspólnie z niespodziewanymi problemami. Wyjeżdżano saniami w nocy i w nocy też często wracano. Praca, jedynie z pomocą ręcznej piły i siekiery, do lekkich nie należała. Niewielu miało porządne ubranie i buty, więc z lasu gospodarze wracali przemarznięci i przemoczeni.

Męską pracą, która w latach międzywojennych odchodziła już powoli w niepamięć, było darcie łyka. Łyko lipowe wymoczone w wodzie, a następnie podsuszone służyło do wyrobu łapci, które w miejscowej gwarze nosiły nazwę *postoły.* Z czasem lipowe łyko było zastępowane przez pasy skóry lub gumy, dzięki czemu *postoły* stały się trwalsze.

W ostatnich latach międzywojnia w lepszych gospodarstwach można już było zobaczyć *manież,* czyli kierat. Siła mięśni koni zamieniała się w nim na ruch obrotowy, dzięki czemu na wsi sporadycznie zaczęto używać mechaniczne sieczkarnie oraz *targanki* i *szyrokomołuotki* (maszyny do młócenia zboża), a także małe młynki służące do mielenia mąki.

Męskim obowiązkiem, a po części również przyjemnością, był połów ryb. Ryby łowiono przy pomocy *kłomli, newodu*, *koszyka, żaka,* a czasem nawet wiklinowej kołyski zawieszonej na co dzień na suficie i służącej do usypiania małych dzieci. Wędkowanie nie było w wielkim poważaniu ze względu na małą wydajność takiego sposobu połowu ryb. Ryb nie wystarczało, aby codziennie mogły gościć na skromnych stołach mieszkańców wsi, więc były one traktowane jako swego rodzaju delikates.

Kolejnym delikatesem był miód. Hodowla pszczół wymagała niemałej wiedzy, dużych nakładów, obowiązkowości i pracowitości zarazem, więc jedynie nieliczni gospodarze zajmowali się pszczelarstwem. W czasach kiedy cukier był drogi i trudno dostępny, miód stawał się na tyle atrakcyjnym towarem, że nie były wcale rzadkością kradzieże miodu z uli.

Chociaż żaden gospodarz nie mógł się obejść bez usług fachowców, takich jak kowal, stolarz cieśla, krawiec czy też szewc, to jednak każdy starał się być jak najbardziej samowystarczalny. Tacy wszechstronnie uzdolnieni gospodarze zawsze mogli liczyć na szacunek innych mieszkańców wsi.

Chlieb na pieczy, czyli kuchenne sprawy

W patriarchalnej społeczności wiejskiej, gdzie zawsze dominowali mężczyźni, istniał odwieczny podział na prace męskie i kobiece. W tradycyjnej podlaskiej wsi mężczyzna uprawiał ziemię i zajmował się hodowlą zwierząt, natomiast przygotowanie żywności zawsze było rolą kobiet. Tak jak żyto stanowiło najważniejszą roślinę uprawną, tak żytni chleb pieczony na zakwasie w glinianym piecu był zawsze podstawą wyżywienia. Chleb otaczano wyjątkowym szacunkiem i traktowano poniekąd jako pewną świętość, czego wyrazem było chociażby to, że kromkę chleba, która spadła na podłogę, należało czym prędzej podnieść i pocałować, a następnie przeżegnać się.

Chleb wypiekano raz w tygodniu, a bywało, że nawet raz na dwa tygodnie. W przeddzień wypieku, zazwyczaj wieczorem, przynoszono z *komory* stojącą tam w worku mąkę. Stało tam też drewniane, kupowane zazwyczaj na rynku naczynie zwane *dieżką,* w której zawsze znajdowała się *zakwaska,* czyli resztka ciasta chlebowego z poprzedniego wypieku służąca jako zakwas. *Dieżka* po przyniesieniu do kuchni była ustawiana na ławie i po ogrzaniu się wypełniana mieszaniną mąki i wody z dodatkiem soli. Czynność tę nazywano *rozczynianiem* chleba. W przykrytej, stojącej w ciepłym miejscu, *dieżce* zachodził w ciągu nocy proces zakwaszania chleba.

Zgodnie z odwiecznymi zasadami, rano następnego dnia gospodyni, przystępując do pieczenia chleba, powinna mieć na sobie czyste ubranie, na głowie białą chustkę i umyte dokładnie ręce, a wszelkie czynności związane z pieczeniem powinny być poprzedzone modlitwą i przeżegnaniem się. Ciasto znajdujące się w *dieżce* należało około godziny *misiti,* czyli ugniatać do uzyskania odpowiedniej konsystencji. Niektóre gospodynie w trakcie *misienia* dodawały do ciasta gotowane ziemniaki, przez co chleb dłużej zachowywał świeżość. *Wymiesione* ciasto rosło w *dieżce* około godziny.

W międzyczasie rozpalano ogień w chlebowym piecu i po osiągnięciu właściwej temperatury z pomocą *koczerhi* i *mitiołki* usuwano dokładnie z pieca resztki popiołu, aby w trakcie pieczenia nie zanieczyścić nim chleba. Kiedy chlebowe ciasto w *dieżce* urosło, formowano z niego bezpośrednio na *łopacie* służącej do wkładania chleba bochenki. Ażeby chleb od spodu był czysty, jako podkładkę pod bochenki na *łopacie* stosowano świeże lub wysuszone liście kapusty lub tataraku. Szczególnie pożądana była *babka,* czyli liście tataraku, jako że nadawała chlebowi charakterystyczny przyjemny zapach. Ostatnią czynnością było zrobienie na każdym bochenku znaku krzyża, po czym należało włożyć *łopatę* z chlebem do pieca, a następnie szybkim wprawnym ruchem wyciągnąć *łopatę* tak, aby chleb pozostał w piecu. Czynność tę powtarzano do czasu, aż wszystkie bochenki znalazły się w piecu. Piec zamykano specjalną drewnianą lub metalową zasłonką zwaną *krużok,* którą czasem uszczelniano też zwilżoną szmatką lub gliną. Chleb piekł się około 2-3 godzin. Po wyjęciu bochenki chleba smarowano słoniną lub zwilżano wodą, aby skórka stała się miękka, po czym przenoszono je do komory.

Oprócz codziennego, żytniego chleba, najczęściej w odświętne dni na wiejskich stołach pojawiało się białe pszenne pieczywo, czyli *piruoh*. Z mąki pszennej wypiekano też obrzędowe ciasta, takie jak weselny *korowaj*, wielkanocna *paska,* czy też *busłowa łapa* wypiekana na święto *Błahowieszczynia* (Zwiastowanie Najświętszej Marii Panny).

Z gorszej jakościowo mąki pszennej z dodatkiem gotowanych ziemniaków pieczono w chlebowych piecach *pryśniaki*. Miały one formę dużych placków, które podobnie jak żytni chleb lub *piruoh* wkładano łopatą do pieca i pieczono bez dodatku tłuszczu. Czasami na *pryśniaki* kładziono pokrojone krążki cebuli co poprawiało ich smak. *Hałuszki* pieczono z podobnego ciasta jak *pryśniaki* z tą różnicą, że *hałuszki* miały postać klusek pieczonych w piecu i podawanych później z dodatkiem oleju lnianego. *Horochwjaniki,* czyli placki z mąki otrzymanej z grochu, również były pieczone w chlebowym piecu. Wadą *horochwjaników* było to, że smakowały one jedynie na gorąco, po wyjęciu z pieca, natomiast na zimno były bardzo twarde i praktycznie niejadalne.

Kasza z jęczmienia i prosa tłuczona przez mężczyzn w stojącej w sieniach *stupie* była następnie gotowana w piecu i podawana z mlekiem bądź też z dodatkiem cebuli przysmażonej na tłuszczu. Kasza z tłuszczem była już pewnym luksusem, toteż zdarzało się, że tylko gospodarz jadł okraszoną kaszę, natomiast dzieci musiały zadowolić się samą kaszą. *Krupy* i *kutia* to dwa rodzaje kaszy jęczmiennej, przy czym *kutia* była kaszą gruboziarnistą. Bardzo ceniono kaszę z *hreczki* (gryczaną), którą gotowano nieprażoną. *Hrecz-*

eprasa.pl c3165a34c0

ka miała tę wadę, że nie dawała się potłuc w *stupie,* więc musiano korzystać z usług młyna. Podczas otrzymywania kaszy gryczanej w młynie jako produkt uboczny powstawała mąka gryczana, z której następnie pieczono na patelni *hreczaniki* mające postać placków.

Kartofli (ziemniaki) obok produktów zbożowych stanowiły podstawę diety. Największy żeliwny *czyhun* (garnek), który był w domu, służył zawsze do gotowania ziemniaków. Gospodyni gotowała dużo ziemniaków, jako że te, których nie zjedzono w czasie pierwszego posiłku, były gniecione wałkiem w *horczkowi* (garnek) z dodatkiem *sała* i cebuli, po czym wstawiane ponownie do gorącego pieca i w ten sposób powstawała *towkanicia*. Kolejną potrawą ziemniaczaną była *hopa,* czyli babka ziemniaczana pieczona w *czyhunowi* w piecu. Kiedy pojawiły się blachy do pieczenia, zaczęto piec *hopę* w blachach, z tym że wówczas nazywano ją już babką. Do potraw z ziemniaków w okresie letnim często podawano *chołodok,* czyli chłodnik.

Bardzo cenionym dodatkiem do potraw z ziemniaków była *oliwa* (olej) tłoczona z nasion lnu lub w ostateczności z nasion *ryżyka* (roślina uprawiana do wyrobu mioteł). *Zaprażka* czy też *zasmażka* przygotowywane na *petelni* (patelnia) również poprawiały smak ziemniaków, przy czym tę pierwszą przyrządzano na bazie tłuczonego w *stupi* lnu, natomiast drugą na bazie mąki.

Buob (fasola), *horoch* (groch), *krupy* (kasza), *kartofli* (ziemniaki), *sało* (sadło), *olieʲj* (olej), *cibula* (cebula) i kapusta były składnikami, z których gotowano *kulieʲsz,* czyli zupę, przy czym ów *kulieʲsz* u każdej gospodyni smakował inaczej.

Z mięsa zawsze najbardziej ceniona była *sołonina* i *sało.* Po przedświątecznym grudniowym uboju część mięsa pojawiała się na świątecznym stole, natomiast resztę solono w specjalnych korytach, po czym trafiało ono do *komory.* Szczególnym rarytasem była *kuńpa,* czyli zasolona i wysuszona szynka wieprzowa oraz solona słonina. Słoninę i inne tłuszcze bardziej ceniono niż inne mięsa, ponieważ dawały się one po zasoleniu przechowywać w okresie letnim, a nawet ich niewielka ilość poprawiała smak wielu potraw. Każda gospodyni musiała tak gospodarować zawartością komory, aby tłuszczu starczyło na cały rok. Jesienią ubijano gęsi i owce. Szczególnie wysoko była ceniona baranina, zwłaszcza po ugotowaniu z kapustą.

Kiszone ogórki i kapusta jedzone praktycznie codziennie były podstawowym źródłem witamin w okresie zimy. Kapustę kiszono najczęściej całymi główkami. Zimą spożywano również świeżą kapustę, natomiast dzieci chętnie jadały kapustę upieczoną w piecu. *Liniwa kapusta,* bo tak zwała się ta potrawa, to ćwiartka główki kapusty posolona i upieczona przy okazji gotowania innych potraw. Już pewnym luksusem były suszone *hruszy* (gruszki) i *jabłyka* (jabłka) spożywane zimą. Czasem też gotowano z nich kompot. Latem w ogrodzie pojawiały się warzywa, najczęściej kapusta, cebula, fasola i ogórki. *Betki,* czyli grzyby, urozmaicały wiejski jadłospis w drugiej połowie lata i jesienią. Jedzono je smażone i duszone, dodawano też do *kuleszu i borszczu* (barszczu), a także suszono z myślą o zimie.

Chociaż podstawowym napojem była zawsze studzienna woda, to bardzo ceniony i lubiany był kwas chlebowy wytwarzany w *dieżce* służącej zazwyczaj do rozczyniania chleba, a przygotowywany na bazie wody, zakwasu i skórek chleba. Do *dieżki*, w której po rozczynieniu chleba zawsze pozostawiano resztki zakwasu, wrzucano garść żytniej mąki, czasem również skórki chleba, zalewano wrzątkiem i po kilkudniowym przebywaniu *dieżki* w ciepłym miejscu kwas był gotowy do spożycia. *Dieżka* wypełniona kwasem trafiała wówczas do chłodniejszej komory.

Bardzo ceniono również piwo domowego wyrobu, przy czym jego wytwarzanie było trudniejsze niż przygotowanie kwasu chlebowego, a do jego produkcji konieczne było posiadanie drewnianej beczki z kranikiem zamykanej szpuntem. Surowcem do warzenia piwa był jęczmień, zaś jego smak wzbogacały zebrane uprzednio, wysuszone szyszki dziko rosnącego chmielu. Ziarno jęczmienia należało moczyć przez 5 dni, tak aby jęczmień puścił *ruostki* (zaczął kiełkować), po czym trzeba było go przez kilka dni przechowywać na ciepłym, zazwyczaj kuchennym piecu pod szczelnym przykryciem kilku lnianych płacht. Następnie ziarno z pieca, które leżąc w ciepłym wilgotnym miejscu *posołodieło* (zaczęło kiełkować i stało się słodkim słodem), wkładano do mocno nagrzanego pieca, aby wyschło i nabrało złocistego koloru. Wysuszony słód był następnie mielony w stojących w sieni *żornach*, wsypywany do beczki razem z szyszkami chmielu i drożdżami, po czym zalewany wrzątkiem. Po około tygodniu przebywania beczki w ciepłym miejscu w pobliżu pieca przenoszono ją do chłodnej zazwyczaj komory i korzystając z kranika przy beczce, można już było rozkoszować się smakiem domowego piwa. Jako że produkcja piwa była dosyć kłopotliwa, przyrządzano je najczęściej przy okazji świąt. Tak wytworzone piwo zawierało jedynie śladowe ilości alkoholu.

Bywało, że raczono się również mleczkiem wyciśniętym z niedojrzałych, tłuczonych *towkaczom* (tłuczkiem) w *stupie* nasion konopi i dosłodzonym sacharyną. Robiono to, nie mając zapewne żadnej świadomości, że owo mleczko zawiera narkotyk.

Lon, czyli od nasion do soroczki

Lon, czyli len, okazywał się rośliną niesłychanie pożyteczną w życiu wiejskiej społeczności, ale zarazem tą rośliną, której uprawa, a przede wszystkim dalsza obróbka, była wyjątkowo pracochłonna i przez to zapewniała zajęcie kobietom na kilka zimowych miesięcy. Trudno byłoby sobie wyobrazić życie ludzkie bez istnienia lnu, jako że przez długie wieki był on właściwie jedynym surowcem do produkcji odzieży. Jego obróbka wymusiła powstanie całego szeregu przeróżnych, wykonywanych zazwyczaj z drewna, maszyn i urządzeń umożliwiających wykonanie pełnego procesu technologicznego prowadzącego do uszycia ubrań.

Len, uprawiany zawsze na najlepszej ziemi, zanim nastał czas zbioru musiał być kilkakrotnie pielony, ale ta prawdziwa, wymagająca dużo staranności i cierpliwości praca z nim związana zaczynała się po zbiorze. Wyrwany przed *Spolieniom* (święto Zaśnięcia NMP) len był ustawiany pod dachem przy ścianach budynków albo też układany cienką warstwą na polu w celu jego wysuszenia. Wysuszony len młócono później *praczom.* Wymłócone nasiona były doskonałym surowcem do produkcji oleju, natomiast łodygi trafiały do rzeki, gdzie były moczone około 3 tygodni lub też rozkładano je na *popławczyk* (łąka), gdzie były roszone. Do moczenia wybierano len najlepszy jakościowo, gdyż dzięki moczeniu jego włókna stawały się bielsze, co umożliwiało wykonanie najbielszego, najszlachetniejszego płótna. Wskutek moczenia lub roszenia kolor lnu zmieniał się ze złocistego na szary, a ponadto łatwiej dawało się oddzielić włókna od paździerzy. Po wstępnym wysuszeniu na powietrzu słomę lnianą suszono w piecu chlebowym. W tym celu po rozpaleniu i nagrzaniu pieca należało przy pomocy *koczerhi* (pogrzebacz) i jałowcowej *mitiołki* (miotełki) bardzo dokładnie oczyścić wnętrze pieca z żaru i popiołu, gdyż jaka-

eprasa.pl c3165a34c0

kolwiek iskra pozostająca w piecu mogłaby się okazać źródłem pożaru, a takie wypadki się zdarzały. Włożony do pieca len dokładnie wysychał, po czym przy pomocy *łomacza* i *ternici* łamano słomę lnianą, dzięki czemu część paździerzy oddzielała się od włókien. Pasma lnu w celu dalszego ich oczyszczenia były następnie wytrzepywane, po czym należało je na *czesalnici* (szczotka z metalowymi gwoździami) wyczesać z paździerzy, otrzymując *praczy*[e] (wiązki włókien lnianych). Kolejną bardzo żmudną i pracochłonną czynnością było przędzenie nici za pomocą *koworotka* (kołowrotka) lub *ni*[e]*mczyka* (mały kołowrotek o pionowej konstrukcji). Przędzenie trwało kilka tygodni, zarówno w ciągu dnia, jak i wieczorami przy świetle lampy naftowej. Czasami ze względu na oszczędność zamiast drogiej nafty do oświetlania używano suchych *dranok* (małych szczap drewna) palonych w *pecurce* (specjalne miejsce w piecu chlebowym). Ogień w *pecurce* podtrzymywały zazwyczaj małe dzieci, a już dziesięcioletnie dziewczynki były przyuczane do przędzenia.

Przędzenie nici było niełatwym zajęciem i pomiędzy kobietami istniało współzawodnictwo, która z nich uprzędzie cieńsze i równiejsze, jako że tylko z takich nici można było utkać delikatne tkaniny. *Kudi*[e]*lnici* (prządki) po uprzędzeniu z pomocą *snuojnici* formowały motki nici, które następnie w celu wybielenia były moczone w wodnym roztworze popiołu. Przesiany przez sito popiół nasypywano do koryta i zalewano go wrzątkiem. Po ostygnięciu roztworu do koryta wkładano motki nici, po czym koryto trafiało do niezbyt gorącego kuchennego pieca. Otwór w piecu zamykano blachą i dodatkowo uszczelniano, zamazując szczeliny gliną. Po kilku godzinach wyjmowano nici z pieca, następnie były one myte i suszone.

Kolejną czynnością, a działo się to zazwyczaj po *Ruzdwi*[e] (Bożym Narodzeniu) i w okresie wielkiego postu przed *Welikodniom* (Wielkanocą), było tkanie *połotna* (płótna). W tym celu w kuchni ustawiano krosna, w wyniku czego kuchnia, w której do tej pory i tak pokaźną jej część zajmował gliniany piec, stawała się jeszcze ciaśniejsza. Zawsze starano się, aby prace związane z tkaniem były zakończone przed Wielkanocą, tak aby przed tym najważniejszym w prawosławnej tradycji świętem można było warsztat tkacki usunąć z kuchni. Ponadto po Wielkanocy zaczynały się intensywne prace w polu, więc na tkanie nie było już czasu. Wytkane zimą *połotno* późną wiosną bądź też latem musiało być jeszcze wybielone. Zanoszono je na *popław* (łąkę) i tam rozkładano. Słońce i wilgoć sprawiały, że płótno stawało się coraz bielsze. Wybielanie trwało nieraz kilka tygodni, przy czym w obawie przed kradzieżą zabierano je zawsze na noc do domu. Wybielone *połotno* często bywało również barwione za pomocą farb kupionych u żydowskich handlarzy.



Henryk Rodakowski. Chłopka międląca len (1859). Muzeum Narodowe Warszawa

Lniane, własnoręcznie utkane *połotno* było podstawowym materiałem używanym do szycia ubrań. Szyto z niego wszystko, poczynając od *bilja* (bielizny), a kończąc na męskich *li*[e]*tnikach* (marynarkach), *nahawiciach* (spodniach) i damskich *płat'jach* (sukienkach). Odświętne ubrania powstawały z najlepszego płótna, a chcąc uczynić je piękniejszymi, zarówno kobiece, jak i męskie *soroczki* (koszule) wyszywano w ozdobne wzory. Najsłabsze jakościowo *połotno*, często zawierające resztki paździerzy, służyło do wyrobu pościeli, sztywnej i nieprzyjemnej w dotyku. Palta i kurtki szyto z grubszego *połotna,* natomiast ocieplenie tych zimowych ubrań stanowiło *pakule* (pakuły lniane). Za najcieplejsze, oprócz kożucha, zimowe ubranie uchodziła *czujka*. Tą nazwą określano długi, uszyty z wełnianego sukna płaszcz z *baszłykom* (kapturem) przeznaczony do zimowych wyjazdów saniami po drewno do lasu. Również swetry, *żeletki* (kamizelki), rękawice i skarpety wykonywano powszechnie z owczej wełny.

W codziennej wiejskiej rzeczywistości, poza okresem świąt, nie istniało właściwie pojęcie czasu wolnego. Niezależnie od pory roku, pory dnia, pogody czy też innych nie zawsze sprzyjających okoliczności w wiejskim gospodarstwie zawsze było coś do zrobienia. Każdy członek rodziny, poczynając od kilkuletnich dzieci, na staruszkach kończąc, miał swoje obowiązki, a *trudowik,* czyli człowiek pracowity, zawsze stał wysoko w wiejskiej hierarchii. I tylko wynikające z cerkiewnego kalendarza święta przynosiły chwile wypoczynku.

Jerzy PLEWA

* Terminologia w wariancie właściwym dla gwary ukraińskiej gminy Czyże.

eprasa.pl c3165a34c0

Нехай наші, як хто зна, так своє й пише; а я думаю, що, як говоримо, так і писати треба.

Григорій Квітка-Основ'яненко

1778 — 1843 — 2023

В історію української літератури увійшов як зачинатель і перший класик художньої прози.



*Внесок **Григорія Квітки-Основ'яненка** в літературний процес вагомий і різнобічний. Видатний прозаїк і драматург широко відкрив двері у велику літературу. Ним були закладені основи нової української прози, введені жанри повісті, оповідання, соціально-побутові комедії, Письменник розробив і утвердив в українській літературі принципи просвітительського реалізму, який у 30-х роках XIX ст. став на Україні провідним творчим методом і літературним напрямом. Проза і драматургія письменника мала велике значення для утвердження статусу української літератури серед інших літератур. — **Олесь Гончар***

Григорій Квітка (18 листопада 1778 р., Основа, нині в межах Харкова – 8 серпня 1843 р., Харків) – представник дворянського роду козачого старшинського походження. Рід з'являється у XVII столітті спершу на Полтавщині, де один із Квіток був Гадяцьким полковником, а потім переселяється в Слобідську Україну, де Квітки обіймали посади полковників різних слобідських полків і були пов'язані із заснуванням міста Харкова. Прадід Григорія був полковником Харківського полку, дід – Ізюмського. В літературі Григорій Квітка виступав під псевдонімом Грицько Основ'яненко, утвореним від імені його рідного села. Уже з кінця XIX ст. в літературі про письменника починає вживатись подвійне прізвище Квітка-Основ'яненко, яке за ним і закріпилося.

Спочатку навчався вдома, а потім — у Курязькій монастирській школі. У 1793 р. Григорій як дворянин був зарахований на військову службу, через чотири роки вийшов у відставку в чині капітана. У 1801 р. він став послушником монастиря. Але через чотири роки повернувся на військову службу. У 1806 р. майбутній письменник подав у відставку, оселився в Харкові, став комісаром у народному ополченні. У 1812 р. він працював директором Харківського театру, заснував Інститут шляхетних дівчат, згодом організував, відредагував і опублікував перші в Україні громадсько-літературні журнали «Харьковский Демокрит» і «Украинский вестник». Збирав кошти на відкриття Харківської публічної бібліотеки. Протягом 1817-1828 рр. чотири рази переобирався предводителем дворян Харківського повіту. З 1827 р. почав писати прозу і драматургію.

Якщо Івана Котляревського вважають зачинателем української поезії з його поемою «Енеїда», першу частину якої надрукували ще в 1798 році, то Григорія Квітку-Основ'яненка вважають зачинателем української прози з його повістю «Маруся», й відповідно він має почесне ім'я «батька української прози». Своєю творчістю Квітка-Основ'яненко змусив замовкнути останніх скептиків у середовищі інтелігенції Російської імперії, які вважали до цього часу українську мову непридатною для повномасштабної літературної творчості, за винятком хіба що жартівливих творів.

Твори українською мовою Квітка-Основ'яненко почав писати у 1830-х роках. Це були не лише комедійні п'єси, як «Сватання на Гончарівці» (1835), «Бой-жінка» (1840) тощо, але й прозові твори, як «Салдацький патрет», «Мертвецький Великдень», «От тобі і скарб», «Пархімове снідання», «Підбрехач», повісті «Конотопська відьма», «Маруся» (1834); «Козир-дівка» (1838); «Сердешна Оксана» (1841); «Щира любов» (1839); «Добре роби — добре й буде» (1836); «Божі діти» (1840); «Перекотиполе» (1840) тощо. У творах «Маруся», «Сердешная Оксана», «Салдатський патрет», «Мертвецький Великдень» автор з великою симпатією зображує простих людей, тяжкі умови життя, викриває тупість козацької старшини, виступає проти пияцтва, ненажерства та інших пороків.

З Квіткою-Основ'яненком листувався Тарас Шевченко. Поет давав позитивні відгуки на його твори, присвятив йому вірш «До Основ'яненка» («Б'ють пороги; місяць сходить»; 1839) та виконав ілюстрації «Знахар» і «Панна Сотниківна» до однойменних творів.

До письменницької праці відносився з великою старанністю – повсюди стояли каламарі, щоб в кожну хвилину письменник міг занотувати раптову думку.

eprasa.pl c3165a34c0

Найкращі твори Квітки-Основ'яненка одними з перших представляли українську літературу європейським читачам. У 1854 в Парижі опубліковано французькою мовою «Сердешну Оксану». Його твори перекладено польською, болгарською, чеською та іншими мовами. П'єси «Шельменко-денщик» і «Сватання на Гончарівці» до вподоби читачам більше ніж його прозаїчні твори. Вони й до досі не сходять зі сцен українських театрів.

Завдяки Квітці-Основ'яненкові українська нація отримала повноцінну літературну прозу, що створила фундамент для класичної української літератури, на якому згодом виросли твори Тараса Шевченка, Івана Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Панаса Мирного, Лесі Українки, Івана Франка, Михайла Коцюбинського. **Зібрав ЛХ**

Тут православни живут і по-нашому говорат

(Картографічна цікавинка з-перед 55 років)

У 1968 році Wydawnictwa Geologiczne у Варшаві випустили «Atlas województwa białostockiego», підготовлений до друку двома авторами: redakcja naukowa prof. dr Jerzy Kostrowicki, redakcja kartograficzna Wojciech Jankowski. Видання фірмували Instytut Geografii Polskiej Akademii Nauk та Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Białystok. Атлас має форму папки розміром 56 x 41 см, яка містить вільно розташовані карти з послідовною нумерацією.

Однією з них є карта «Mniejszości narodowe w procentach ogółu ludności 1957 r. opracował L. Kosiński wg B. Wełpy» (№ 11). На карті штрихуванням показане розміщення українців (лише примусові переселенці з акції «Вісла» на терени колишньої Східної Пруссії), литовців та білорусів. Згідно з політичним принципом комуністичної (нібито народної) влади до «білоруської меншини» зараховано все україномовне православне населення південно-східних повітів воєводства (все білоруськомовне населення римо-католицького віровизнання рахувалось приналежним до польської більшості). Отже для цього терену є це карта по суті конфесійна, яка показує відсоток православних у Більському, Гайнівському, Сім'ятицькому, Білостоцькому і Сокольському повітах. Для нас, звісно, цікавий терен трьох перших повітів, у яких проживали православні україномовці. Тому публікуємо саме цю частину карти.

Статистичні дані на карті представлені для міст і громад – найнижчих одиниць адміністративного поділу, що існували в 1954-1972 роках. Жодних назв на карті немає, тому для вигоди наших Читачів пронумеровано та описано міста та громади на території, де православне населення розмовляє українською мовою (у дужках подано села, що належать до окремих громад; курсивом подано назви сіл, у яких проживає лише польськомовне римо-католицьке населення, або де відсутні певні дані).

РеД.

Powiat bielski
Gromady

1. Ryboły (Wojszki)
2. Pawły (Ciełuszki, Kaniuki, Dawidowicze)
3. Strabla (*Samułki Duże*, Plutycze)
4. Ploski (Deniski, Knorozy)
5. *Mulawicze* (*Łapcie*, *Werpechy Nowe*, *Mieszuki*, Husaki, Stołowacz, Stacewicze)
6. Haćki (Rajsk, Chraboły, *Hryniewicze Małe*, Proniewicze)
7. Zubowo (Kożyno, Pilipki)
8. Świrydy (Zanie, *Poletyły*, *Załuskie Koronne*, *Olendzkie*)
9. Malesze (*Brześcianka*, Bujnowo, *Mierzwin Mały*, *Mierzwin Duży*, Szpaki, *Załuskie Kościelne*)
10. *Malinowo* (Nałogi, *Niewino Stare*, Stryki)
11. Augustowo (*Woronie*, *Bańki*, Orzechowicze)
12. Kotły (Biała, Widowo, Hryniewicze Duże, *Sobótka*)
13. Pasynki (Łoknica, Ogrodniki, Saki, Treszczotki, Miękisze)
14. *Rudka* (*Karp*, *Niemyje Siudy*, *Niemyje Ząbki*)
15. *Kiersnowo* (*Kiersnówek, Chojewo, Pace, Kalnica, Bronka i Kadłubówka, Jarmakowszczyzna, Dębowo*)
16. *Łubin Kościelny* (*Łubin Rudołty*, Grabowiec, *Truski*, *Nowosady*, *Koszewo*)
17. *Pietrzykowo* (*Zawady*, *Bolesty*, Piliki, Szastały)
18. **m. Bielsk Podlaski**
19. Parcewo (Hołody, Wólka, Spiczki, Lewki)
20. Szczyty Dzięciołowo (Szczyty Nowodwory, Krzywa)
21. *Olszewo* (*Bodaki, Bodaczki, Hawryłki, Szumki, Wiercień*, Starowieś)
22. Mokre (Knorydy, Dubiażyn, Rajki, Kozły, Oleksze)
23. Paszkowszczyzna (Topczykały, Koszki, Gredele, Malinniki, Szernie)
24. Orla (Koszele, Mikłasze, Krywiatycze, Reduty)
25. Holonki (*Płonowo, Puchały Stare, Puchały Nowe,* Spieszyn *i Widźgowo*)
26. *Klichy* (Sielc, *Solniki, Torule, Wojtki*, Żołodźki)
27. Boćki (Dziecinne, *Jakubowskie, Skalimowo*)
28. Nurzec (Bystre, Szeszyły, Dubno, Krasna Wieś)
29. Moskiewce (Wólka Wygonowska, Czechy Zabłotne, Pawlinowo, Dydule, Gregorowce)
30. Andryjanki (*Wygonowo, Siekluki, Piotrowo Krzywokoły, Piotrowo Trojany*)
31. Śnieżki (Biełki, Sasiny, Mołoczki, Sobiatyn, Kościukowicze)

Powiat hajnowski
Gromady

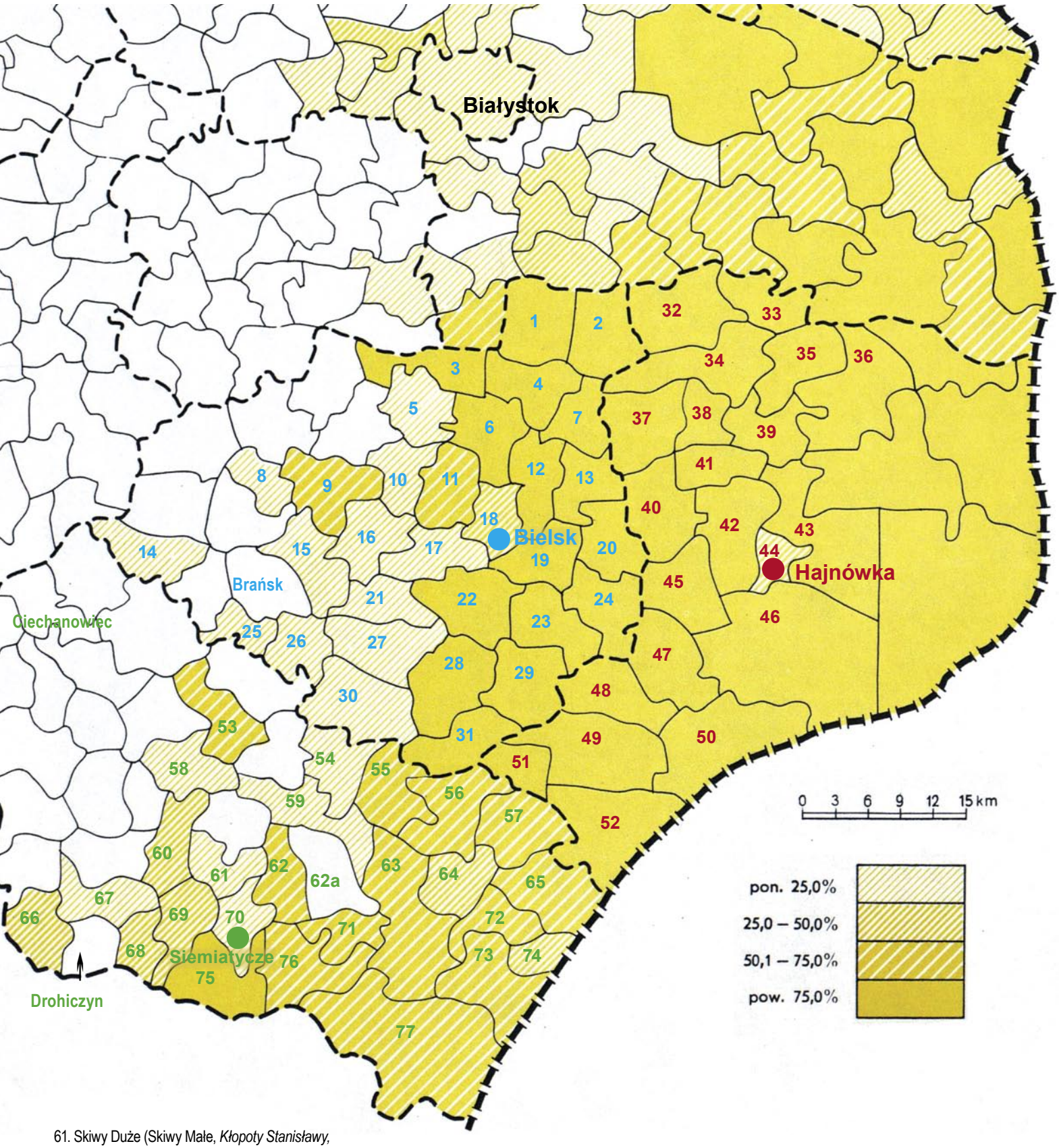
32. Trześcianka (Soce, Puchły, *Ancuty*, Białki, Saki)
33. Waniewo* (Iwanki, Odrynki, Ogrodniki, Cisy)
34. Janowo (Gorodczyno, Gradoczno, Koźliki, Doratynka, Kaczały, Skaryszewo, Nowosiółka)
35. Narew (Makówka)
36. Waśki (Chrabostówka, Rybaki, Hajdukowszczyzna, Krzywiec)
37. Klejniki (Hukowicze, Lachy, Istok, Sapowo)
38. Tyniewicze Duże (Tyniewicze Małe, Radźki, Kamień, Łopuchówka)
39. Łosinka (Borysówka, Gorodzisko, Koweła, Krynica, Kutowaja, Łosinka, Prybutki, Rzepiska, Wasilkowo, Kotłówka)
40. Czyże (Leniewo, Podrzeczany, Osówka, Rakowicze, Zbucz)
41. Kuraszewo (Lady, Trywieża, Wólka)
42. Nowoberezowo (Borek, Chytra, Dubicze Osoczne, Czyżyki, Kojły, Nowoberezowo, Nowokornino, Szostakowo, Putiska)
43. Dubiny (Lipiny, Postołowo, Bielszczyzna, Nowosady, Kotówka)
44. **m. Hajnówka**
45. Stary Kornin (Mochnate, Stare Berezowo, Jagodniki, Koryciska, Morze)
46. Orzeszkowo (Pasieczniki Duże, Witowo, Istok, Topiło, Długi Bród, Piaski, Zabagonie)
47. Dubicze Cerkiewne (Czechy Orlańskie, Dubicze Tofiłowce, Grabowiec, Rutka)
48. Saki (Suchowolce, Zaleszany, Jelonka, Toporki)
49. Kleszczele (Dobrywoda)
50. Policzna (Biała Straż, Górny Gród, Kuraszewo, Starzyna, Werstok, Wojnówka, Wiluki, Opaka Duża)
51. Dasze (Pogreby, Żuki, Gruzka, Piotrowszczyzna)
52. Czeremcha (Berezyszcze, Czeremcha-Wieś, Kuzawa, Połowce, Stawiszcze, Wólka Terechowska)

** W gromadzie Waniewo gwara ukraińska występuje w Odrynkach, w pozostałych gwary o przewadze cech białoruskich.*

Powiat siemiatycki
Gromady

53. Czarna Średnia (Czarna Cerkiewna, Czarna Wielka, Siemiony, *Targowisk*)
54. *Hornowo* (*Malewice, Lubiejki, Osmola*)
55. Pokaniewo (Grabarka, Choroszczewo, *Wałki*, Klimkowicze)
56. Milejczyce (Nowosiółki)
57. Rogacze (Mikulicze, Miedwieżyki, Borowiki)
58. Makarki (Aleksandrowo, *Biszewo, Krynki Sobole, Malinowo, Niewiarowo, Rybałty*)
59. Żurobice (Hornowszczyzna, *Jasienówka, Lipiny*)
60. *Miłkowice Maćki* (Miłkowice Paszki, *Miłkowice Janki, Miłkowice Stawki*, Narojki, Bryki)

eprasa.pl c3165a34c0



61. Skiwy Duże (Skiwy Małe, *Kłopoty Stanisławy, Kłopoty Bańki*, *Moczydły*, Zalesie, Cecele, Korzeniówka Duża)
62. Baciki Średnie (Baciki Dalsze, Baciki Bliższe, Słowiczyn, Romanówka)
62a. Kajanka (*Ossolin*, Moszczona Pańska, *Tołwin*)
63. Nurzec Stacja i Żerczyce (Zabłocie, Zalesie, Borysowszczyzna)
64. Nurzec (Nurczyk, Chanie, Augustynka)
65. Wólka Nurzecka (Jancewicze, Zubacze, Bobrówka, przysiółek Turowszczyzna)
66. Wólka Zamkowa (*Tonkiele*, Runice, Chrołowice, Minczewo)
67. Sieniewicze (Kłyzówka, *Koczery*, Sady, *Lisowo*)
68. Zajęczniki (Bujaki)
69. Krupice (Rogawka, Klukowo, Klekotowo)
70. **m. Siemiatycze**
71. Grabarka (Sycze, Pawłowicze, *Boratyniec Lacki*, Sokóle)
72. Siemichocze (Tymianka, Werpol)
73. Wilanowo (Stołbce, Tokary)
74. Klukowicze (Wyczółki, Litwinowicze)
75. Słochy Annopolskie (Ogrodniki, Wólka Nadbużna, Turna Duża, Turna Mała)
76. Boratyniec Ruski (Szerszenie, Moszczona Królewska, Maćkowicze, Anusin, Olendry)
77. Mielnik (Radziwiłłówka, Osłowo, Mętna) i Sutno* (Niemirów, Wajków).

** W 1958 r. włączona do gromady Mielnik.*

eprasa.pl c3165a34c0

У Гайнівці «Пішемо по-свойому»

24 жовтня в Міській публічній бібліотеці ім. д-ра Тадеуша Раковецького в Гайнівці відбулася третя літературна зустріч переможців Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-свойому», проводженого Підляським науковим інститутом у партнерстві з Союзом українців Підляшшя. Це була чергова нагода представити постаті та творчість нагороджених на конкурсі, а також поговорити на тему творення літератури різноманітними українськими говірками Підляшшя.

На зустрічі були присутні троє переможців конкурсу «Пішемо по-свойому», які пов'язані з Гайнівським повітом. Це були: лавреат III місця в категорії «Поезія» Славомир Кулик, який родом з Дубич Церковних, а живе в Гайнівці, лавреат III місця в категорії «За етнографічними мотивами» Миколай Панфілюк з Дубич Церковних та лавреатка II місця в категорії «Публіцистика» Христина Костевич, родом з Дуольного, яке зараз є частиною Гайнівки.

Зустріч вів Юрій Плева, лавреат I місця в категорії «Проза», який представляв постаті окремих авторів та вів розмову, присвячену літературній творчості учасників, а також ділився своїм досвідом у писанні «по-свойому». Отже, це був чудовий форум для обміну творчим досвідом між людьми, які пишуть українськими говірками.



Переможці розповіли про свою творчість. Особистою лірикою ділився Славомир Кулик, який не приховував емоцій, пов'язаних з тематикою своїх віршів. Велике враження справив вірш, написаний спеціально на зустріч у Гайнівці у виконанні одного з найстаріших учасників конкурсу – Миколая Панфілюка. З черги Христина Костевич прочитала свої спогади та рефлексії, пов'язані з говорінням «по-свойому» у рідному Дольному, передані у публіцистичній формі. На зустрічі можна було також почути одне з оповідань Леокадії Саєвич «Пудляська зіма» та фрагмент спогадів Ніни Григорук «Усе повно люді в хаті».



Літературна зустріч пройшла у приємній атмосфері у формі обміну думками між запрошеними авторами та присутніми на зустрічі людьми. Велися розмови про мову, про необхідність її збереження та писання нею літературних творів. У дискусії голос взяли представники різних поколінь, які ще користуються українськими говірками Підляшшя.

Організатором зустрічі в Гайнівці був Підляський науковий інститут, партнером – Союз українців Підляшшя, а співорганізатором – Міська публічна бібліотека ім. д-ра Тадеуша Раковецького в Гайнівці. Зустріч відбулася в рамках Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-свойому», який був однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства із коштів Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Літературна зустріч стала можливою завдяки зичливості та допомозі директор Агнешки Казберук та працівників Міської публічної бібліотеки ім. д-ра Тадеуша Раковецького в Гайнівці. Це була перша, але надіймося, що не остання така ініціатива, організована українським середовищем Підляшшя у співпраці з гайнівською бібліотекою.

Людмила ЛАБОВИЧ

Фото авторки статті

eprasa.pl c3165a34c0

Жаворонок в Америку поїхав

В нашум селі всіх люді якось там звалі. Називалі так як їх батюшка в церкві охирстів, а ще частій бивало, што їхні церковни імена по-вйосковому трохі перекручувалі. І так Івана звалі часом Ваньою, Ванькою чи Іванком, Алєксандра Шурою, Сашою чи Сашком, а баба, што її по-церковному охристілі Анною, могла биті Ганною, Нютою, Анютою і Нюрою. Про тиє фамілії, котори билі записани в якіхсь там церковних або другіх паперах, часто люде і не помнілі, бо і нікому на селі не билі вони ні до чого потрібни. Всі зналі, што у каждого див батько, маті, дід або і прадід, якіх паметь треба шановаті і тім Іван муог биті по батькові чи дідові Назарув, Сашин чи Оринчин, а Нюта Ваврінова, Паращина або Онтонійова. Часом билі і пруозвіска, раз невельмі гожи, а часом і не бридкі. Тогди чоловіка между собою люде звалі так як його прозивалі.

Такім чоловіком, про якого говорилі оно по-пруозвіску, був в нашум селі Жоржик Іванув. Прозивалі його Жаворонок. Хто і колі перши назвав Жоржика Жаворонком, того вже ніхто і не помніт. Ніхто тоже не понімав, чом його так прозвалі. Жаворонок то такая пташка, што як оно сніг з полюов зийде, уже раньою весною, як оно сонцє зийде, лєтає десь високо в небі і весьоло співає. Господарі як весною оралі полє, сіялі овес або саділі картофлі, все слухалі жаворонкув. А той наш Жаворонок з села співаті не вмів, любів довго поспаті і див просто ліногузом. Оно говорінє, што то вуон умієє і кім то вуон не є, добре йому виходіло. І про того Жаворонка буде розказ.

Бідно у нас жилося перед вуйною. Люді на селі мнужинь, а землі у господаруов мало било, то і не хватало, коб всіх добре викорміті. Роботи поза селом тоже не било. Часом хтось десь там трохі у жида пувдаром поробіт, от і всьо. У Жаворонка не найгуорш било. Його батькі не билі вельмі богатимі, мілі пув участка землі, десь зо штири гектари, оно тоє било добре, што Жоржик див у їх одінокім сином. Не треба било господаркі діліті между кількох синуов і ніякого посагу дочці шиковаті. Ціла господарка по батьках міла припасті Жоржикові. Його, одінокого сина, ніколі не гналі дома до роботи. Як другі господарські сини, ще будучи малимі дітьмі, паслі гусі або порося-та, так Жоржик гуляв собі коло хати з собачкамі або з котенятамі. Як пудруос, тоже тяжко йому не било. Не ходів в полі за плугом чи бороною, бо і коня не умів запрежчи до плуга чи воза. Батько не учив сина, а сам всьо робів. От, часом Жаворонок помуог трохі при жнівах чи сінокосах і то било всьо, чим займався на господарці. Часу йому не бракло і як оно молодьож збіралась на якієсь вечуркі чи другі посідінкі, вуон перши туди ішов і остатні виходів. Не див так перемучани роботою як другі діти господаруов, то і сілу мів довго сідіті. Вельмі говораци при туом див. Ціли час заговорував дівченята так, што другім хлопцям тяжко било до слова дойті. З жидамі тоже часто говорив. Хоч вони вельмі цвани і говораци, то і Жоржик ні в чуом їм не уступав. Як оно якійсь жидуовські гандляр з Вуорлі до села приїде, Жаворонок зараз при юом і штось там з їм трі літ. При тих жидах то і што-нешто з жидуовської мови научився.

Жив собі Жоржик не найгуорш, аж нещастє сталось. Повміралі йому батькі і то одне зараз по другум. Остався сам. Хто другі сказав би, што велікого нещастя тут не било. Батькі дожилі своїх лі т, стариє вже билі. Обидвом било чуть не шестьдісят лі т, то і повміралі зо старості. Жоржикові било уже тридцеть пара, давно прийшла йому пора женітіся. Тепер, без батькуов, не муог уже женячкі одтягаті. Дівка якаясь то певно найшлася б. То ж Жоржик не голиш, у його по батьках осталась ціла господарка. Било б з чого житі.

Оно што батькуов вуон поховав, а вже коло Жаворонка всякі дівкі началі кутітіс, а найбуольш тиє дівченята, што їм било буольш чим двадцеть лі т і страх на їх найшов, што старимі дівкамі остануться. А вже молодиє вдовіці то просто до Жоржикової хати самиє пхалісь, ніякого встиду не мівши. А Жоржик не спішав.

– Ну, бо оженюсь з такою і што далій? – думав собі. – Послі ціле жицє як муой батько ході за плугом і робі як якій дурень на бабу. Зараз будут юой што і раз потрібни якієсь платія, пракуовці і всяка дурнота.

А по правді, то Жоржик і коня сам не запруог би. Не умів. Ніяк вуон не бачив себе господаром. Колісь думав, што добре било б биті дохтором або учителем. Думкі думкамі, а і так добре вуон знав, што ні дохтором, ні учителем не буде. Всьо такі хотів штось видуматі так, коб на батькувськуй господарці не робіті до смерті і льокшей чим вуон житі.

Треба било у нас перед вуйною добре накрутітіся, коб якось вижиті. І в той час по селах началі показуватіс якієсь чужиє люде, котори заохвочувалі, коб у Америку їхаті. Говорилі, што нібито в туой Америці роботи вдоволь, а до того так добре платят, што за пара лі т можна собі хату там поставіті. А билі і такіє, якіє говорилі што в Америці прости робочи самохода може купіті. Там просто житі і не умірати. Чув про тоє і Жаворонок, не раз на вечурках хлопці так розказувалі. Коб буольш дознатісь, Жоржик задумав з жидамі поговориті. Не раз бачив, як вурлянські жиди газети читалі, значит вони розумни. До того люде на селі говорилі, што у жидуов є знакоми по ціле світі. Некотори з їх то і школи покунчалі. Казалі, што в Вуорлі є такій жид, што у його не то што ціла шаховка з кніжкамі є, а ще і фортепіан у хаті стоїт і вечорамі вуон на юом грає. З тих жидуов, што до села приїжджалі, Жоржикові найрозумнійши видавався старий Ґдаль. Приїжджав вуон худою кобилкою запрежаною до малого возіка скуповлюваті куонські хвости і свінську шерсть. Продавав тоже бабам глініяни горчкі і білу глінку до білін печув. Вуон бив такій, што як оно хтось штось там у його купів або комусь што-небудь продав, зразу тоє запісував, а як час мів, што і раз виймав з-за пазухі жидуовську кніжку і читав. Зразу відно било, што то розумни жид.

Довго Жоржикові з Ґдальом не прийшлося говориті. Старий жид всьо знав што і як. То ж не одін орлянські жид в Америку поїхав. Поняв зразу Ґдаль, што тут некєпські ґешефт можна буде зробіті. Відав, што у Жоржика є хата, клуня, хлів і штири гектари землі, а тут коб білєта на пароход купіті, хватіло б продаті три гектари.

eprasa.pl c3165a34c0

– Нехай Жоржик продасть мнiᵉ цiᵉлу господарку – думав собiᵉ по тiху жид. – Куплю я Жаворонкові білєта на пароход, а ще і мнiᵉ немало гроша останеться. Добри куонь, то мнiᵉ придався б. А може і на пару коні хватіло б. Тогди і бричку можна било б колісь докупіті.

Обіцяв Ґдаль Жоржикові всьо за господарку оформіті. Жоржик знав, што вельмі дорогій у Ґдаля білєт на пароход і каже на тоє:

– Я знаю, што в сусiᵉднюм селiᵉ Гриць Гончаруов за три гектари землiᵉ білєта в Америку купів, а ти, Ґдалю, хочеш од мене штири гектари і будинкі. Дорого у тебе, жиде.

Знав жид, што на тоє сказаті.

– Могу я і тобiᵉ за три гектари поля білєта купіті, оно знай, што як хто-небудь купляє такій недорогій білєт, треба йому знаті, што попливе старим, диравим пароходом, а такіє часто тонут. Як хоч, привезу тобiᵉ білєта за три гектари, но знай, што як утопішся, то і могіли не будеш мiᵉті і такая тобiᵉ може биті Америка. Вибірай, што хочеш.

Перелякався Жаворонок диравого парохода. Зразу йому приганулось, што про Гриця Гончарового ніхто і не чув послі того, як вуон поплив до Америкі. Ніхто не знає, што з їм. Може утонув разом з диравим пароходом. То ж Гриць купів білєта за три гектари. Може і правду Ґдаль триᵉліт. Продав Жоржик Іванув Ґдальові цiᵉлу господарку.

Не всьо пуйшло так як Жаворонок задумав. Правда, пароход бив муоцни, желiᵉзни і не дирави, оно зав'юоз його не до теї Америкі, про якую вуон думав. Хотiᵉв до Нового Йорку, а попав в Аргентину. Там велікого богатства не било і прости робочи самоходамі не їᵉзділі. Такіх як вуон, што попалі не до теї Америкі, про котору думалі, било буольш. Алє што ж било їм робіті? Гроши, коб до хати ворочатіся, у їх не било. В Аргентині і так било лєпі чим у нашум селiᵉ. Хто хотiᵉв, муог взяті собiᵉ двадцеть або тридцеть гектарув землiᵉ і на юой господароваті. Оно раніᵉй треба там било лiᵉс викорчоваті. Корчоваті лiᵉс і господароваті Жоржикові, ліногузові, не хотiᵉлось. Став шукаті льокшого хлiᵉба. Найгуорш, што Жаворонок нічого не вмiᵉв. Тоє, што вуон добре говориті умiᵉв, не хватало. В Аргентині говорат по-гішпанську, а вуон оно пара слуов в туом язикові знав. Хоч не хоч пуйшов до роботи на будову, бо з чогось треба житі. Цегли доносів, пісок тачкою возів, заправу мішав і все його поганялі, бо повуольни бив. Не раз думав, як то штось поміняті, коб льокшей житі.

Майстер, што у його Жаворонок робів, брав всякі роботи. Раз муровалі у господара на селiᵉ, другі раз будовалі штось у фабриці і так їм час зиходів. Одного разу началі ремонтоваті хату у богатої жидуовкі. З того часу у Жоржика всьо помінялось. Дознався вуон, што жидуовка є богатою вдовіцьою. Послі революції в Росії вона разом зо своїм чоловiᵉком попала в Аргентину. Хоч мнуого богатства осталось в Росії, всьо такі немало золота привезлі вони з собою в Буенос Аірес. Там їіе чоловiᵉк умер і прийшлось жидуовці Етлі самуой житі. А бабі, хоч і богата, без отрока не льоко одінокуй на свiᵉті. Кругом як оно учуют, што вдовіця сама, а до того ще і богата, зразу находяться такіє, што хочут з бабського богатства скористаті. Може і так думав Жаворонок, а може і нiᵉ. Хто його там знає. Жидуовка гішпанського язика добре не знала. В Росії говорила все по-руські і по-жидуовські. Як оно Жаворонок учув, што жидуовка говорит російською мовою, зразу спробував так до їіᵉ говориті. І хоч в його руоднум селiᵉ не говорилі російською, всьо такі жидуовці лєпі з їм говорилось чим з якімсь аргентиньчиком. Мова нашого села і мова Пушкіна буольш схожи на себе чим російські і гішпанські язик. Жоржик забавляв Етлю так як раніᵉй дівченят у своюом селiᵉ. Того юой било і треба. Здавалось жидуовці, што вона на тридцеть лiᵉт молодша стала. Незадовго договорилісь вони, што Етля прожене майстра і то Жаворонок скуончит ремонт. Хватіло, што сказав.

– Я зроблю танєй і не гуорш чим якійсь там майстер. І чай по роботі разом вип'єм. І побалакаєм вечером з собою.

Так і сталось. Прогнала баба майстра, сказавши, што нібито кєпсько всьо робів. Не подумала Етля, што їіᵉ ще з тим ремонтом жде і як все скуончиться. Добре не могло скуончитісь. Жаворонок досюоль цегли доносів, пісок тачкою возів і заправу мішав, а не знав, як тую заправу зробіті, куолькі ціменту, піску і води даті. Ніколі тоже сам стіни просто не поставів. Всьо такі начав жидуовці стіну ставіті. Оно ціменту Жаворонок вельмі шкодував. Договорився з жидуовкою, што вона дає гроши, а вуон все купляє. Цімент бив найдорожши, то і мало його Жоржик купляв, а тиє гроши, што оставалісь, одкладав до своєї кішені. Заправа виходіла вельмі худая, чуть не сам пісок з водою. З такої то заправи стіну Жоржик ставів. Якаясь кривая вона виходіла. Мало того, што кривая, то на кунець ще і завалілась. Нещасліво розвалілась і Жаворонка трохі цегламі придушило. Завив вуон з болю. Зараз і жидуовка прибiᵉгла. Не пробувала доходіті, чом стіна розвалілась, а занялась своїм майстром. Якось дустала його з-пуд цегол і заволокла до хати. Вийшло, што біда сталась. Нога поломана і без дохтора тут не обийдеться. Поклікала жидуовка дохтора, тоже жида. Той оглєдів Жаворонкову ногу, штось там в костях понаставляв, аж хвори дерся з болю, пошмаровав якоюсь масцєю і завінув біᵉлим полотном. Не забився тоже взяті од жидуовкі гроши. Тиє Етліни гроши і Жаворонок зобачив. Жидуовка принесла зо своєї спальні малєньку дерев'яну скринечку і одкрила їіᵉ. Як Жаворонок зобачив, што скринечка повна гроши, золотих лєнцюшкуов і всякіх пракуовцюв, очи йому засвітілісь і нога на той час зусiᵉм перестала болiᵉті. На коротко перестала болiᵉті, бо жидуовка заплатіла дохторові, закрила скринечку і занесла назад до спальні. З того часу скринечка з золотом уже цiᵉли час стояла Жаворонкові перед очима. Придалася б йому такая скринечка, ой придалася б.

Хоч не хоч мусів остатісь Жаворонок у жидуовкі. Дохтор приказав лєжаті і нігде не ходіті, а ще і штодень курини росуол їᵉсті, бо нібито од росолу нога хучиᵉй зростається. Некєпсько било йому у жидуовкі. Корміла добре, часом і кілішечок віна дала. Казала, што віно добре для здоров'я. Як Жаворонок пів віно, то вона налівала і собiᵉ кілішечок. По кілішечку то і всякі розговори лєпі їм ішлі. Хутко здоровiᵉв хвори, незадовго муог уже ходіті. І хоч по правді муог би уже винестіся з жидуовської хати, то ні йому не хотiᵉлось, ні жидуовка не виганяла. Жилі з собою чуть не як сім'я. Аж однеї ночи поломалось тоє луожко, што на юом спав Жаворонок, а другого в хаті не било.

eprasa.pl c3165a34c0

Коб било йому де спаті, Етля забрала його до себе, до своєї спальні і до свойого луожка. З того часу жилі вони з собою як чоловіек з жуонкою, оно што не звінчани. Послі, як Жоржик викідав своє поломане луожко, приуважив, што воне било пудриезане.

– Ага – подумав собіе – певно Етля хотіела, коб я з єю спав і луожко надриезала. Якби то не могла просто сказаті: «Ході до мене» і всьо. І луожко осталося б цієле.

Жилось Жаворонкові у Етлі ніби некєпсько. Кормила добре, часом і віно давала. Все хотіела, коб іїе слухав, а вона як то баба, говорила без кунця. Говорила і російською мовою і по-жидуовськy, а Жаворонка мало што і до слова допускала. Одного дня сказала:

– Тую стіну, што тобіе, Жоржику, розвалілась, треба поставіті. Найму я майстра, нехай собіе мурує, а то ще тобіе, Жоржику, знов што-небудь станеться. А дохторие дорогіє.

Не гнала уже ніколі Жоржика до роботи. Наняла майструв до роботи і приказала Жаворонкові наглядаті на їх. Пільновав вуон, чи робочи туолькі як треба ціменту дают і глєдіев з уруовньом, чи стіна проста, а як уже майстри додому іті збіралісь, заглядав їм в кішеніе, чи ціменту не виносят. Стіна вийшла муоцна і проста.

– Добре такого мужчину при собіе міеті – думала Етля. – Задбав, коб стіна вийшла порадочна, є з кім поговориті, а і в спальні не мушу сама биті.

За тоє Жоржик зачав по другому думаті.

– Нібито добре мніе – ходіло йому по голові, – алє я сам нічого не могу. То ж Етля ніякого гроша не дає, коб десь самому пуйті. Всіе гроши тримає в скринечці в спальні, а мало того, што скринечка на ключик замкньона, то ще і ключик жидуовка цієли час носіт на шиї так як у нас люде святиє крижикі носят. Ще і спіт з тим ключиком. Гроши Етля не дає, ґруба вона і бридка, а до того ще і старая. Юой чуть не шестьдісят, а мніе туолькі што тридцеть мінуло. На селіе то просто сміяліся б люде з мужчини, якби вуон міев такую старую жуонку.

Всякі думкі ходілі Жаворонкові по голові, а чим буольш роздумував, тим буольш хотілось до свойого села. Хотілося б йому посідіеті на вечурках з молодимі дівченятамі, посміятісь з їмі весьоло, а не оно слухаті, як старая Етля без кунця штось там трієліт. А і випіті кілішечок горієлочкі і закусіті салом з цібулькою добре било б. А тут ні горієлочкі, ні сала, бо же ж жиди свініни і до рота не берут. Час проходів і Жаворонкові все буольш і буольш хотілось вернутісь до села. А як бив зо старою Етльою в спальні, то йому просто перед очима стоялі не раз а то Віерка Ганніна, а то Параска Хведорова, а ще третім разом Нюрка Онтіпова. І так всіе дівченята з села. Нарешті сказав собіе Жаворонок:

– Їду, їду хоч би што. Хоч гроши не маю і так вернусь до села.

Латво било Жоржикові сказаті «вернусь», а тут і гроши на парохода нема, і нема куди ворочатісь, бо же ж хату і землю для Ґдаля продав, коб до теї проклятої Америкі поїхаті. Свуой розум то вуон міев і, так роздумувавши, на кунець видумав, як то вуон до села вернеться.

– Я не маю гроши, за тоє Етля має мнужиень – так собіе по тіхоньку думав. – Туолькі я юой доброго зробів, што могла б вона тимі гроушмі зо мною поділітісь. Сама по собіе то вона не поділіться – думав далійе, – всьо треба способом зробіті.

Начав Жаворонок з того, што наговорив Етлю, коб у хаті стіени помальоваті і некотори меблі поміняті. Хоч жидуовка скупая била, то як кажда баба хотіела б у гожуй хаті житі. Жоржик сказав, што ніякіх майструв найматі не треба, а вуон всьо зробіт. Стіен ставляті уже не буде, ніякі цегли його не придушат і не треба буде дохторові платіті. Етля оно вибере фарбу і меблі. І так началі вони їздіті по городі, а то фарбу вибіраті, а то меблі оглядаті. Бабі тяжко било штось одразу вибраті. Як то всіе баби, любіла по склєпах волочитісь. Жаворонок за тоє всьо робів так, коб юой надоїло з їм всюди ходіті. Хоч фарбу на стіени в комнаті можна било за одним разом купіті, ходілі вони кілька разуов, бо все чогось бракло. Дойшло до того, што старая Етля утомілась і стариє кості поболювалі. Не хотіела уже по якієсь там ґоздзі ходіті. Давала Жоржикові гроши, коб той ґоздзі чи вапно купів. Не ґоздзі і не вапно било йому в голові, а руодне село. Ходівши по городі, винюхав, де і за куолькі можна купіті білєта на парахода. Недорогій бив, хватів би на його нецієли гектар батькувської землі.

– От сволоч, той Ґдаль – проклінав Жаворонок. – То ж вуон за білєта дустав од мене штири гектари, ще і будинкі по батьках. Вернусь, то я йому покажу.

Чуть не цієла Етліна хата уже била помальована. Тішилась баба як дітя. З тої радості купіла пара бутлюв віна і добру вечеру Жаворонкові зробіла. Пілі і їлі до пуовночи. Мало браковало, а віна збракло б. Етлі знов зробілось так добре, якби юой хтось тридцеть літ одняв. Жоржик дбав, коб самому не напітісь, за тоє Етлю пудпоював. Юой оно здавалось, што одмолодіела при молодшум мужчині. У старої баби слабая била голова, то і заснула як камень. Жаворонок тогди зняв юой остеруожно ключик з шиї і зразу до скриночкі. Виняв туолькі гроши, куолькі треба на білєта, скринечку потіхоньку замкнув, а ключик знов повісів Етлі на шиї. В скринечці ще немало гроши осталось. Спала Етля як забіта до раня. Рано голова далійе боліела, так што просто розривало. Ніколі такого болю досюоль не било, бо і туолькі віна ще ніколі на раз не випіла. Вислала Жоржика до аптекі, коб якоєсь лікарство купів. Оно того йому било і треба. Успіев не оно лікарство купіті, а і білєта на парохода і то уже на завтра рано. Бив тоже в склєпі з меблямі. Мучилась жидуовка цієли день. Мало што лікарство помагало. Не могло помагаті, бо Жаворонок спеціально давав юой не тоє што треба. Пуд вечур сказав, што як юой голова од віна болiт, то треба віном лієчитісь, оно трохі менш чим вчора випіті. То ж всіе мужчини так лієчаться як нап'юються, то певно і бабі поможе. Послухала свойого отрока. Одкрила скринечку, винята трохі гроши і вислала Жоржика до склєпу по віно. П'яновата зусіем не приуважила, што гроши поменшало. Як віно било вже в хаті, сім разом випілі пувтора бутля. Помогло воне Етлі, голова перестала болієті і знов заснула як камень. Рано як прочнулась, голова далійе боліела, а тут ще і Жоржик десь пропав. Позвоніла Етля по дохтора, коб той пудліечив. Збадав, дав якійсь порошок випіті і сказав, куолькі вона має йому заплатіті. Етля до скринечкі, а тут штось сталось і вона не одмикається. Нема як заплатіті,

eprasa.pl c3165a34c0

а дохтор жид, то і ніякого гроша не одпустіт. Зразу Етлі голова перестала болі[е]ті. Поклікала слєсара, коб той сказав, што то зо скринечкою сталось. Слєсар одкрив скринечку, а вона пустая. Ні гроши, ні золота. Зусі[е]м пустая, все пропало. Скринечка з груошмі била уже у Жаворонка, а Жаворонок на пароході. Вуон просто купів в склєпі з меблямі такую саму скринечку, якую мі[е]ла Етля, і пудміняв скринечкі. Поплив Жаворонок в сіню даль, а Етля, як розказувалі, бі[е]гала і кричала довго над мором. Збідні[е]ла зусі[е]м за одну нуоч.

З ключиком на шиї і зо скринечкою пуд пахою, а як спав то пуд головою, ворочався Жаворонок до села. Спочатку пароходом, послі поїздом і так дої[е]хав до Бі[е]льська. В Бі[е]льську купів новенькі косцюм, найдорожши, якій там бив, порадочни черевікі і капелюша такого, як то в Америці носят. В Бі[е]льську тогди била уже одна таксуовка. Всі[е]в Жаворонок до таксуовкі і приказав шоферові ї[е]хаті до Вуорлі. Не муог дароваті Ґдалові, што той за білєта до Америкі забрав йому ці[е]лу господарку.

– Цвани той Ґдаль як то жид, ой цвани – думав Жоржик. – А я ще цваньши. Всьо знаю, дам я йому жару.

Жид зразу то і не познав Жаворонка. Ніколі досюоль його так добре убраного не бачив. Так одягняни то староста з пові[е]ту або і воєвода ходіт, а тут перед їм стоїт Жаворонок, хлопець з села. Аж нарешті познав і каже.

– Бачу, што добре тобі[е] живеться – каже Ґдаль, – не дармо в Америку ти ї[е]здів.

Жоржик знервовани, аж кулакі йому ходілі на тоє.

– А я не по тоє до Вуорлі прии[е]хав, коб говориті добре чи недобре мні[е] било за океаном, я прии[е]хав тобі[е], жиде, сказаті, што ти мене обманув. Ти ж за білєта в Америку забрав од мене штири гектари землі[е], а я добре знаю, што білєт варти неці[е]ли один гектар. Купляв я же ж білєта, як ворочався з Аргентини, то і знаю куолькі вуон коштує.

Чуть не труосся Жаворонок, як тоє говорив. А старий жид на тоє спокуойно каже:

– По-перше, може і дорогій бив білєт, алє якби ти його не купів, то і не пої[е]хав би ти до Америкі і не возілі б тебе таксуовкою, а ходів би ти боси за плугом. По-другє, білєт до Америкі дорожши чим назад, бо всі[е] хочут туди ї[е]хаті, а мало хто хоче ворочатіс. Ти ж певно бачив, якая товпа народу туди ї[е]хала, а уже назад мало хто ворочався. А по-третє, як ти так розсердівся, то я тобі[е] оддам той пляц, де стояла хата твоїх батькуов, бо хату, клуню, хліви і тиє штири гектари, то я вже продав. У тебе є гроши, і на туом пляцові поставіш такую хату, якої в твоюом селі[е] ніхто ще і не має. Всі[е] тобі[е] будут завідуваті.

Як тоє Жаворонок од жида учув, вся злуость в юом десь розплівлася і задумався.

– Тож той Ґдаль чисту правду говорит, коб не вуон, я же ж за плугом досюоль ходів би, а так то я тепер як пан пої[е]ду таксуовкою до свойого села.

Пої[е]хав до села, а як вже в селі[е] білі, Жоржик приказав шоферові одкриті в таксуовці всі[е] окна і помалєньку ї[е]хаті туди і назад по гуліці так, коб всі[е] бачилі, хто ї[е]де. То била перша таксуовка, што прии[е]хала до нашого села. З Жаворонком всередіні.

Не мінуло мнуого часу, як Жаворонок з Америкі вернувся, а в нашум селі[е] стало мнуого мінятіся. Там, де колісь стояла батькувська хата, начав Жоржик ставіті нову. Своїмі рукамі не ставів, у його хватало гроши, коб добри майстри поставілі. Задумав, што то буде такая хата, якої ще досюоль ніколі в селі[е] не било. Мі[е]ла биті з цегли, крита дахуовкою, перша мурована хата в нашум селі[е]. Некотори мужчини казалі, што Жаворонок кєпсько робіт, бо в хаті мурованій буде все зімно і ніколі ї[е] не нагри[е]є. То ж в нашуй мурованій парафіяльнуй церкві все холод, а зімою то просто не хочеться туди йті, так казалі не раз. Жаворонок того і не слухав. В Америці жив з жидуовкою Етльою в мурованій і зімно там їм не било. В Америці всі[е] будуют муровани.

Хату Жаворонкові ставілі вурлянські жиди. Ні у нас, ні в сусі[е]дніх селах не било такіх майструв, што умі[е]лі б з цегли хату поставіті. Коб і билі, певно Жаворонок жидуов взяв би до роботи. Хоч вони і вельмі цвани і за всьо торгуються, то договуор з їмі певні[е]йши. Як з жидом договоришся, то так і буде. Ці[е]ла штука в туом, што треба так вести переговори з їм, коб не датісь обмануті. Хоч ві[е]рив Жоржик своїм майстрам, то і так што якісь час заглядав їм до кішенюов, чи ціменту по тіху не виносят. Не виносілі.

Хата росла хутко, вже і чирвону дахуовку майстри на дах клалі. Не хоті[е]в Жаворонок мі[е]ті солом'яної стри[е]хі як всі[е] в селі[е]. Хата росла і незадовго прийдеться в юой житі. Житі самому скучно било б, то і задумав Жоржик оженітісь. Прийшлось уже йому житі зо старою Етльою в Америці. Тепер хоті[е]лося б з молодою.

– Хватіт спаті зо старою бабою в однуом луожку – думав Жоржик. – Тепер пудшукаю собі[е] молодую, гожу ді[е]вчину. І як буду з єю спаті, то і про ї[е] буду думаті, а не так як то з Етльою било, в луожку з однею, а думаєш про другу.

Дівченят в селі[е] било немало, одни гожи, другі бридкі, одни богати і з добрим посагом, другі зусі[е]м бі[е]дни. Про посаг і богатство у дівченят Жаворонок і не думав. То ж у його є скринечка з Америкі, а там ще што-нешто осталось, хоч немало коштовало хату поставіті. Жидуовські майстри мнуого виціганілі. Ціменту вони в кішенях не виносілі і нічого не кралі, за тоє што і раз видумувалі, што на будові треба ще зробіті, про што рані[е]й і говуоркі не било. Йшов груош як вода в ри[е]чці. Гроши в скринечці поменшало, алє всьо такі било там ще немало золотих пракуовцюв і лєнцюшкуов. Незадовго про тиє лєнцюшкі і пракуовці дозналісь дівченята. Началось все пуозньою осеньою. Покуоль ще тепло било, вйоскова молодьож сіді[е]ла вечорамі на лавках або як найшовся якій-небудь музикант з гармонією, то на пляцуовці гуляла. Як оно позімні[е]ло, молодьож вже збіралась по хатах, а то не било добре ні молодим, ні старим. Хати в селі[е] малиє, то і ті[е]сно, а і господар з теї хати, де молодьож збереться, не конечне довуольни тим вечуркам. Зберуться у чиюойсь хаті на покуді[е]лє ніткі прасті або гвязду пуд Руздво шиковаті. Всяк з їхньою роботою виходіт. Мало што дівченята напрадут, бо хлопці їм перешкоджают. Ґвязду перед святом то і два мі[е]сеці бивало шикуют. Молодиє як зберуться, то балаган зроблят, набрудят і спаті не дадут. Алє од чого ж тут Жаворонкова хата – веліка, мурована, ще не викунчана, то і нема чого поніщіті. Молодьож сходілась до муровакі. Американець, бо так Жоржика уже часом називалі, на початку ради бив, што то у його тиє вечуркі про-

eprasa.pl c3165a34c0

ходят. Тож хотіeв всіeм показаті, як то йому добре. Весьоло било, часом і танцьовалі в Жаворонковуй хаті. Мнуого гожих дівченят приходіло, а за їмі і хлопці прибігалі. Тиє хлопці то і перешкоджалі Жоржикові. Тож вуон хотіeв женітісь, то і по што якієсь кавалieри мают по хаті швендатісь. Мішают. Оно дівченята йому потриeбни. Сказав Жаворонок, што вечурок в його хаті буольш не буде. Хоч не хоч послухалі. З того часу у його началісь другі вечуркі. Началось од Гапкі Оноприeйчикової. Била вона з тих дівченят, што нічого не бояться і всюди свойого носа пхают, неважно, чи хтось того хоче чи ніe. Сама вона на гуліці Жаворонка зачепіла і впросілась до його на вечуркі. Жоржик не одказав, то і прийшла. Встиду ніякого не миeла ліeзті самая вечером до мужчини. Сідіeла у Жоржика чуть не до пуовночи. Стало зусіeм темно, бо тиє двіe свіeчкі, што билі у муровнці, вигориeлі. Може і до раня зостала б, коб старий Оноприeй не прийшов по дочку. Рад неволя пуйшла до своєї хати. Не мінуло і пара дьон, а діeвчина прийшла знов. І так пара рази било. Примілялась до Жаворонка, в хаті йому пратала і все штось там щебетала. Началась мужчині подобатісь і одного разу Жоржик взяв заглянув до своєї скринечкі з Америкі, виняв золотий пракуовець і дав його Гапці. Очи діeвчині засвітілісь, тож досюоль ніхто нічого юой от так собіe не дав, а тут настоящє золото.

Незадовго надийшлі Руздвяниє Свята і люде з села, повечеравши на Коляду, ішлі до церкви на Всюнуочню. Як то на свято биває, всіe баби повитягалі з сундукуов найліepши кожухи, коб в церкві одна перед другою показатісь. А Гапка Оноприeйчикова наложила на палєць золотий пракуовець, той што його од Жаворонка дустала. Трималa рукі так, коб всіeм добре било відно того пракуовця. Ще і до свіeчніка пудийшла, коб при свічках золото лєпі зяхотіeло. Бліщав пракуовець не гуорш чим золотая чаша, з якої батюшка причащає люді. Зразу баби приуважілі, што то у Гапкі на пальцьові. Начався в церкві між бабамі шепот і покуоль служба скуончилась, вже всіe знялі, што Оноприeйчикова має золотого пракуовця, і то певно од Жаворонка. Ще на службі сталі говориті, што певно хутко весіeлє буде.

Весіeлє незадовго било і Гапку видалі замуж. Видалі не за Жаворонка. Оноприeй, Гапчин батько, раніeй, ще перед Руздвом, продававши на ринку пару поросят, розказав знакомому з сусіeднього села про свою дочку. Хвалів іїe што вона такая тіха, спокуойна і робоча. І не бридка до того. Знакоми зразу на тоє:

– У мене є син, у тебе дочка, давай поженімо. Тіха невіeстка придалася б, а то моя старая жуонка ціeли час так балабаніт тим своїм язиком, што і видержаті часом тяжко. Нехай хоч мойому синові льокшей буде.

Оноприeй згуодни бив, ще і два паршукі пообіцяв в посагові даті. Незадовго приїeхалі свати і Гапка, хоч і не хотіeла, пуйшла замуж до сусіeдніого села. Оноприeй оддихнув, миeв уже удоволь дзьовкотлівої дочкі, што всюди носа пхала. Вийшла з хати і нахай хто другі єю займається, а то оно люде говорилі б, што з Жаворонком тьогається. Трохі оно шкодовав Оноприeй тих двох паршукуов, што на посаг пуйшлі. Што ж зробіш, дочку маєш, то і посаг треба шиковаті.

Про тоє, што у Жаворонка золотого пракуовця можна виціганіті, послі Руздва кажда діeвка в селіe знала. Началісь у Жоржика вечуркі. Як оно ішов вуон через село, што і раз якаясь смілieйша діeвчина зачепляла його і питала, чи можна на вечуркі прийті, бо нібито самуой нема што робіті. Жаворонок не миeв нічого против, то ж вуон для вечурок з дівченятамі з Америкі вернувся. Дівкі приходілі вечорамі загородьом, за клунямі. Не хотіeлі, коб їх хто-небудь обачив. Трохі встидно молодуой діeвчині самуой до староватого кавалieра по ночах ходіті. Нічого то не помагало. Як оно котора ішла заклуньом, зразу собакі в ціeлум селіe брехалі, а тогди стариє баби з цікавості біeглі до плотуов пудглянуті, котора ж то знов до Жаворонка члимбає. Старая баба, хоч би і тяжко хвора била, мусіт всьо зобачіті, коб послі новіну сусіeдкам розказаті. На што як на што, а на язикі баби ніколі не хвориeют. Вони у їх все є на ході. І так ціeле село знало, хто до Жаворонка ходіт.

Тиє дівкі, што до Жаворонка ходілі, то бивало што і двадцеть ліeт не миeлі. Жаворонок бив уже їм старовати, йому било буольш чим тридцеть. Ходілі буольш для золотих пракуовцюв і лєнцюшкуов чим для Жоржика. А вуон думав про што другоє. Женітісь хотіeв. Думав, якоє то щастє йому попало. Так як лєжавши в Америці зо старою Етльою в луожку думав про молодих дівченят з села, так тепер чуть не што вечур вони до його приходілі. Сміялісь до Жоржика, билі гоже убрани, некотори ще і пудмальовани і чимсь пахущим пообліeвати. Як оно Жоржик давав которуйсь пракуовця чи лєнцюшка зо скринечкі, просто на шию йому віeшалісь і цілювалі в щокі.

– З которою тут женітісь, як вони всіe такіє гожи і добри – думав собіe Жоржик. – То ж мужчина має одну жуонку, а тут їх туолькі.

Билі у Жаворонка Параска Якімова, Текля Пімонова, Женька Степанова, Нюрка Парфіeнова, Оринка Палащина і мнуого, мнуого другіх. Остатньою на вечурках била Варка Давидова. Началось всьо добре, било весьоло, діeвчина сміялась, а на кунець і на Жоржикову шию повіeсілась, обціловуючи його. Думала, што пракуовця дустане. Жаворонок пуйшов до скринечкі, заглянув, а там уже ні пракуовцюв, ні лєнцюшкуов, ні гроши. Всьо што миeв, дівченятам роздав. На другі день серед дівченят розийшлося, што у Жаворонка уже нічого нема і нема чого до його ходіті. Одтуоль сідіeв вуон у своюой муровануй хаті сам. Уже і голод начав помалу заглядаті в очи. То ж Жоржик нігде до роботи не пуйшов, а і поля не обробляв, бо його не миeв.

Сідіeв Жаворонок в своюой муроване і не знав, што з собою зробіті. При юом ні батькуов не било, бо уже повміралі, ні дівченят не било, бо пракуовці скуончилісь, богатої старої Етлі тоже не било, а ще і їeдла бракло. Одного разу, сідіeвши при окніe, зобачив, як старий Ґдаль знов через село фуорою їeде і кніжку читає. Куонь у його молоди, вуоз порадочни, халат на плєчах од доброго кравця.

– За мою землю збогатіeв – подумав Жоржик.

Хоч і не хотіeлось того робіті, заклікав Ґдаля до хати.

– Може в біdіe што поможе, а як не поможе, то хоч штось пудкаже.

І розказав Жворонок старому Жидові про свою біду. Той, слухавши, аж очи вирачив.

eprasa.pl c3165a34c0

– То ж ти, Жаворонок, вернувся з Америкі богати, самоходом до мене приїхав, найліпшу хату в селі поставів – каже жид. – Ти як дурень якій всі свої гроши бабам роздав. То ти буольш чим тридцеть літ на світі живеш і ще не знаєш, што як баба узнає, што у тебе гроши є, то зразу коло тебе буде крутітісь і буде думаті, як то їх у тебе виціганіті. Тиє твої дівченята певно тоже примілялісь до тебе, коб ти їм штось дав. Нібито такіє вони добри. Скуончилісь гроши і скуончилось їхнє добро. Певно жадна до тебе не заглянула, як узналі, што ти голиш. Так то є з бабамі, знай Жаворонок.

– Не з усімі, жиде, не з усімі – Жаворонок на тоє. – Знав я одну жидуовку, зусім інакша била. Вона нічого не забірала, а оно давала.

І розказав Жоржик про Америку, про Етлю і про тоє, як то вуон збогатів. Слухав Ґдаль, слухав і каже:

– Тая Етля з Америкі такая сама як всі. То ж ти не знаєш, як вона збогатіла, скуоль вона туолькі гроши міла. Всяк там могло колісь биті. Туолькі як ти бив з єю, вона била вже старая. Старая баба не хоче самая житі. Такая то і доплатіт, коб оно якій отрок бив при юой. Ти, Жаворонок, при юой бив молодий, то і вона доплачувала за твою молодость, так як ти доплачував за молодость тих твоїх дівок. Молодиє дівченята виціганілі гроши у тебе, хоч не мусів ти їм нічого даваті. За тоє ти не виціганів у Етлі, а просто украв. Бридко ти зробів, Жаворонок. Ти окрав старую жидуовку. Як вона має тепер житі? За што? Твої молодиє дівченята повиходят замуж і всьо. За тоє старая жидуовка на жебри пуойде, бо хто же ж її захоче взяті. Одна біда юой осталась. Тяжко ти згришив, Жаворонок. Алє я тебе ще раз виправлю в тую Америку. Може розуму там набереш.

Поплив ще раз Жоржик в Америку. Ніхто не знає, до якої Америкі вуон доплив. А може і не доплив. Жид то певно самого танього білєта купів. Пароход муог старий і дирави биті. Муог і затонуті. Ніколі ніхто не узнав, што з Жаворонком сталось.

Незадовго пришлі до нас німці і всіх орлянських жидуов вивезлі. Пропав і Ґдаль. В туой пустуй хаті, што її Жаворонок поставів, знов збіралась молодьож на вечуркі, а послі, як начала валітісь, оно п'яніці на випівку сходілісь. На кунець хата зусім завалілась. Тиє дівченята, што виціганілі у Жаворонка золотиє пракуовці і лєнцюшкі зо скринечкі, вже давно постарілі і повміралі. І оно часом, на празнікові пуд церквою, у якоїсь молодої дівчини блісне на пальцьові золотий пракуовець – той, што вона його знайшла десь в старуом сундукові. Ніхто уже не помніт про тоє, што то може биті пракуовець старої жидуовкі Етлі.

Юрій ПЛЄВА

Spotkanie literackie laureatów konkursu

„Piszemo po swojomu" w Dubiczach Cerkiewnych

19 listopada w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych odbyło się kolejne spotkanie literackie z laureatami Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu", organizowanego przez Podlaski Instytut Naukowy w partnerstwie ze Związkiem Ukraińców Podlasia. Była to kolejna już okazja, aby przybliżyć sylwetki oraz twórczość osób nagrodzonych w konkursie, a także porozmawiać na temat pisania gwarami ukraińskimi Podlasia oraz zachowania języka w jego różnorodnych wersjach gwarowych. Wcześniejsze spotkania literackie z laureatami odbyły się we wrześniu i pierwszej połowie października w Bielsku Podlaskim, Lublinie i Hajnówce, a kolejne przeprowadzono dni później w Orli.

W spotkaniu w Dubiczach Cerkiewnych wzięło udział aż pięcioro laureatów konkursu „Piszemo po swojomu". Byli to twórcy związani z powiatem hajnowskim, a głównie z gminą Dubicze Cerkiewne. O swoim pisaniu gwarami ukraińskimi Podlasia opowiadali: Krystyna Kościewicz – laureatka II miejsca w kategorii „Publicystyka", Sławomir Kulik – laureat III miejsca w kategorii „Poezja", Mikołaj Panfiluk – laureat III miejsca w kategorii „Na podstawie motywów etnograficznych", Nina Grygoruk – laureatka II miejsca w kategorii „Wspomnienia", a także Leokadia Sajewicz – laureatka I miejsca w kategorii „Proza".

Spotkanie prowadził Jerzy Plewa, laureat jednego z dwóch pierwszych miejsc w kategorii „Proza" Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu", a także wyróżnienia „Za mistrzostwo słowa i subtelny humor". Po Hajnówce była to już druga prowadzona przez niego prezentacja zwycięzców konkursu.



eprasa.pl c3165a34c0



Spotkanie odbyło się w przyjemnej, luźnej atmosferze. Laureaci opowiadali o swojej twórczości. Ponadto każdy z nich przedstawił wybrany utwór lub też kilka z nich.

Krystyna Kościewicz, nauczycielka i dziennikarka, pochodzi z Dolnego, znajdującego się obecnie w granicach Hajnówki. Na spotkaniu podzieliła się ona z obecnymi wspomnieniami, związanymi z Dubiczami Cerkiewnymi, gdzie uczyła w miejscowej szkole. Przeczytała zebranym swoje refleksje na temat mówienia „po swojomu", przekazane w formie publicystycznej. Był to utwór „Po mojomu", który zapewnił jej drugie miejsce w konkursie.

Sławomir Kulik, emerytowany nauczyciel, pisze utwory po białorusku, polsku oraz w swojej rodzimej gwarze wsi Dubicze Cerkiewne. Na spotkaniu przedstawił w swojej wsi wiersze pisane zarówno gwarą ukraińską, jak i po polsku. Warto nadmienić, że na konkurs „Piszemo po swojomu" zgłosił on nie tylko swoje wiersze, za które otrzymał trzecie miejsce, ale też utwory publicystyczne, które zapewniły mu dodatkowe wyróżnienie – „Za wyraziste spojrzenie w twórczości publicystycznej".

Nina Grygoruk, emerytka pochodząca z Kuraszewa, była jedną ze starszych uczestniczek konkursu „Piszemo po swojomu". Zabawiała ona publiczność swoimi żartami, bo jak zapewniała – lubi opowiadać i pisać tylko o wesołych sprawach, które rozśmieszają ludzi. Spisana „po swojomu" historia rodzinna dała jej w konkursie drugie miejsce w kategorii „Wspomnienia".

Pochodzący z Dubicz Cerkiewnych Mikołaj Panfiluk mówił o znaczeniu zachowania języka ojczystego. Na spotkaniu przeczytał jeden ze swoich nowych wierszy. Podobnie jak Sławomir Kulik w konkursie „Piszemo po swojomu" zdobył on dwie nagrody – III miejsce w kategorii „Na podstawie motywów etnograficznych" za legendę „Sołdat i neczysta syła" oraz wyróżnienie „Za zanurzenie w historię regionu".

Ostatnią uczestniczką spotkania była pochodząca z Witowa w gminie Dubicze Cerkiewne była nauczycielka Leokadia Sajewicz. Zebrani w ośrodku kultury mogli usłyszeć jedno z jej lirycznych opowiadań, które bez wątpienia zrobiło wrażenie na słuchaczach. Za cykl swoich opowiadań autorka otrzymała jedno z dwóch pierwszych miejsc w kategorii „Proza".

Na koniec swoje opowiadanie z książki „Nasze seło, prawda i wydumane" przeczytał prowadzący spotkanie Jerzy Plewa.

Spotkanie było forum wymiany myśli między zaproszonymi twórcami a obecną publicznością na temat zachowania gwary, mówienia „po swojomu" oraz twórczości literackiej. Jedna z uczestniczek spotkania pochwaliła się swoimi wierszami, pisanymi w języku ojczystym. Jak stwierdziła, był to jej debiut, gdyż swoje wiersze czytała po raz pierwszy.

Spotkanie literackie odbyło się w otoczeniu pięknych kap, narzut i ręczników, które były prezentowane w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych w ramach projektu „Nasze Perebory z sunduka i szafy". Niezwykła kolekcja misternie wytkanych pereborów była doskonałym tłem do rozmów o literaturze i zachowaniu swojego języka.

Organizatorem spotkania w Dubiczach Cerkiewnych był Podlaski Instytut Naukowy, partnerem – Związek Ukraińców Podlasia, a współorganizatorem – Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych. Spotkanie odbyło się w ramach Podlaskiego Konkursu Literackiego „Piszemo po swojomu", będącego jednym z trzech działań zadania publicznego „Promocja języka i kultury ukraińskiej Podlasia", sfinansowanego ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Spotkanie literackie było możliwe dzięki życzliwości i pomocy pracowników Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych, zwłaszcza zaś dyrektor Mirosławy Iwaniuk. Była to ważna inicjatywa organizowana przez środowisko ukraińskie Podlasia we współpracy z GOKSiR w Dubiczach Cerkiewnych – miejscowości, gdzie odbywa się największe wydarzenie kulturalne środowiska ukraińskiego Podlasia – letni festiwal „Na Iwana, na Kupała".

Ludmiła ŁABOWICZ
Foto autorki artykułu

eprasa.pl c3165a34c0

Білі будні, білі свята, било...

Їхнє сонечко заходіт...

Є такіє місця, котори порушуют нашу совесть й почутє справедлівості, виклікают неспокуой і почутє віни. То дітячи доми і доми спокуойної старості. В стіенах тих домуов скривається чиєсь проданство і опустіенє найбліжшими особамі.

Сльози в дітячих очах, їхні жаль, потреба тепла, материної рукі, єї слова і присутності – не оставляют хіба нікого обоятним. Хотіелося б розвеселіті, витерті сльози, погладіті. І часом приходят добри люде, до сіруот і не сіруот, і берут їх в своїе наповньони теплом і любов'ю хати.

А доми спокуойної старості? В їхніх стіенах гасне надіея, живе смуток і плаче душа. І хоч в окнах весьоли занавіескі, то всьо тут чужоє. А там, в руоднум куткові, осталася може старая хатка, доживавша свуой віек і хоч не било в юой на пудлозі диванув – била своя. І тіешила проста занавіеска на окнові, зельони вазонок на юом і старенька ікона в куткові, перед которою можна било одкриті своє найбуольш скрити думкі.

Покуоль у нас є сіли, є і гордость, і незалєжность. Алє молодость бистрокрилою пташкою пролітає, а приходіт час, колі проживши свуой робочи віек старенькі маті й батько остают самі.

І їедут вони в доми спокуойної старості. Їедут з надіейою, што будут незалєжни, што не оно їм пришлась такая доля... Везут з собою своє шафи, сундукі, телєвізори. Стариє речи, до якіх звиклі, сталі частіною їх самих. Кажда нагадує мінуле. Алє на новому міесцьові є своє шафи, столкі, постелі. Давнє житє остає в мінулому, за дверима, котори за їмі замкнувшись, подіелят житє на «там» і «тут».

«Наше сонечко вже заходіт» – думає зо смутком старенька бабуся сідіевши в куточкові перед окном в домі спокуойної старості. Маті трох дочок!

Коло єї на шафці красується фотографія – дочка. Знялась мамі на паметь, зо своєю сім'єю. На стіні приклєйона витінанка. Показує бабця всіем витінанку, гордітьсє. Внукі, правнукі. Велікє ім'я. Дочкі одвіедуют.

А чи думала колісьня діевчина про такую старость? Як марила вона про щастє, про чоловіека, котори буде «на руках носіті», про добри з «золотим серцьом» діеті, про наповньону всякім богатством хату?

Вишла замуж, труділася рук не покладавши. Свекруху уважала, мамою називала. З сонцьом вставала, з міесецьом засинала. Успівала на полі і вдома. Дочечкі ховала. Пекла їм хліеб. Плаття шила. В школи проводжала. Розцвітала з їх молодостєю. І настав час – дочечкі замуж видала. Мама, мамочка – всьо для їх! Мама – такоє велікє слово! Туолькі в юом тепла, радості дітінства, безінтересовность, де берем «всьо» за «ніц».

Час несе змієни, ламає обичаї, міняє уклади в сім'ї. Чи аж на туолькі, штоб ми забивалі про своє матері і батькуов? І не находілі їм міесця в бльоках, віллях, в оддіельних покоях для внука і внучкі?

Мудри мудростєю прожитого працьовітого віека, старенькі бабці і діди – то добри духі в наших сіем'ях, арбітри. Помагают нам розобратіся в плутаніні життьових проблєм. І куолькі нам не било б літ, покуоль живут наши мама і тато – при нас живе наша молодость. А наши діеті тягнуться до їхнього душевного тепла, як молодиє стебліни до сонця. Є кому їх послухаті, притуліті, сказаті добре слово, розвеселіті. Потіешиті казкою, поговуоркою. Для старості – молодость то радость. Молодиє несут їм надіею, грієют своєю красою.

І нехай сонечко старості заходіт не в чужих стіенах домуов старості, а в домах заповньоних блізькімі, а внукі нехай веселяться при їх, а не на фотографіях приклєяних на голих стіенах.

Якімі словамі опісаті матеру з повним краси, благородним ліцьом, лєжавшу як «опали лісточок» серед чужих, колі опустілі їіе сіли...

Пусти місця, котори творим кругом наших блізькіх, забивавши про їх, чужим людям заповніті не пуд сілу. І тая пустота боліт і раніт. Калєндар старості входіт в наши дніе незамієтно. Символь домуов старості – желієзна міска – часто стає перед тимі, котори ставлялі їіе для своїх постаріелих батькуов.

Колі родіться дітя, «перед матерою одкривається небо». А послі? Якая гуркота в словах: «Пуйду до дому старцув». Якіє думкі тут скрити. Куолькі в їх розпачи? І куолькі вдячності, колі такіє слова виклікуют протест?

В домах спокуойної старості штораз слабіей свіетіт сонцє житя. Стариє твари, погасли очи, згоровани серця. Часом розблісне в їх огоньчик, запаляни спогадом мінулого – давніейших літ, заповняних працьою і блізькімі людіма. І блісне в очах живая історія, а паметь покліче мінуле щастє і радосни хвіліни, й попливе сльоза і закаменієє серцє...

І тогди сонечко заходіт не вечіерньою зорою, а сіерим туманом. Заходіт і гасне в смуткові...

Пудляська зіма

За окном красується зіма. Порошит сніжок, прикриває містову гуліцю і одсніежану доруожку, котора веде до передвоєнного дому. Сніжинкі опадают на старий сад. З дому виходіт господиня, сиплє на прочищане міесцє зерно і з плоту окутаного віноградніком висипаються вороб'ї. Куот, сідячий на століе, розбіває голову об скло – за окном пролєтіела сінічка. З заходом сонця поміж ліпамі покажеться червона смуга, вороб'ї одлєтят і на міесто ляже вечур. Можна вийті в такій вечур з дому і сколихнеться душа, попливут думкі про мінуле. Пуд ногамі скрипіт снієг, розсипаються розблісні од сніегу і нагадуют діяменти. І якби переходіш на другу сторону люстра. Ти там, де одкрилась заслона над стороною дітінства...

eprasa.pl c3165a34c0

По зімовуй гуліці йдут коляднікі. Зуорка – «гвязда» – двохрадка з іконкою за склом в руках найвижшого хлопця. Кожушкі, валянкі, тепли хусткі і шапкі – оборона перед морозом. На душіе святочно. Всіяне зорамі небо. Зори ясни і виразни, а небо сінє і криштальне. Во всіх хатах горат огонькі. Їхнє свіетло лягає на стариє в'язи на гуліці. Із хатуов чуті голос застуолля, одривкі пісень. Коляднікуов приймают шумно і весьоло. З їмі входіт в хату празнік і молодость. «Рождяная» піесня, што пришла з глибіни вікуов, чар зуоркі з іконкою і горащою свічкою, приносят таємніцю і створуют свого роду містерію. Реальность одступає, уява переносіт в далєкі краіе, освіетляни Віфлєємською зорею.

Коляднікі готовіліся за два тижні до Руздва, училіся слуов запісаних слов'янськімі літерамі в бабіному зошиті. Їхня піесня звучит складно. Діеті зачаровани красою «гвязди». Обклєяна разнокольоровим папером свіетіться і мігає, колише виризанимі з бібули прикрасамі на рогах – кутасамі. Алє звучат слова «Ета піесня намі спіета вам і нам во многі ліета» і коляднікі з шумом покідают хату. Ідут далієй, славіті Руздво Христове в інших хатах. А з другого кунця бліскає огоньок наступної «гвязди». То з сусіеднього села пришлі нови коляднікі...

Зіма приносіла діетям радость во всьому. Ліес покрити сніегом, як з казкі Андерсена, манів на лісовиє дорогі. Там, пуд мохнатимі соснамі красовався невелікі згуорок. Розкрасніевши, ми тягнулі на гуорку саночкі, тяжкі од прилієплого до полозуов сніегу. З'їжджалі, падалі в сніег на своїх саночках, обівалісь об сосни – гуорка била узка. А одного морозяного вечора зробілі штось незвичне – затягнулі на гуорку велікі санкі. Вечур замінівся у міесечну нуоч, а ми з'їжджалі на тих санках, якби не бачивши свіета кругом. Наши пальта прилієплі до плєчи, рукавіці промоклі навилют...

Тоже незвичайну сміелость проявлялі зімою хлопці. Дождавшись возакуов з дровамі, котори ворочаліся через наше село в своіе безлісниє сторони, прив'язувалі вони саночкі до фуор і так гналіся з велікою утіехою. Некотори дядькі цьвікалі смілівцюв бічом, алє такіє попадаліся нечасто.

В зімови дніе манів нас тоже люод. Сковани морозом руов, колісьня ріечка, присипана льогкім сніжком, запрошував до ковзаня. Ковзаліся ми просто на пудошвах, а некотори то й голою п'ятою.

Ах зіма, зіма... Куолькі спогадув!

Я на прогулянці в пущи. Красота такая, што стоїш і молішся. Йоли і сосни пуд сніговим навіесом рисуют контури на фоні ліеса. Кругом затаїлась тішина. Двіе юолочкі, покрити сніговимі плащамі, похожи на колісьні господині окутани зімовимі хусткамі опінанкамі. Нахілівшись над дорогою, говорат з собою. В гурбах сліди звірини. Пуща як моя Загать – старий ліес за ровом, часть колісьньої Біельської пущи. Загать вирубувалі, засаджувалі, знов рубалі, продавалі, а в наши дніе стала вона резерватом.

Через Загать з навіслимі над дорогою йоламі ми їезділі шиткамі на Всюнуочню Руздва. Мама і я. Корчіе по обох сторонах нагадувалі лісних дікіх вовкуов і омінавши їх очима, я старалася любоватісь розсипанимі по небі зуоркамі. А вовкі ходілі по лісних дорогах...

Шиткі везлі нас і в сусіеднє сьола з театральнимі виступамі пудготовлянимі в сільськуой школі пуд кєрунком учителя. Дорога через ліес, пуд зорамі, в товаристві колєжанок і колєгув, наши пісніе спіевани од всєї молодеї душіе, до утрати голоса, што тоже нас веселіло, осталісь там, в Загаті...

А «Гоготуха» – обичай жартоваті перед нашим Новим роком....

Свіетіт над ліесом повни міесець. Село пливе в міесечному свіетлові. А ми придумуємо жарти і гаданя... Вже перенесяни дрова з одного кунця села в другі, висипана попелом доруожка, винеслі тоже курку з хати послі гаданя. Лічимо тріескаючи од морозу штахети, а наши хлопці здимают ворота у дядька Івана. За клуньою стоїт розложиста сосна і хлопці, зо сміехом і жартамі, втьогуют на єї дядькови ворота...

То бив добри і щасліви час. Зіма нас чаровала і веселіла; што намальовала в душіе, тоє одзивається живим образом з каждим новим їіе приходом.

Фотографії

Називают їх «карточкамі», берегут як штось дорогоє. З дерев'яних рамок в сіельських хатах поглядают на нас одважни хлопці-солдати, поважни у своїх двадцеть ліет «молодухі», весьоли діеті, сіви діди-прадіди... Паметкі блізькіх. Зачаровани мінути. «Карточкі» мінают, як свіет на їх запісани, як наше радосне дітінство, чаруовна молодость, достуойна старость. І забиваємо про той свіет.

Падают стариє крижіе, заростают травою могіли, на каменях затіраються імена, в церковних книгах не находімо своїх фаміліюв. Хто нам скаже – хто ми і скуоль? Фотографії – то ніточкі, якіє в'яжут нас з мінулим, слієд і паметь на землієе, круг блізькіх нам люді. Їхні життєви шлях биває мірилом високіх духовних ценності, дороговказом для нащадкув.

Пропадає фотографія – пропадає паметь, рветься нітка протягнута з мінулого. І так як промень сонця блісне в темравіе, так мігне слієд імені, розкриється слієд роду на старуой фотографії, захованує бережлівим нащадком. В такіє мінути одкриє на хвіліну своїе двери далєка старина і ми можемо глянуті в ліця своїх прадідуов.

Моїе діди, прадіди не зняліся на паметь. Їхні імена, пісани кіріліцьою, повторуют сосни на старих могілках. Нітка паметі порвалась, таємніця приховала їхні слієд і земниє діла. Алє однайшлась фотографія діедового брата, завела вглиб мінулого. Єднала їх доля, веселілі такіє ж сами пісніе, похожа била дорога життя. Як зберегчи їхню паметь? Може словом розкажемо – нехай далєй живут...

Руод осіев на землях Пудляша, в селіе при пущи. Полє не роділо пшеніці, «роділось» на юом камієнє, а луг топівся у болоті. Алє нащадок старого роду з надіейою вводів у свуой дуом молодую господиню. А господиня, сама з уро-

eprasa.pl c3165a34c0

джайних земель, плакала і тужила за руодною околіцьою, за недіᵉльнимі службамі у сінюй церкві. Тут страшила своїмі дебрамі старая пуща і гулявший ночамі по каменістум полю холодни віᵉтьор. Брат, одававши сестру-сіроту без посагу, заручав єїну працьовітость. І вушла молодая в протерту бабусямі і матерамі коліїну, стала на їхнє міᵉсцє, заступіла. Ще сонцє рожовим свіᵉтлом мальовало небо, а вже начинався коловоруот робуот.

Носіла воду дерев'яним відром, варила в печіᵉ страву. На каменних жорнах молола муку на хліᵉб. Скрипіᵉв, крутівся тяжкі камень і його тяжкі оберти нагадували про такую ж тяжку сільськую долю. Рано день умивав росою, а вечором падав шарою годіною на змучони плєчи.

Оралі свою каменісту землю, сіᵉялі так як і предкі: гречку, просо, льон. Саділі тоє саме, што й вони. В жніво бралі малиє діᵉті на полє – бавіліся вони в тіᵉні, засиналі пуд колиханє теплого вітерцю. В сонечни дніᵉ на багністих лугах косілі і сушилі сіᵉно, складалі його в оборогі.

Ліᵉтню жару обмивалі в холодних криніцях, на ріᵉчці, а пуот трударов всякав у діᵉдову і батькову землю. Природа била їхнім товаришом. Труділісь і пуд гудіᵉнє грому і пуд пролівним дощом.

Наступала осень і на полю з'являлісь копачіᵉ. Недалєкі ліᵉс горіᵉв всіᵉмі барвамі, бліщало в сонці «бабіне ліᵉто» і труд копаня в розмальованум природою уголкові радовав, і мінав незамічᵉтно. Било тепло, обсипалось золотоє лістє, душа веселілась... Алє приходілі холодни дніᵉ. З мутного неба начиналі моросіті дощіᵉ. Копачіᵉ ховалісь од докучлівих крапель, накривалі голови і плєчи і ставалі схожимі на заблуканих в далєкі країᵉ монахув, котори сипалі в мішкі мокри, облічᵉпльони землєю картохлі.

Приходіла морозяна зіма. Сніᵉг засипав крити соломою хаткі, насипав кругом їх гурби, мальовав на шибах оконець пречудни взори. З ліᵉса пудходілі блізько вовкі.

«Бєженство» закінуло пудляшукуов вглиб Росії, далєко за Волгу. Зобрав там своє жніва тиф і голод. Не всіᵉ вернулісь. Вернувшись, варилі кулічᵉш з кропіви і лободи. Не падалі духом. Працьовалі. Рукі билі «золотиє». І достаток став заглядаті в окна, а скрині наповнялісь добром.

Од «святих вечоруов» до весьолого весняного велікого празніка Велікодня ткалі. «Ти тчи, тчи!» – говорила бабка молодуой внучці. І ткалі, аж до сінякуов од педалі кросьон. І виходілі з кросьон розоткани в кольорови взори плахти, полотно на обрускі, ручнікі, сорочкі.

І так проходілі дніᵉ, місеціᵉ, рокі...

Билі празнікі, весіля, христіни, виростало молодоє поколіᵉнє, одходіло старше. Поміняліс міста, в которих поселілісь нащадкі. Розлєтіᵉлісь, роз'їᵉхалісь...

І старого роду нема вже у селіᵉ коло пущи. Дворище заросло високою травою. Остатні свіᵉдок – в'яз, стоїт і думає про тоє, што прошло.

А фотографію зберегла внучка – і фотографію, і паметь роду.

Лєокадія САЄВІЧ

Z okazji 500-lecia nadania praw miejskich Kleszczelom prezentujemy Państwu historyczne już fotografie sprzed kilkudziesięciu lat, które pokazują ważne postacie i wydarzenia z historii miasteczka. Zdjęcia pochodzą z rodzinnego albumu Leoniły (Lali) Smolikowskiej (1945-2019), a zostały udostępnione przez jej córki Katarzynę i Joannę.



1

Zdjęcie 1. Aleksander Szczerbań z pierwszą żoną Aleksandrą Szczebań oraz synem Jerzym. Pochodzący z Charkowa Aleksander Szczerbań (Олександр Щербань, 1898-1984; na pomniku na cmentarzu prawosławnym w Kleszczelach widnieje 1900 r. jako rok jego urodzin) od młodości związany był z teatrem, m.in. z Zespołem Teatralnym Armii URL, Ukraińskim Teatrem Objazdowym, a po tym, jak osiadł w podlaskich Kleszczelach – z miejscowym teatrem amatorskim, którego był założycielem. Ukraińska grupa teatralna w Kleszczelach działała od 1939 r., a w eliminacjach obwodowych do Wszechzwiązkowego Przeglądu Amatorskich zespołów Teatralnych w 1941 r. w Brześciu (Kleszczele należały wówczas do obwodu brzeskiego) zdobyła I miejsce. Aktorzy z Kleszczel wystawili wówczas po ukraińsku sztukę Mychajła Staryckiego „Oj ne chody Hryciu ta j na weczornyci" («Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці»). Później w ich repertuarze były jeszcze takie sztuki, jak „Cyganka Aza" («Циганка Аза») i „Natałka Połtawka" («Наталка Полтавка»).

Pierwsza żona Aleksandra Szczerbania, rodowita kleszczelowianka Aleksandra Szczebań (1904-1954), pochodziła z rodziny Wasilewskich – miejscowej inteligencji, której członkowie śpiewali w chórze cerkiewnym oraz grali w teatrze ukraińskim. Podobnie jak mąż, występowała w teatrach objazdowych. Zmarła na raka. Pochowana obok męża Aleksandra na cmentarzu prawosławnym w Kleszczelach.

Syn Jerzy Szczerbań (1930-2018) był sławnym chirurgiem, specjalizującym się w chirurgii naczyniowej i ogólnej oraz hepatologii. W 1954 r. ukończył studia na Akademii Medycznej w Warszawie. W 1966 r. uzyskał tytuł doktora, a w 1979 – profesora nauk medycznych. Wszedł w skład zespołu, który w 1966 r. dokonał pierwszego udanego przeszczepu nerki pobranej od osoby zmarłej. W latach 1979-1981 był rektorem Akademii Medycznej w Warszawie. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi. Został pochowany na cmentarzu ewangelicko-reformowanym w Warszawie.

eprasa.pl c3165a34c0

Historia Kleszczel w fotografiach



2

Zdjęcie 2. Chór działający przy GS w Kleszczelach, 1960 r. Na zdjęciu od lewej stoją: Nadzieja Leonkiewicz, Popławski, Taisa Wróblewska, Polik Jakubowski, Maria Jarocewicz – Markiewicz, Antoni Młodzianowski, Maria Szumowicz, Młodzianowska – Balejko, Anna Kupryciuk, Leon Wasilewski, Władek Jakubowski, Kazia Dubińska, Aleksander (Saszko) Szczerbań, Aleksander (Szurka) Misiejuk, Halina Misiejuk, Szymon (Sieńka) Markiewicz, Tasia Salińska – Dmitruk, Donat (Dońka) Maksimczuk, Nadzieja Tymoniuk – Jefimiuk.



3

Zdjęcie 3. Aleksander Szczerbań i Andrij Nimyj przed kinem „Hel" na ul. 1 Maja w Kleszczelach w przerwie w trakcie akademii ku czci Tarasa Szewczenki, zorganizowanej w 1961 r. w 100. rocznicę śmierci wieszcza ukraińskiego. W tle – orszak weselny. Urodzony na Podolu były żołnierz armii Ukraińskiej Republiki Ludowej, Andrij Nimyj (Андрій Німий, 1900-1972), był działaczem społecznym i kulturalnym, organizatorem i aktywistą założonego w 1957 r. w Kleszczelach koła Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, pierwszym przewodniczącym tegoż koła. Był również założycielem biblioteki ukraińskiej, złożonej z książek przekazanych w 1958 r. przez Zarząd Główny UTSK, którą prowadził we własnym mieszkaniu, ponadto – jednym z inicjatorów powstania w 1966 r. amatorskiego koła dramatycznego w miasteczku oraz współorganizatorem wielu innych inicjatyw o charakterze ukraińskim w Kleszczelach.

Pochowany na cmentarzu prawosławnym w Kleszczelach, ostatnio jego prochy zostały przeniesione przez rodzinę na cmentarz (prawdopodobnie w Lublinie). Mogiła Andrija Nimego w miasteczku nie zachowała się.



4

Zdjęcia 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Występy grupy teatralnej z Kleszczel. W połowie lat 60. XX w. aktywiści ukraińscy w Kleszczelach zaczęli ponownie organizować zespół teatralny. Początkowo kleszczelowianie wystawili sztukę po polsku „Pokój do wynajęcia", jednak największy rozgłos przyniosła im sztuka w języku ukraińskim. Był to dramat Iwana Karpenki-Karego „Beztałanna" («Безталанна», pol. „Nieszczęśliwa"), który aktorzy-amatorzy zaczęli przygotowywać do wystawienia już w 1964 r. Po raz pierwszy sztuka została pokazana mieszkańcom Kleszczel i okolicznych wsi w marcu 1966 r., po czym zespół pojechał do Węgorzewa, gdzie odbywały się eliminacje do ogólnopolskiego przeglądu amatorskich zespołów teatralnych UTSK. Kleszczelowianie zagrali rewelacyjnie i bez problemu zakwalifikowali się do finału, który odbył się w dniach 2-3 lipca 1966 r. w Przemyślu. Występ na ogólnopolskim przeglądzie okazał się pełnym sukcesem i kleszczelowianie pokonali głównego rywala – zespół teatralny z Górowa Iławeckiego, który prezentował sztukę „Wesele łemkowskie" («Лемківське весілля»). Amatorska grupa teatralna z Podlasia zajęła w Przemyślu pierwsze miejsce.

eprasa.pl c3165a34c0

5















eprasa.pl c3165a34c0



13





14



15

Zdjęcia 14, 15, 16. Prezentacja sztuki „Beztałanna" w Baniach Mazurskich i Lisach, 28 maja 1967 r. Po sukcesie w Ogólnopolskim Przeglądzie Amatorskich Zespołów Teatralnych UTSK w Przemyślu w 1966 r. ukraińska grupa teatralna występowała z powodzeniem zarówno na Podlasiu, jak i poza nim. Wiadomo, że dramat Iwana Karpenki-Karego kleszczelowianie grali w Daszach, Dobrywodzie, Policznej, Milejczycach, Bielsku Podlaskim, Hajnówce, Czyżach, Orzeszkowie, Czeremsze, Dubiczach Cerkiewnych, Narewce, także na scenie Teatru Dramatycznego im. A. Węgierki w Białymstoku, a poza regionem – w Baniach Mazurskich, Lisach, Węgorzewie, Słupsku, Gołdapi, Warszawie.

eprasa.pl c3165a34c0

16



17



18



19



Zdjęcie 17. Leoniła (Lala) Smolikowska (1945-2019), Banie Mazurskie, 28 maja 1967 r.
Zdjęcie 18. 8 maja 1966 r. grupa teatralna wystąpiła ze sztuką „Beztałanna" w rodzimych Kleszczelach
Zdjęcie 19. Teatr w Kleszczelach. Po lewej Leon Wasilewski. Fotografia z archiwum rodzinnego Marii Skowrońskiej – córki Leona (Lonika) Wasilewskiego

Українська Маланка 2024 в Білостоці

Союз українців Підляшшя відділ в Білостоці сердечно запрошує
на українську Маланку 2024 — 13 січня (субота) 2024 року
Початок год. 20.00
Ресторан «Trzy Po Trzy» (Банкетний зал — 2-й поверх)
Білосток, вул. Міцкевича 47,
Ціна: 660 zł/пара, 330 zł/особа
Забаву поведе DJ Марбог (Мартин Богун)
Гарячі страви, різноманітні холодні закуски, солодкі печива,
гарячі і холодні напої, шампанське. Алкоголь власний.
Запрошуємо у вишиванках ☺
Інформація та записи: zup.bialystok@gmail.com, Лука Бадовець – 510 477 431, Анна Пабіян – 883 479 833.

eprasa.pl c3165a34c0

Союз українців Підляшшя

Відбувся фестиваль «Підляська осінь»

18-22 жовтня проходили події найбільш різноманітного культурного заходу Союзу українців Підляшшя – 32-ого Фестивалю української культури на Підляшші «Підляська осінь». Були музичні концерти у виконанні колективів з Польщі та України, театральні вистави та кінопокази. Відбувалися вони в Більську, Білостоці, Гайнівці, Сім'ятичах, Нарві та Черемсі.

Фестиваль почався **18 жовтня** у Більському будинку культури проєкцією «Мавки», українського анімаційного фільму за мотивами драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» та образів народної міфології.

19 жовтня в Гайнівському будинку культури театральну виставу для дітей «Зачарована царівна» показували актори Волинського академічного обласного театру ляльок з Луцька. Це була перша презентація лялькової вистави в рамках фестивалю у Гайнівці. Того самого дня цю ж виставу дивилися діти з Початкової школи № 9 у Білостоці, де ведеться навчання української мови як рідної. А увечері у Ґмінній публічній бібліотеці в Наврі відбувся концерт ансамблів з Польщі та України. Був на ньому присутній директор Окружного відділення Національного банку Польщі в Білостоці Пйотр Драус, який переказав Союзові українців Підляшшя колекційну монету «Дружба і братерство – найбільше багатство» („Przyjaźń i Braterstwo – największe bogactwo"), яку спільно випустили Центробанки Польщі та України. Це дві монети у формі серця, які введено в обіг до Дня Незалежності України 24 серпня 2023 р.









20 жовтня у Більському будинку культури пройшов «День української культури», щорічний захід приурочений до фестивалю, та спрямований, у першу чергу, до учнів українських класів Початкової школи № 4 ім. А. Міцкевича в Більську. У його рамках діти дивилися виставу «Зачарована царівна» та відбувся концерт дитячих ансамблів і гостей з України. Того дня актори Волинського академічного обласного театру ляльок з Луцька презентували свою виставу також у Черемсі. Вечором у конференц-залі Східноєвропейської академії прикладних наук у Білостоці пройшов концерт ансамблів з Польщі та України (*на фото*).

21 жовтня у Більському будинку культури відбулася чергова вже презентація театральної вистава для дітей «Зачарована царівна» у виконанні Волинського академічного обласного театру ляльок з Луцька в Україні, а пополудні проведено головний концерт фестивалю, на якому виступили ансамблі з Польщі та України. Серед гостей того концерту був Посол України в Польщі Василь Зварич, який від імені Президента України Володимира Зеленського вручив ордер «За заслуги» III ступеня багаторічному голові Союзу українців Підляшшя д-ру Андрію Артем'юку. Василь Зварич також вручив особисту подяку голові Союзу українців Підляшшя Марії Рижик за вагомий внесок у збереження української культури, освітньої і мов-

eprasa.pl c3165a34c0

ної спадщини у Польщі, розвиток українсько-польського партнерства та всебічну підтримку України в умовах російської збройної агресії.

22 жовтня українські виконавці виступали іще в Гайнівському будинку культури в Гайнівці та в Сім'ятицькому осередку культури в Сім'ятичах.

У фестивалі «Підляська осінь» взяли участь українські колективи та солісти з Підляшшя, місцеві виконавці, які мають у своєму репертуарі українські пісні, а також запрошені гості з України. З України приїхали: аматорське вокальне тріо «Живиця» з Зорі, танцювальний колектив «Вербонька», також з Зорі, окрім того «Серпанок» з Корця. Як і в минулих роках виступили лауреати Конкурсу української пісні «З підляської криниці».

Фестиваль пройшов у рамках завдання Союзу українців Підляшшя «Фестивалі української культури і традиції на Підляшші» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП, при фінансовій підтримці Міністерства закордонних справ України, Бургомістра міста Більськ, Бургомістра міста Гайнівка, Бургомістра міста Сім'ятичі, Ґміни Нарва, Ґміни Більськ, Війта ґміни Черемха. Подія була співфінансована Підляським воєводством та Містом Білосток.

Концерт української музики

5 листопада в сільській світлиці в Красному селі в ґм. Ботьки відбувся концерт української музики. Це була одна з багатьох ініціатив Союзу українців Підляшшя, метою якої є популяризація української пісні і танцю в менших місцевостях регіону.

На заході виступили підляські колективи «Вереси» з Вилінова, «Думка» з Більська, «Родина» з Дуб'яжина, сім'я Шеретухів та «Вервочки» з Вуорлі. Усе закінчилося спільними співами і танцями. Концерт відбувся у теплій свійській атмосфері, засвідчуючи, що на підляських селах є потреба циклічно організувати зустрічі з українською піснею.

Концерт зорганізували Союз українців Підляшшя, Ґмінне управління Ботьки та Сільська рада Красного села. Відбувся він завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП у рамках завдання «Фестивалі української культури і традиції на Підляшші».

«На Івана, на Купала» з відзнакою

6 листопада в Підляській опері і філармонії – Європейському центрі мистецтва ім. Станіслава Монюшка в Білостоці відбулася врочиста церемонія, під час якої було проголошено переможців XX регіонального етапу Конкурсу на кращий туристичний продукт. Це один із найстаріших та найпрестижніших конкурсів у туристичній галузі. Його метою є підвищення якості та конкурентоспроможності туристичної пропозиції шляхом створення привабливих та інноваційних туристичних продуктів. Це також значна підтримка місцевих туристичних ініціатив.

Головними переможцями ювілейної едиції заходу стали: Чемпіонат світу з випікання бабки та картопляної кишки в Супраслі (Сертифікат Підляської регіональної туристичної організації, I місце), оглядова вежа в Ухові (Туристичне відкриття року) та Воєводський центр спорту та відпочинку «Шельмент» (Золотий сертифікат).

Відзнаку у конкурсі на найкращий туристичний продукт отримав фестиваль «На Івана, на Купала», організований Союзом українців Підляшшя у Дубичах Церковних, який протягом багатьох років користується надзвичайною популярністю серед жителів регіону та туристів. Український захід був започаткований у 1996 р. в Плесках на річці Нарва, а з 1998 р. проводиться біля мальовничого водосховища «Бахмати». Відзнака у регіональному конкурсі це нагода для популяризації на ширшому фоні фестивалю Союзу українців Підляшшя як цікавої культурної пропозиції у Підляському воєводстві.

Конкурс зорганізувала Підляська регіональна туристична організація разом із регіональними туристичними організаціями.

Добрина на майстер-класах співу

10-12 листопада в Білостоці відбувалися музичні майстер-класи українського фольклорного колективу «Добрина» з Білостока, який діє під опікою Союзу українців Підляшшя. Нових пісень вчила Алла Ковальчук, фольклористка, співачка та аніматорка, пов'язана з гуртами «Горина», «Сільська музика» і «Ранкова роса» з Рівного, відома вже учасникам «Добрини» з численних майстер-класів і виступів на Підляшші. Тим разом спільно з українською фольклористкою білостоцькі співаки вчилися колядок і щедрівок з Рівненського Полісся та вдосконалювали свою техніку співу.

Майстер-класи відбулися в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Діяльність аматорських художніх колективів» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Заняття у рамках програми «До джерел»

У листопаді діти з Початкової школи № 4 ім. А. Міцкевича в Більську брали участь у різноманітних майстер-класах у Музею Обох Націй у Більську в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Майстер-класи української культури для дітей і молоді "До джерел"». Були вони присвячені народній культурі Підляшшя. У першій частині таких зустрічей учні українських класів могли послухати лекцію на тему різних елементів народної підляської традиції, а друга частина – це були практичні заняття для дітей.

16 листопада Музей Обох Націй відвідали наймолодші учні більської «четвірки». **22 листопада** у заняттях взяли участь діти з III класу. Ознайомилися вони з історією тканин тканих на Підляшші (makatki). У практичній частині зустрічі діти спеціальними фломастерами малювали підляські орнаменти на тканинах.

21 листопада майстер-класи провели старші учні Початкової школи № 4 у Більську (*на фото*). Того дня шестикласники розмальовували рослинними орнаментами горнятка.

eprasa.pl c3165a34c0









Візерунки, які зображали діти, були перенесені з обрядових підляських рушників. Окрім того під час занять учні «четвірки» дізналися про історію фармації на Підляшші, у тому числі в Більську.

Останні у листопаді заняття відбулися **28 листопада**, та взяли в них участь учні V класу. Тим разом діти малювали спеціальними фарбами узори на рушниках.

Усі заняття, які відбувалися в Музею Обох Націй у Більську, мали на меті познайомити учнів з колишніми ремеслами, повсюдними на Підляшші та давніми орнаментами, характерними для народного мистецтва регіону. Вони мали також розвивати артистичні вміння дітей. Важливе і те, що після таких практичних уроків кожен учень міг взяти додому виготовлений предмет як результат проведених занять.

Майстер-класи пройшли дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Підляський науковий інститут

Директор ПНІ взяв участь у V Конгресі громадських архівів «Історія на різні голоси»

29 вересня – 1 жовтня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович, який веде Підляський архів, що діє в структурі Інституту, взяв участь у V Конгресі громадських архівів «Історія на різні голоси». Конгрес організовується раз на два роки і в ньому беруть участь люди, які займаються низовим документуванням історії, тобто громадським архівуванням. Підляський архів є одним із громадських архівів, що діють у Польщі.

Цьогорічний випуск Конгресу був присвячений усній історії. Як зазначили організатори: «фіксації індивідуальних людських доль, в яких віддзеркалюється велика історія, а також не менш цікаве повсякдення». Протягом двох днів відбулися презентації ініціатив громадського архівування, дискусії, численні майстер-класи та зустрічі. Учасники могли також дізнатися про ініціативи громадського архівування в Люблині. Директор ПНІ д-р Г. Купріянович взяв участь у дискусії під час однієї з пленарних доповідей, звернувши увагу на важливість мови запису усної історії.

Під час цьогорічного Конгресу українська проблематика була дуже помітною. Програма конгресу була двомовною, всі пленарні засідання перекладалися українською мовою, на пленарних засіданнях було представлено Український громадський архів усної історії, один із майстер-класів також проводився українською мовою. Участь у Конгресі взяла кільканадцятиособова група громадських архівісток з України (участь чоловіків була неможлива через війну). Під час відкриття представниці України подякували за підтримку Україні та подарували організаторам традиційний український коровай. Директор ПНІ д-р Г. Купріянович взяв участь у зустрічі громадських архівісток з України та в майстер-класі, що проводився українською мовою.

Створено канал Підляського наукового інституту на YouTube

У **жовтні** створено канал Підляського наукового інституту на YouTube. Першим відео-матеріалом, поміщеним на новоствореному Ютюб-каналі Інституту, став запис Урочистого вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2022 рік, яке відбулося **6 листопада 2022 р.** в Більську. Ютюб-канал ПНІ веде Ольга Купріянович.

Урочисте вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік

8 жовтня в Міській публічній бібліотеці в Більську відбулося урочисте вручення Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік, якої лавреатами стали: Євгенія Жабінська (категорія «Літературна

eprasa.pl c3165a34c0





творчість»), проф. Василь Назарук (категорія «Наукова діяльність»), д-р Мирослав Степанюк (категорія «Популярно-наукова діяльність»), Юрій Місіюк (категорія «Публіцистична творчість»). Організатором заходу був Підляський науковий інститут, партнером – Союз українців Підляшшя, підтримку для проведення події дала Міська публічна бібліотека в Більську. Заснування та присуджування Нагороди є однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується з коштів Національного інституту свободи – Центру розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки. Більше про урочистість на 2 сторінці.

Зустріч з лавреатом конкурсу «Пішемо по-своєму» д-ром Миколою Рощенком

14 жовтня відбулася в Люблині літературна зустріч з одним із лавреатів Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму» д-ром Миколою Рощенком. Став він лавреатом І місця в категорії «Драма» за п'єсу «Бувало і нині», яка написана українською говіркою підляського міста Кліщелі, де народився автор. У трьох діях показує вона картини минулого міста та кліщелівські бувальщини. Літературну зустріч проведено в осідку Українського Товариства. Вів її відомий український літературознавець д-р Андрій Савенець.

Зустріч відкрив директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович, який розповів про конкурс, його проведення та мету. Ведучий зустріч д-р А. Савенець наблизив присутнім постать д-ра М. Рощенка, наголошуючи на значенні літературної творчості не літературними чи загальновизнаними мовами у світовому та українському контекстах. Поставив ряд запитань лавреатові конкурсу. Згодом д-р М. Рощенко зачитав обширні фрагменти свого твору, коментуючи їх та пояснюючи контекст.

Конкурс відбувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства із коштів Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Директор ПНІ взяв участь у засіданні меншинної частини Спільної комісії

17 жовтня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович – як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник української меншини в цій комісії – взяв участь у засіданні онлайн меншинної частини Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. На засіданні проведено аналіз ситуації національних і етнічних меншин у Польщі безпосередньо після проведення парламентських виборів.

У Гайнівці відбулася третя літературна зустріч з лавреатами конкурсу «Пішемо по-своєму»

24 жовтня в Міській публічній бібліотеці ім. д-ра Тадеуша Раковецького в Гайнівці відбулася третя літературна зустріч переможців Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму». Узяло в ній участь троє лавреатів: Славомир Кулик – лавреат III місця в категорії «Поезія», Миколай Панфілюк – лавреат III місця в категорії «За етнографічними мотивами» (*на фото*) та Христина Костевич – лавреатка II місця в категорії «Публіцистика». Зустріч вів Юрій Плева, лавреат I місця в категорії «Проза».



Організатором зустрічі був Підляський науковий інститут, партнером – Союз українців Підляшшя, а співорганізатором – Міська публічна бібліотека ім. д-ра Тадеуша Раковецького в Гайнівці. Конкурс відбувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства із коштів Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки. (Детальніше на 26 стор.).

eprasa.pl c3165a34c0

Представник ПНІ на 26-ій Міжнародному книжковому ярмаркові в Кракові

27-29 жовтня директор ПНІ д-р Григорій Купріянович взяв участь у 26-му Міжнародному книжковому ярмарку в Кракові. Візит був нагодою для ознайомлення з найновішими науковими виданнями та станом присутності українських видань на польському книжковому ринкові.

Збори Оргкомітету VII ПУНК

1 листопада відбулися онлайн збори Організаційного комітету VII Підляської української наукової конференції. Була це остання зустріч Оргкомітету перед проведенням конференції.

Дослідник ПНІ виступив з лекцією про 20-річчя прославлення свв. Мучеників Холмських і Підляських

12 листопада дослідник Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович виступив з лекцією «20-річчя прославлення свв. Мучеників Холмських і Підляських (2003–2023)». Лекція відбулася в рамках циклу «Люблинські читання» під час традиційної зустрічі при чаю після Літургії у парафіяльній церкві Православної Парафії свт. Петра (Могили) в Люблині.

Цього року минуло саме 20 років від важливої події в історії Православної Церкви в Польщі та українців Холмщини і Підляшшя, коли в 2003 р. автокефальна Православна Церква в Польщі причислила до лику святих людей, які віддали своє життя за Православну віру та рідну українську традицію на Холмщині та Підляшші в сорокові роки XX ст. Під час лекції директор ПНІ та тодішній член канонізаційної комісії д-р Г. Купріянович представив історичний контекст життя новопрославлених мучеників та процес їх канонізації. Лекцію супроводжувала мультимедійна презентація.

Організаторами заходу були: Українське Товариство, Православна Парафія свт. Петра (Могили) в Люблині, Люблинський інститут православної культури. Була це вже дванадцята лекція з циклу українознавчих лекцій «Люблинські читання», які відбуваються з 2018 р.

Дослідник ПНІ взяв участь у науковій дискусії після лекції о. Кирила (Говоруна) у Варшавському університеті

13 листопада дослідник ПНІ д-р Григорій Купріянович був одним із учасників наукової дискусії після лекції визначного українського православного богослова о. архимандрита Кирила (Говоруна) «Релігійні війни Путіна». Захід відбувся у Варшавському університеті. Його організатором була Лабораторія «Speculum Byzantinum» Факультету «Artes Liberales» Варшавського Університету. У науковій дискусії після лекції о. Кирила (Говоруна) взяли участь: о. протодиякон проф. Андрей Кураєв, проф. Роберт Сухарський, єпископ проф. Міхал Янoха, проф. Гєронім Ґраля, д-р Григорій Купріянович, модератором дискусії та її організатором був Віталій Михальчук.

Директор ПНІ взяв участь у конференції, присвяченій о. Георгію Клінґеру

14 листопада директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович взяв участь у Міжнародній науковій конференції «Єжи Клінґер. Геній Ортодоксії». Була вона присвячена постаті о. Георгія Клінґера (1918-1976), одного з найвидатніших польських православних богословів XX ст., який народився в Києві. Наукова подія відбулася з нагоди завершення видання зібрання творів о. Г. Клінґера Тинецьким абатством за редакцією о. Генрика Папроцького. Організатором конференції була Лабораторія «Speculum Byzantinum» Факультету «Artes Liberales» Варшавського Університету.

Відбулася VII Підляська українська наукова конференція «Роль міст в минулому Підляшшя»

17-18 листопада відбулася VII Підляська українська наукова конференція «Роль міст в минулому Підляшшя» (до 500-річчя надання міських прав Кліщелям). Науковий захід проходив у двох підляських містах: в Більську та Кліщелях. Головними організаторами конференції були цього року Підляський науковий інститут та Міське управління в Кліщелях. Детальніше про захід на 11 сторінці.

У Дубичах Церковних – літературна зустріч переможців конкурсу «Пішемо по-свойому»

19 листопада в Ґмінному центрі культури, спорту і відпочинку в Дубичах







Церковних відбулася четверта літературна зустріч з лавреатами Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-свойому». Взяло в ній участь п'ятеро лавреатів: Христина Костевич – лавреатка II місця в категорії «Публіцистика», Славомир Кулик – лавреат III місця в категорії «Поезія», Миколай Панфілюк – лавреат III місця в категорії «За етнографічними мотивами», Ніна Григорук – лавреатка II місця в категорії «Спогади» та Леокадія Саєвич – лавреатка I місця в категорії «Проза». Зустріч вів Юрій Плева, лавреат I місця в категорії «Проза».

Організатором зустрічі в Дубичах Церковних був Підляський науковий інститут, партнером – Союз українців Підляшшя, а співорганізатором – Ґмінний центр культури, спорту і відпочинку в Дубичах Церковних. Конкурс від-

eprasa.pl c3165a34c0

бувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства із коштів Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки. (Детальніше про зустріч на 32 сторінці).

Директор ПНІ взяв участь в урочистостях у Вільці Вигоновській з нагоди Року Супрасльського кодексу

21 листопада у Вільці Вигоновській директор ПНІ д-р Григорій Купріянович взяв участь в урочистостях храмового свята св. архистратига Михайла та відкритті скульптури-аналоя для вшанування Супрасльського кодексу та його першовідкривача о. Михайла Бобровського. Заходи відбулися в рамках відзначення Року Супрасльського кодексу в Підляському воєводстві, встановленого постановою Підляського воєводського сеймику, у 1000 років після створення Кодексу, 500 років після прибуття Кодексу в Супрасль та 200 років після того, як Кодекс було знайдено в Супрасльському монастирі та введено в науковий обіг.

Урочистості розпочались у парафіяльній церкві св. Архангела Михаїла у Вільці Вигоновській урочистою Літургією з нагоди парафіяльного свята, яку відслужив єпископ Сім'ятицький Варсонофій. Вибір дати був невипадковим, адже урочистості проведено в день народження та пам'яті небесного покровителя першовідкривача Кодексу о. Михайла Бобровського (1784-1848), який народився саме у Вільці (тоді з прикметником Вагановська). Після богослужіння відбулося освячення та відкриття скульптури-аналоя на честь Супрасльського кодексу.

Супрасльський кодекс є однією з найцінніших пам'яток староцерковнослов'янської мови та кириличного алфавіту. Він був створений на початку XI століття в Болгарії. Це збірка житій святих і творів Отців Церкви (Мінея) за березень. Рукопис був написаний в колі учнів свв. Кирила і Мефодія. У Супрасль його привезли близько 500 років тому. У нову добу Кодекс був відкритий у 1823 р. професором Віленського університету о. Михайлом Бобровським. Його внесли до списку ЮНЕСКО «Пам'ять світу».

Урочистості організували фонд «Oikonomos» та православна парафія св. Архангела Михаїла у Вільці Вигоновській, стратегічним партнером було Підляське воєводство. Одним із спонсорів спорудження скульптури-аналоя була фірма «Arhelan» Олени та Мирослава Бужинських, які живуть саме у Вільці Вигоновській.

У Вуорлі пройшла зустріч з лавреатами конкурсу «Пішемо по-своєму»

22 листопада в Ґмінному центрі культури у Вуорлі відбулася літературна зустріч з лавреатами Підляського літературного конкурсу «Пішемо по-своєму». У зустрічі взяли участь Ніна Григорук з Курашева – лавреатка II місця в категорії «Спогади», Славомир Кулик з Дубич Церковних – лавреат III місця в категорії «Поезія» та Юрій Плева з Курашева – лавреат I місця в категорії «Проза», який вів зустріч.

Зустріч відкрили директор Ґмінного центру культури та Ґмінної публічної бібліотеки у Вуорлі Уршуля Янєль та директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович. Взяв у ній участь війт ґміни Вуорля Лев Павлючук. Лавреати конкурсу розповіли про себе та свою літературну творчість. Учасники зустрічі мали також нагоду почути літературні твори лавреатів.

Організатором зустрічі був Підляський науковий інститут, партнером Союз українців Підляшшя, співорганізаторами Ґмінний центр культури у Вуорлі та Ґмінна публічна бібліотека у Вуорлі. Конкурс відбувся як одна із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується Національним інститутом свободи – Центром розвитку громадянського суспільства із коштів Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Директор ПНІ взяв участь у засіданні меншинної частини Спільної комісії

23 листопада директор ПНІ д-р Григорій Купріянович взяв участь у засіданні меншинної частини Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, як співголова Спільної комісії та представник у комісії української меншини. Засідання відбулося у Варшаві в офісі омбудсмена. Це було перше стаціонарне засідання меншинної частини СКУНіЕМ за понад 11 місяців. На зустрічі представники меншин обговорили поточну ситуацію національних і етнічних меншин після парламентських виборів і під час формування нового уряду та прийняли план дій меншинної частини СКУНіЕМ на найближчі тижні.

Зустріч омбудсмена з представниками національних та етнічних меншин з участю директора ПНІ

23 листопада відбулася зустріч омбудсмена проф. Марціна Віонцка з членами Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, які представляють меншини та іншими представниками меншин. На засіданні взяв участь – як співголова СКУНіЕМ та представник української меншини в цій комісії – директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович.

Зустріч розпочав омбудсмен проф. М. Віонцка. Потім співголова СКУНіЕМ Г. Купріянович комплексно представив основні проблеми, на які вказують національні та етнічні меншини і громадськість, що використовує регіональну мову, зокрема в галузі культурного життя, освіти та політичного представництва. Присутні на засіданні представники окремих меншин у своїх виступах звертали увагу на питання, особливо важливі для кожної із громад. Це була перша зустріч омбудсмена проф. М. Віонцка з представниками національних та етнічних меншин після обрання омбудсменом у 2021 р.

eprasa.pl c3165a34c0

На Bielsk.eu промоція Підляської науково-літературної нагороди та популяризація її лавреатів за 2023 рік

Наприкінці **листопада** на порталі Інтернет-газети Bielsk.eu започатковано промоцію Підляської науково-літературної нагороди та популяризацію її лавреатів за 2023 рік. На головній сторінці порталу розміщено банер про Нагороду та її лауреатів за 2023 рік. На порталі опубліковано також спонсорську статтю про Премію з інформацією про лауреатів за 2022 рік: Євгенію Жабінську, проф. Василя Назарука, д-ра Мирослава Степанюка, Юрія Місіюка. Промоцію профінансовано з коштів Національного інституту свободи – Центру розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Товариство Спадщина Підляшшя

Майстер-класи білоруської, польської та української традицій

У **жовтні** Товариство Спадщина Підляшшя провело чергові дії в рамках програми Національного центру культури: ЕтноПольща. Едиція 2023 за кошти Міністра культури і національної спадщини (*на фото*). Тим разом були вони присвячені, в першу чергу, білоруській і польській народній традиції, хоч у зустрічах з'являлися й елементи народної культури україномовного населення Підляшшя.

4-6 жовтня у білоруськомовному Левкові Старому під гаслом «Перебори» відбулися ткацькі майстер-класи з народною майстринею Іриною Ігнацюк. Їх учасники ознайомилися з будовою ткацького верстата та знаряддями, необхідними для ткацтва, з принципами вибору ткацьких переплетень та орнаментів. Разом вони готували і складали основу та виткали невеликі полотна. «Перебори» характерні й для україномовного Підляшшя, у тому числі й південної його частини.







З черги **12 жовтня** в Більську відбулися майстер-класи з виготовлення писанок воском. Заняття проводив народний майстер Францішек Аронович із села Любєще у ґм. Бранськ, який змалку виготовляв писанки воском та фарбував їх у т.зв. цибульнику. Такий спосіб розмальовування яєць на Великдень характерний також для україномовних, у першу чергу надбужанських сіл у Сім'ятицькому повіті.

У рамках завдання «З соломи і лози – кошикові майстер-класи з Миколаєм Петручуком» дякуючи дотації Міністра культури і національної спадщини **14 листопада** проходили майстер-класи плетіння з соломи. Відбувалися вони у Музею і осередку білоруської культури в Гайнівці, та були спрямовані до молоді з Вуорлі. Зустріч повів Миколай Петручук, родом з Грабовця у ґм. Дубичі Церковні, який від **травня** до **грудня** вчить соломоплетіння у рамках проєкту Товариства Спадщина Підляшшя.

(ред.)

Фото Л. Лабович, А. Їзи, У. Харитонюк, Ю. Гаврилюка

eprasa.pl c3165a34c0

ПЕРЕДПЛАТА – 2024 – PRENUMERATA

Річна передплата на території Польщі коштує **60,00** злотих (PLN). (6 номерів). При замовленні передплати за коротший період число номерів треба помножити через 12,00 злотих. Архівні номери – 3 зл. (один номер) + витрати на доставку. **Річна передплата** в Україну та Білорусь – 100,00 PLN. **Річна передплата** у інші держави – 40 EUR або $50,00, або їхня рівновартість (авіапошта).

Банківський рахунок видавця: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (у назві платежу просимо вказати ім'я, прізвище і точну адресу для висилки та період, якого стосується платіж).

Формат номера для перерахунків з-за кордону: PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402.

Вплати з-за кордону просимо виконувати лише безпосередньо на банківський рахунок. Про інші варіанти, будь ласка, заздалегідь домовляйтеся з Видавцем.

Організації, парафії та інші колективи можуть робити замовлення потрібної кількості примірників за окремою домовленістю про умови пересилки і оплати. З усіма запитаннями звертайтеся на е-адресу nadbuhom@nadbuhom.pl, номери телефонів (+48) 502 565 547 або 609 048 496, або пишіть листи на адресу Видавця.

Roczna prenumerata krajowa kosztuje **60,00 zł** (PLN). W przypadku prenumeraty na okres krótszy liczbę numerów należy pomnożyć przez 12,00 zł. Numery archiwalne – 3 zł (sztuka) + koszt wysyłki.

Roczna prenumerata Ukraina i Białoruś – 100,00 PLN.

Roczna prenumerata do pozostałych krajów – 40 EUR lub 50 USD (poczta lotnicza).

Rachunek bankowy wydawcy: Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402 (w tytule wpłaty prosimy podać imię, nazwisko i adres, na który ma być wysłana prenumerata oraz okres, którego dotyczy wpłata).

Format rachunku bankowego dla wpłat z zagranicy: PKOPPLPW PL 41 1240 5253 1111 0000 5712 5402. Wpłat z zagranicy prosimy dokonywać wyłącznie na rachunek bankowy. Inne formy należy uzgadniać z Wydawcą.

Z pytaniami w sprawie prenumeraty indywidualnej, zamówień grupowych oraz pomocy w rozpowszechnianiu prosimy zwracać się na adres e-mail nadbuhom@nadbuhom.pl, numery telefonów (+48) 502 565 547 lub 609 048 496, a także listownie.

KOLPORTER

Na Podlasiu nasze pismo można kupować w kioskach i innych punktach sprzedaży prasy firmy „Kolporter" na terenie powiatu bielskiego, hajnowskiego, siemiatyckiego oraz miasta Białegostoku (np. w sklepach Arhelan, PSS Społem), a także w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku. W innych województwach: w Białej Podlaskiej, Chełmie, Gdańsku, Gorlicach, Górowie Iławeckim, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Przemyślu, Rzeszowie, Sanoku, Szczecinie, Warszawie, Włodawie, Wrocławiu. Najpewniejszy sposób to oczywiście prenumerata.

Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою»
Ukraińskie Pismo Podlasia „Nad Buhom i Narwoju"

Виходить шість разів у рік ❖ Ukazuje się sześć razy w roku
PL ISSN 1230-2759

ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77
nadbuhom.pl nadbuhom@nadbuhom.pl (+48) 502 565 547

Редакція: Юрій Гаврилюк (головний редактор), Вікторія Гаць, Андрій Єкатеринчук, Людмила Лабович (секретар), Анна Паб'ян, Юрій Плева.
Redakcja: Wiktoria Gać, Jurij Hawryluk (Jerzy Gawryluk – red. nacz.), Andrzej Jekaterynczuk, Ludmiła Łabowicz (sekretarz), Anna Pabjan, Jerzy Plewa.

Видавець/Wydawca: Союз українців Підляшшя / Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77 E-mail: biuro@zup.org.pl WWW: zup.org.pl

Zrealizowano dzięki dotacji z budżetu państwa ❖ Зреалізовано завдяки дотації з державного бюджету РП.
Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ❖ Публікація виражає лише погляди автора/ів і не може ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису віддзеркалюють погляди редакції. ❖ Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji.

Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки. За зміст поміщених реклам та оголошень редакція не відповідає. ❖ Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Andare Studio Grafiki i Reklamy, ul. Senatorska 40/91, 00-095 Warszawa. Nakład: 1200 egz.

eprasa.pl c3165a34c0





ISSN 1230-2759

eprasa.pl c3165a34c0